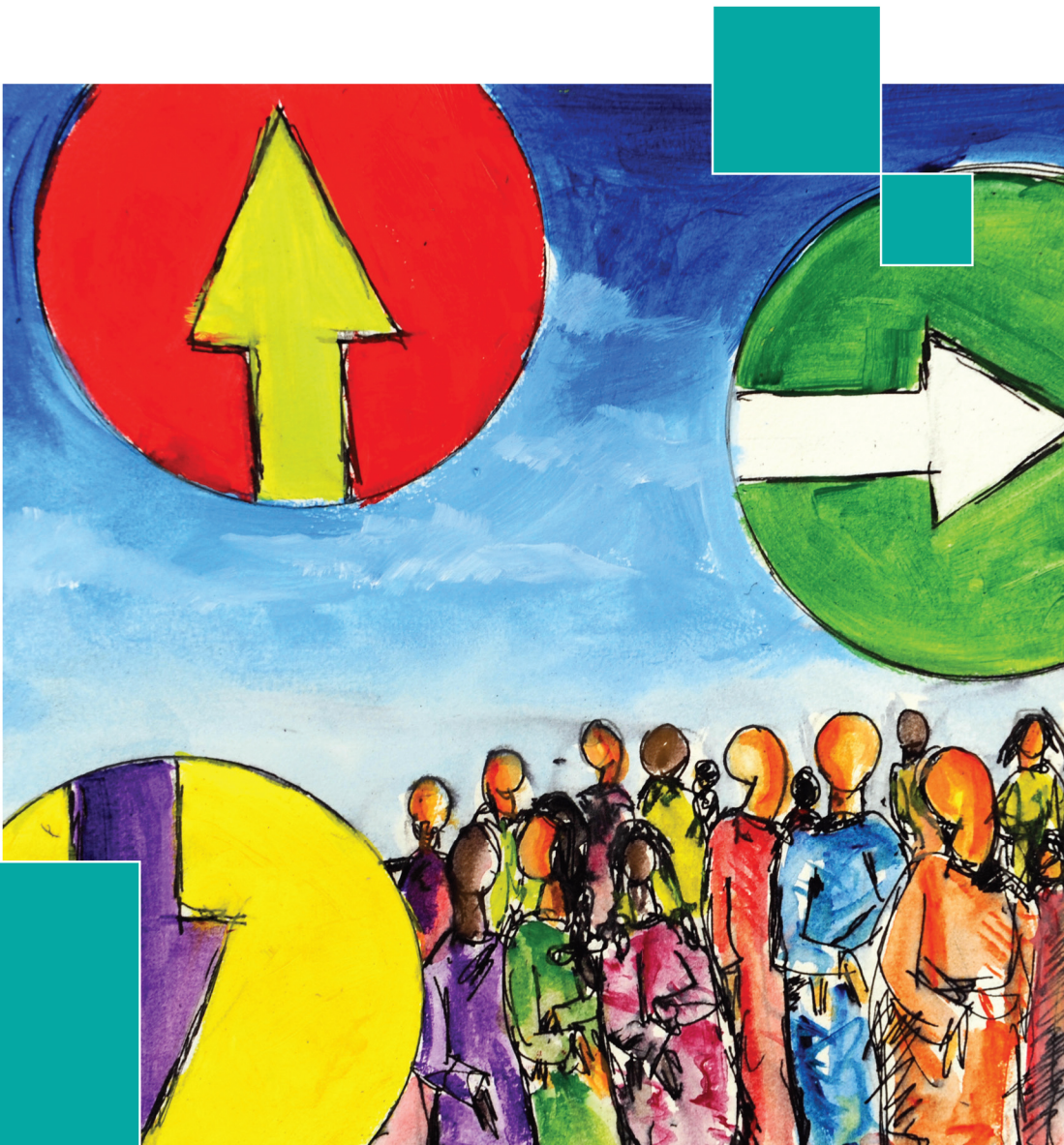

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း
လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

**အစိုးရ၏ပဟိံချုပ်ကိုင်မှု
လျှော့ချခြင်းပုံစံများ**

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း

လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

အစိုးရ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချခြင်းပုံစံများ

Markus Böckenförde

ယခုစာအုပ်သည် International IDEA က ထုတ်ဝေထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် အခန်း ၇ အနေဖြင့် ပါဝင်သည်။ လမ်းညွှန်စာအုပ်တစ်အုပ်လုံးကို အီလက်ထရွန်းနစ်စာအုပ် အသွင် PDF ဖိုင်အနေဖြင့် <http://www.idea.int/publications/catalogue/practical-guide-constitution-building?lang=my> တွင်ရရှိနိုင်ပြီး ယင်းတွင် မိတ်ဆက်နိဒါန်း (အခန်း ၁)၊ အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ (အခန်း ၂)၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဓလေ့ထုံးတမ်းများ တည်ဆောက်ခြင်း (အခန်း ၃) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးတို့၏ ဒီဇိုင်းပုံစံ (အခန်း ၄၊ ၅ နှင့် ၆) တို့ပါဝင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်

© ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (International IDEA) ၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ်မူပိုင် ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော စာတမ်းကို ၂၀၁၁ ခုနှစ် မူပိုင်ခွင့်ဖြင့် ထုတ်ဝေသည်။

ယခုပုံနှိပ်မှုသည် ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်း (International IDEA) မှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသော A Practical Guide To Constitution Building လက်စွဲစာအုပ်အား မြန်မာ ဘာသာသို့ တိုက်ရိုက်ပြန်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ International IDEA (Myanmar) မှ ဘာသာပြန်စာလုံးများ၏ တိကျမှု အတွက် အတတ်နိုင်ဆုံးကြိုးစားထားသော်ငြား ဤဘာသာပြန်ဆိုမှုအပေါ် အချက်အလက်လွဲချော်မှုရှိသည်ဟု သံသယတစ်စုံ တစ်ရာရှိခဲ့ပါက နိုင်ငံတစ်ကာ စံထားစာအုပ်အမှတ် ISBN: 978-91-86565-34-3 အား မူရင်းစာအုပ်အဖြစ် ရည်ညွှန်းကိုးကား သင့်ပါသည်။

ယခု ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်ခုခု၏ အကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားများမှ သီးခြားကင်းလွတ်ပါသည်။ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသောအယူအဆများသည် International IDEA ၊ International IDEA ဘုတ်အဖွဲ့သို့မဟုတ် အဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံများ ကောင်စီသို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့သူများ၏အမြင်များ၊ သုံးသပ်ချက်များကို ကျိန်းသေပေါက် ကိုယ်စားပြု ဖော်ပြပေးခြင်း မရှိပါ။

ဤစာအုပ်အား အစအဆုံးဖြစ်စေ၊ မည်သည့် အစိတ်အပိုင်းကိုမဆိုဖြစ်စေ ကူးယူလိုပါက ခွင့်ပြုချက် ရရှိရန် အောက်ပါအဖွဲ့ အစည်းသို့ လျှောက်ထားသင့်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA)

Strömsborg

SE - 103 34 Stockholm

Sweden

ဖုန်း - + ၄၆-၈-၆၉၈ ၃၇ ၀၀

ဖက်စ် - + ၄၆-၈-၂၀ ၂၄ ၂၂

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝက်ဆိုဒ် - www.idea.int

မြန်မာဒီဇိုင်း - မြင့်စိုးဦး

မျက်နှာဖုံး ဒီဇိုင်း - တာဘို ဒီဇိုင်း၊ ရာမာလာ

မျက်နှာဖုံး ရုပ်ပုံ - ရှုရစ်ဖ် ဆာဟန်

ISBN: 978-91-7671-360-0 (Print)

ISBN: 978-91-7671-361-7 (PDF)

ဤစာအုပ် ရေးသားထုတ်ဝေခြင်းကို လူဇင်ဘာ့ခ်နိုင်ငံအစိုးရ၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံအစိုးရ၊ နော်ဝေးနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနတို့မှ ထောက်ပံ့သည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရှေးအကျဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ၁၇ ရာစုတွင် ပုံစံချမှတ်ခဲ့ပြီး ယင်းသည် နိုင်ငံရေးစနစ်သစ်များအတွက် ကဏ္ဍသစ်တစ်ခုကို အပြည့်အဝ ဖွင့်လှစ်ပေးသောကြောင့် တော်လှန်ပြောင်းလဲရေး သဘောတူညီချက်အဖြစ် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်အခါနှင့် ယခုအချိန်ကြားတွင် ကမ္ဘာကြီး၌ အမျိုးမျိုးသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ပြောင်းလဲတွေ့ကြုံလာခဲ့ရပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို မြှင့်တင်ပေးရန်ရည်ရွယ်သောကြောင့် ၁၉၈၉ စစ်အေးတိုက်ပွဲအပြီးတွင် အချို့ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဖော်ပြလာခဲ့ကြသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်း၏ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ အစိုးရ၏ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် နိုင်ငံတော်၏အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မည်သူကလုပ်ဆောင်သည်၊ ယင်းတို့ကို မည်သို့လုပ်ဆောင်ကြမည်၊ မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်အတွက် ဆောင်ရွက်ကြမည်စသည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မိုးပေါ်ကကျလာမည်မဟုတ်သကဲ့သို့ အပင်မှ အလိုအလျောက်သီးပွင့်လာမည့် အရာလည်းမဟုတ်ပေ။ တကယ်တမ်းတွင် ယင်းတို့သည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ သမိုင်းဆိုင်ရာနောက်ခံအနေအထားများ၊ ရွေးချယ်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ၏ ပုံဖော်မှုများကြောင့် ရရှိလာသောလူသားများ၏ ဖန်တီးမှုနှင့် ရလဒ်များသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် နိုင်ငံသားများသည် မူလအာဏာရှိသူအဖြစ် အခွင့်အရေးရှိရမည် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးတစ်ယောက်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုသည်မှာ နိုင်ငံသားများက ပေးဆပ်ထားရသော အမျိုးသားရေးသစ္စာစောင့်သိမှုနှင့်ညီမျှသည့် အကျိုးအမြတ်များ၊ ပံ့ပိုးမှုများကို ယင်းတို့အား ပြန်လည်တုံ့ပြန်ပေးသည့်အနေဖြင့် အစိုးရက ယင်း၏အာဏာအသုံးပြုမှုကို ကန့်သတ်ထားသော လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကတိကဝတ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်းဟူသည့် ဝေါဟာရသည် အာဏာကျင့်သုံးမှုအား ကန့်သတ်ထားခြင်းဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ဆောင်ပါသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ယနေ့ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အဓိကအရေးပါမှုများသည်လည်း ယင်းအခြေခံလုပ်ငန်းတာဝန်များအပေါ်တွင် များစွာသက်ရောက်လျက် ရှိနေပါသည်။ ပိုမိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုအဖြစ်ပြောင်းလဲရန် အချိန်ကျရောက်လာသောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်သူ့လုပ်ငန်းစဉ်များအား အလေးထားဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ရပ်တည်လာကြသည်။ ပြည်သူများသည် နိုင်ငံတော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေး၏ ခေတ်သစ်ပြဿနာရပ်များအား ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုသာ လိုလားမျှော်လင့်ကြပါသည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် ဤပြဿနာရပ်များကို အကျင့်ပျက်ချစားခြင်းမှအစ ပြင်းထန်သော ဘဏ္ဍာရေးအကြပ်အတည်းများ အဆုံး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးယိုယွင်းလာခြင်းမှအစ အစုလိုက်အပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းများအဆုံး ရှုထောင့်မျိုးစုံမှသုံးသပ်ပြီး ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင်

လည်း ယင်းပြဿနာများ ပိုမိုတွေ့ရှိရလျက်ရှိပါသည်။ ပြည်သူများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ စည်းမျဉ်းများအား ချမှတ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ပါဝင်ခွင့်ရရှိရန် လိုလားကြသည့်အပြင် ပြီးပြည့်စုံပြီး ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင်ဖြစ်စေရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိရန်လည်း အခိုင်အမာတောင်းခံလာကြသည်ကိုလည်း နားလည်နိုင်စရာဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ အရေးပါလာမှုကိုညွှန်ပြသည့် သက်သေအထောက်အထားတစ်ခုအဖြစ် “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်း” ဟူသောဝေါဟာရကို နိုင်ငံရေးအဘိဓာန်တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားသည်ကိုလည်းတွေ့ရသည်။ ယင်း စိန်ခေါ်မှုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ အားနည်းချို့ယွင်းချက်များရှိနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယခုအချိန်ထိတိုင်အောင် အရေးမပါဟုသတ်မှတ်၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းခံရသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး၏ အကြီးမားဆုံးသောအစိတ်အပိုင်းမှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုတင်ပြချက်များကို သင့်လျော်စွာစိစစ်တုံ့ပြန်ပေးရန် ဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား စိန်ခေါ်နေဆဲဖြစ်ပါသည်။ ပိုမိုရှေးကျသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ကိုလိုနီစနစ်မှ ပဋိပက္ခများ၏ အမွေအနှစ်ပင်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းနှစ်များတွင် ရေးဆွဲသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်များသည် နိုင်ငံတော်၊ နိုင်ငံသားတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ခံယူချက်ချင်း၊ သဘောထားချင်း အားပြိုင်လျက်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများ အချင်းချင်း အကြား နှစ်ဦးနှစ်ဖက်ပျက်စီးစေသည့် ပြင်းထန်လွန်းသော သဘောထားများကို အဆုံးသတ်ရန် ဦးတည်ထားပါသည်။ သေချာမှုတစ်ခုမှာ အဆိုပါဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်များကို အာဏာရှင်စနစ်၊ သက်ဦးဆံပိုင်စနစ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကသောင်းကနင်းဖြစ်ခြင်းများကို ကျောခိုင်း၍ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီခေတ်သစ်ကို ဖော်ဆောင်မည်ဟူသော မျှော်မှန်းချက်ဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ ကောင်းမွန်သောအုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏စံများနှင့် အခြေခံသဘောတရားများကိုကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံအနှံ့အပြားသို့ အတော်အတန်ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိစေမည့် ခေတ်ကာလတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ပုံစံချမှတ်လျက် ရှိပါသည်။ ဤလုပ်ဆောင်ချက်သည် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၊ အထူးသဖြင့်ကုလသမဂ္ဂနှင့် International IDEA ကဲ့သို့ အခြားအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ဆောင်မှုကဏ္ဍမပါဝင်လျှင် ပိုမိုကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်များအကြား ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများကျဆင်းလာမှု အတိုင်းအတာသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်ကြသည့် လူ့အခွင့်အရေး၊ ဥပဒေ၊ လွတ်လပ်ခွင့်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကျင့်သုံးမှု၊ တရားမျှတခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိခြင်းနှင့် တာဝန်ခံခြင်းစသော သတ်မှတ်ထားသည့် စံနှုန်းများအပေါ်ပြုလုပ်သော နိုင်ငံတကာဆွေးနွေးပွဲကို အထောက်အကူပြုပါသည်။ အာဖရိကသမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်များ အဖွဲ့အစည်းများစသော အဖွဲ့အစည်းများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို လေးစားလိုက်နာခြင်းမရှိပါက သတ်မှတ်ထားသော စံနှုန်းများသည် (ဥပမာ - လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အာဏာကိုထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း) တရားဝင်အားဖြင့် ကြားဝင်ပေးသော ယင်းအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အုပ်

ချုပ်မှုစနစ်တွင် ပါဝင်သူများ၊ သက်ဆိုင်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုပေးပါသည်။ အာဖရိက သမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်များအဖွဲ့အစည်း စသည့် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ အဖွဲ့ ဝင်နိုင်ငံများတွင် ချမှတ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား လေးစားလိုက်နာခြင်း မရှိကြ ကြောင်း တွေ့ရှိရပါက ဥပဒေနှင့်အညီ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ယင်းတို့အား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသူများအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသော စံနှုန်း များက ခွင့်ပြုပေးထားသည် (ဥပမာ - လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲများအပြီး အာဏာကိုထိန်းသိမ်း ခြင်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း)။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအား အခြားသော နိုင်ငံများနှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများက ပေးနိုင်သည့် သင်ခန်းစာများ၊ ရွေးချယ်မှုနည်းလမ်းများ၏ အကျိုးအမြတ်များကို ရယူကြရန်တိုက်တွန်းလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် လူ့အခွင့် အရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာလွတ်လပ်မှုအတွက် အာမခံပေးခြင်း၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို မြို့ပြဒီမိုကရေစီစနစ်အရ ထိန်းချုပ်ရေးအောက်တွင် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားတိုင်းအနေဖြင့် လွတ်လပ်သော၊ မျှတသော၊ ယုံကြည်အားထား ရနိုင်လောက်သော ဆန္ဒမဲ ပေးနိုင်ခွင့်ရှိခြင်းစသောကိစ္စရပ်များကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရာ၌ ဆန်းသစ်တီထွင်ရန် သိပ်မ လိုအပ်လှပေ။

လက်ခံကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် မူဝါဒများ၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများက အမှန်တကယ်လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်ချက်များမှတစ်ဆင့် လေ့လာလျက်ရှိသည်ဟူသည့်အချက်ကို နိမ့်ကျသွားစေခြင်းမျိုး မဖြစ်သင့်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း၏ အဆင့်တိုင်းတွင် ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့် ခက်ခဲပြင်းထန်သော အရေး ကိစ္စများကိုတွေ့ရှိရမည် ဖြစ်သည် (ဥပမာ - တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် လက်ရှိအာဏာ ကိုစွန့်လွှတ်၍ လွှဲပြောင်းပေးရန် ငြင်းဆန်နေခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာရရှိရန် နည်းလမ်းစုံကို အသုံးပြုနေခြင်း)။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ အကျိုးဆက်များအပြီး မိုက်ကယ် ဂေါ်ဘာချက်ဗ်၏ ယနေ့ကမ္ဘာကြီးအပေါ် လတ်တလောဆန်းစစ်လေ့လာချက်အရ အာဏာကို ထိပ်ပိုင်းအဆင့်၌သာ တစ်စုတစ်စည်းတည်း ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်ထားခြင်းသည် နေရာတိုင်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အမှန်တကယ်ခြိမ်းခြောက်မှု ဖြစ်စေပါသည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် လျင်မြန်သောခြေလှမ်းများဖြင့် ပြောင်းလဲလျှက် ရှိပါသည်။ ယနေ့ခေတ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲ တည်ဆောက်သူသည် မိမိရှေ့မှယခင် ရေးဆွဲသွားကြသူများ မရရှိခဲ့ သည့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် တစ်ကမ္ဘာလုံး ဆိုင်ရာသတ်မှတ်စံနှုန်းများအား နားလည်ရေးအတွက် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားကျယ်ပြန့်ပြန့်တည်ရှိ နေသော ရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ခလုတ်တစ်ချက်နှိပ်ရုံမျှဖြင့် သတင်းနှင့် နည်းပညာရပ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် ရွေးချယ်စရာပုံစံများကို အမြန်ဆုံးရယူသုံးစွဲနိုင်ရန် ပံ့ပိုးနိုင်စွမ်းရှိ ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်လျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ အား International IDEA ၏ ယခု လမ်းညွှန်ချက်အသစ်မှ ပံ့ပိုးပေးထားသည့် အကြောင်းအရာများ မှာ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအား ခြုံငုံသုံးသပ်ရန် ပိုမို၍စနစ်ကျသော နည်းလမ်းများဖြစ်သည်။ ပင်ကိုယ်အားဖြင့် မပြောင်းမလဲဘဲခိုင်မာသော၊ သို့မဟုတ် သာလွန်ကောင်းမွန်သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်များဟူ၍ မရှိသကဲ့သို့ တစ်မျိုးတည်းကျင့်သုံး၍ နည်းလမ်းအားလုံး သို့မဟုတ် ပုံစံ အားလုံးအတွက် အံဝင်ခွင်ကျဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သောစနစ်ဟူ၍လည်း မရှိကြောင်းကို ယင်း က အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ဤလမ်းညွှန်ချက်တွင် နိုင်ငံတိုင်းအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲရန်ကိုယ်ပိုင်နည်းလမ်းများကို ရှာဖွေရမည်ဟူသော အချက်ကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား ပုံစံချမှတ်ခြင်းသည် ဆောင်ရွက်သူများက တိုင်းပြည်အတွက် အကောင်းဆုံးနည်းပညာဆိုင်ရာ ဖြေရှင်းမှုကိုရှာဖွေရမည့် ပညာရပ်ဆန်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုသက်သက်သာသာ မဟုတ်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်း ရေးဆွဲကြသူများနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးသူများသည် ယင်းတို့၏ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ခုအဖြစ်သို့ အကွာရာတင်၍ အသွင်ပြောင်းရန်ရည်ရွယ်လျက်ရှိသော နိုင်ငံရေးသမားများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ထွက်ရှိလာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများသည် အကောင်းဆုံးသော နည်းပညာရပ်များ ရရှိနိုင်မှု နည်းပါးလှသော်လည်း အကောင်းဆုံးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကိုမူ ရရှိနိုင်ပါသည်။

ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုတစ်ရပ်၏ အကျိုးဆက်အနေ ဖြင့် နိုင်ငံတစ်ခုမှလိုအပ်ချက်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြပေးသည့် နမူနာပုံစံတစ်ခုကိုရှာဖွေရန်အတွက် ဆွေးနွေးမှုများကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများကို လေ့လာကြည့်ရလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲနေစဉ် အတွင်းကနဦးအဆင့်မှာပင် ဤအချက်ကို သင့်လျော်ကောင်းမွန်စွာ အသုံးပြုပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပုံစံရွေးချယ်မှုအတွက် ကနဦးဆွေးနွေးမှုများကို ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ် သည့် အချက်အလက်များကို ပံ့ပိုးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ရှုပ်ထွေး ခက်ခဲသော အပိုင်းများအား နားလည်ရန်အတွက် နိဒါန်းပျိုးခြင်းတစ်ခုအဖြစ် အလွန်အသုံးဝင်လှ ကြောင်း သက်သေပြပါလိမ့်မည်။

ကမ္ဘာကြီးသည် အာရပ်ကမ္ဘာတွင် လက်ရှိ လှုပ်ရှားမှုအင်အား၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဒီမို ကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး၏ ဒေသအလိုက်လှုပ်ရှားမှု လှိုင်းကို မကြာမီပင် တွေ့မြင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဤလမ်းညွှန်ချက်စာအုပ်ကို အချိန်ကိုက်၍ ထုတ်ဝေလိုက်ရပါသည်။

Cassam Uteem
မော်ရီးတီးယပ်စ်၏ သမ္မတဟောင်း

ပြီးခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း တိုက်ကြီးများအားလုံးမှ နိုင်ငံအားလုံးသည် ယင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်မှုကို ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်လာပြီဖြစ်ရာ လွန်ခဲ့သော ၅ နှစ် အတွင်းကပင် ဘော်လီဗီးယား၊ အက်ဂျေဒေါ၊ အီဂျစ်၊ အိုက်စလန်၊ ကင်ညာ၊ မြန်မာ၊ နီပေါ၊ သီရိ လင်္ကာ၊ ဆူဒန်၊ ထိုင်းနှင့် တူနီးရှားတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်တစ်ခုသို့မဟုတ် အခြားတစ်ခုတွင် ရောက်ရှိပါဝင်လာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၁ အာရပ်ကမ္ဘာတွင် လူထု ဦးဆောင်သည့် တော်လှန်ရေး၏နောက်ဆက်တွဲအဖြစ် နယ်ပယ်ဒေသတစ်ခုအတွင်း သင့်လျော်မျှတ သော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုဖန်တီးရာ၌ အဓိက အရေးပါသည့်ကဏ္ဍကို ဦးဆောင်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးကို ချမှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးအရ အသွင် ကူးပြောင်းမှုများတွင် ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပါသည်။ ယင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရေး၊ နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေးတို့အပြင် အကြပ်အတည်းလွန်ကာလများအတွင်း အမျိုးသားပြန်လည်ရင်ကြား စေ့ရေး၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး၊ ပဋိပက္ခကာလအပြီးတွင် သာတူညီမျှသော ငွေအရင်းအနှီး များ ခွဲဝေချထားပေးခြင်းအတွက် လိုအပ်ချက်တို့နှင့်လည်း ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများစွာတို့သည် အစိုးရ၏နည်းလမ်းများကို အကြမ်းရေးဆွဲရုံမျှသာမဟုတ်တော့ပဲ တရားဥပဒေ အရရှိခြင်းပြီး ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လက်ခံမည့် ပုံစံမျိုးဖြင့် ပိုမိုများပြားကျယ်ပြန့်လာသည့် စိန်ခေါ်မှု များကိုပါ တုံ့ပြန်လျက်ရှိပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ချက်များ မြင့်မား လာသဖြင့် ယင်းတို့သည် မကြာခဏရှုပ်ထွေးပြီး ရှည်ကြာတတ်ပေရာ ပုံစံချမှတ်ရန်နှင့် အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် စိန်ခေါ်မှုများစွာရှိနေပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ပုံဖော်ရာတွင် ပါဝင်မည့်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်း စဉ်များနှင့် နည်းလမ်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ကျယ်ပြန့်သောစည်းမျဉ်းပေါင်းစုံဖြင့် ကြီးကြပ်ထိန်းသိမ်း ထားသော၊ လက်တွေ့ကျသော အသိအမြင်များကိုရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသော အသိအမြင် များကိုဝေမျှခြင်းသည် International IDEA ၏ အဓိကလုပ်ငန်းစဉ် ကဏ္ဍများအနက်မှတစ်ခုဖြစ် သည်။ ဝါရင့်စာရေးဆရာများက အလေးထား၍ တစ်ညီတစ်ညွတ်တည် လိုက်နာကြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်ဖော်ပြသောပညာ ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နားလည်တတ်သိမှုနှင့် အထက်ဖော်ပြပါ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် အသိအမြင်တို့ကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ကဖော်ပြ၍ ပုံစံချမှတ်ထားပါသည်။

ဤစာအုပ်သည် နိုင်ငံရေးသမားများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ခေတ်မီဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ရေးဆွဲခြင်းတွင် လက်တွေ့ပါဝင်ကျင့်သုံးသူများက ရင်ဆိုင်လျက်ရှိနေသော အသိအမြင်လစ်ဟာမှုများကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ ယင်း၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေးတွင် လက်တလောဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အလားအလာများမှ သင်ခန်းစာများကိုရယူနိုင်သော ပထမတန်းစားနည်းလမ်းတစ်ရပ် ဖန်တီးပေးရန် ဖြစ်သည်။ သီးခြားကဏ္ဍများအဖြစ်ဖတ်ရှုနိုင်ရန် အခန်းများကိုခွဲထားပြီး ဆန်းစစ်ရေးအခြေခံမူဘောင်ကို အခန်းတိုင်းတွင် တသမတ်တည်း အသုံးပြုခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လည်ပတ်ဆောင်ရွက်နေသော အကြောင်းအရာများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ အတိုင်းအတာကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ နားလည်သဘောပေါက် လာစေပါမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ချမှတ်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် အခွန်ရှည်စွာ ခိုင်မာတည်တံ့သည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ရရှိအောင်မြင်ရန် မည်ကဲ့သို့ ဖန်တီးနိုင်မည်ကို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလက်တွေ့ လမ်းညွှန်စာအုပ်က ဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းသည် ကာလရှည် အချိန်ယူသော၊ သမိုင်းနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား အမှန်တကယ်ရေးဆွဲသောအခါတွင်လည်း ကာလတစ်ခုသတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ ဤစာအုပ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာစနစ်များအား ခြုံငုံ၍နားလည်ခြင်းကို အထူးအလေးပေးပြီး မိတ်ဆက်နိဒါန်း (အခန်း ၁)၊ အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ (အခန်း ၂) နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းများ တည်ဆောက်ရန်လိုအပ်ချက် (အခန်း ၃) တို့အပြင် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းပုံစံချမှတ်မှုအတွက်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (အခန်း ၄ မှ ၆) အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ကို အပြည့်အစုံနားလည်ရန် အသားပေးဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအတွက် အသေးစိတ်အစီအစဉ် သို့မဟုတ် နမူနာပုံစံကိုဖော်ပြထားမည်မဟုတ်သော်လည်း လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် အသိအမြင်များမှ သင်ခန်းစာများကိုမူဖော်ပြထားပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို စာရွက်ပေါ်တွင်ရေးသားဖော်ပြရန်မှာ ရိုးရှင်းလွယ်ကူမည်ဖြစ်သော်လည်း လက်တွေ့လုပ်ဆောင်ချက်တွင်မူ ကွဲပြားခြားနားပါကြောင်း သင်ခန်းစာရရှိပါသည်။

စာရေးသူများ၊ မိမိတို့၏ အတွေ့အကြုံများမှ ရရှိလာသော အသိဉာဏ်စွမ်းများဖြင့် ပံ့ပိုးပေးခဲ့သော ပူးပေါင်းပါဝင်သူများနှင့် နော်ဝေးအစိုးရကိုလည်း ပံ့ပိုးမှုအတွက် စိတ်ရင်းဖြင့်ကျေးဇူးတင်ပါကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ရေး လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်သည် ယင်းတို့၏အကူအညီမပါပဲ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

Vidar Helgesen

အတွင်းရေးမှူးချုပ်၊ International IDEA

ဤစာအုပ်သည် များစွာသောပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ပံ့ပိုးမှု၊ ပူးပေါင်းပါဝင် ကူညီမှုများမပါပဲ ဖြစ်လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။

ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် စာရေးသူများနှင့် မားကပ်စ် ဘော့ကင်ဖော့ဒ်၊ ဟာဆင် အီဗရာဟင်၊ နိုရာ ဟက်ဒလင်း၊ ဆာကွန် တာလာ ကာဒီဂါမာ ရာဂျစ်ဆင်ဟမ်၊ ပေါလိုစ် တက်စ်ဖာဂျီယော့ဂျစ်နှင့် ဝင်းလပ် ဝါဟီယူ စသော အခြားသော ပံ့ပိုးသူများ၏ ကူညီထောက်ပံ့မှုများအား ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ပြောကြားလိုပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ဘီပင် အက်ဒီဟီ ကာရီ၊ စတီဖင် ဂိုမက်စ် ကမ်ပိုစ်၊ ဆိုလန်ဒါ ဂြိုင်းစ်၊ ရှီရင် ဟာဆင်၊ တော်ကွာတို ဂျာဒင်နှင့် ဝီလ်ဖရီဒို ဗီလာကော်တာ တို့ကိုလည်း ယင်းတို့၏ အဓိကကျသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ကိုယ်စွမ်း၊ ဉာဏ်စွမ်းရှိသရွေ့ အပင်ပန်းခံကာ သုံးသပ်စစ်ဆေးပေးကြသော တက်ဒီပရာဆပ် ဒွန်ဂါနာ၊ ကားလို့စ် အယ်လ်ဘတ်တို ဂိုတီယာ၊ နိုရီယာ မာရမ်ဘာ၊ ခရစ်စတီးနား မူရေး၊ ဂျင်နီ တူဟိုက်ကနှင့် ဂျာယမ်ပသီ ဝစ်ခ်ရမ် ရက်နေတို့အား ယင်းတို့၏ ပြီးပြည့်စုံသော ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သော လမ်းညွှန်မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။ ကာတီယာ ပါပါဂီယာနီ အားလည်း မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းတွင် ထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ကူညီမှုအတွက် အထူးကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။ အခြေခံဥပဒေများအား ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် အတွေးအခေါ် အယူအဆသစ်များနှင့် အမြင်များကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့သည့် ရောလ် အာဗီလာ အော်တစ်စ်၊ အင်ဒရူး ဘရက်ဒလေ၊ အင်ဒရူး အဲလစ်စ်၊ ချယ်ရီ ဆောင်းဒါးစ်၊ လီနာ ရစ်ဒီလာတာမန်နှင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ၊ များစွာသော အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြပေးကြသည့် IDEA ၏ ဝန်ထမ်းများအားလုံး အပါအဝင် များစွာသောပုဂ္ဂိုလ်များကိုလည်း အထူးကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ တွဲဘက်လုပ်ဆောင်သူဖြစ်သည့် Interpeace ကိုလည်း ဤစီမံကိန်းအတွက် အတွေးအမြင်များ၊ စိတ်ကူးစိတ်သန်းများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဆောင်ရွက်ပေးသော ယင်း၏ ကဏ္ဍအတွက် အထူးကျေးဇူးတင်လိုပြီး Interpeace ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများဖြစ်သော မိုက်ကယ် ဘရန့်ထ်၊ ဂျေလ် ကော့ထရဲလ် ရာရှိုဂိုင်းနှင့် အန်တိုနီ ရက်ဂန် တို့ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

သုတေသန ပြုလုပ်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးသော အမ်မလီ ဘင်္ဂစ်၊ မူဂျီ ဖာ့စ် လီယော့လူ၊ အိမ် ဂရီနာ၊ စနိုးလီ၊ ဂျန် အော့ဂျီစ်၊ အာဘရတ်ခ် ဆာတီ၊ အန် ကက်ထရင် ဆီကီမေရီယာ၊ ကတ်ဂျာ စတော့ဘာဂျာ၊ အန်နာ မာရီယာ ဗားဂတ်စ် နှင့် ဖီးလစ် ဝင်းစ် ဘတ်ဂ် တို့အား ထပ်လောင်းကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။

ထုတ်ဝေမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူ ဂျေ မက်သရူး စထရန်ဒါ နှင့် အိမ် ဂျီဟန်ဆင်တို့အပြင် International IDEA အဖွဲ့၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြင့်မားသော ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရေး အဖွဲ့အစည်း အထူးသဖြင့် နာဒီယာ ဟန်ဒယ်ဇန်ဒါ၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်းဖော်ပြလိုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖွဲ့၏ ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်မှုများမှာ အဖိုးမဖြတ်နိုင်ပါ။ မယ်လန်နီ အယ်လင်၊ ဂျင်နီ ဖန်ဒီယာလန် အိုင်စ်ဘာ့ဂ်၊ ရိုစီနာ အစ်စမေးလ် - ကလွန်နှင့် တာယူ ငဲင် တို့ကိုလည်း ဤစီမံကိန်းအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့် စိတ်အားထက်သန်စွာ ပံ့ပိုးမှုများအတွက် ကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။

နောက်ဆုံးတွင် ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ဤမြန်မာဘာသာပြန်စာအုပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ကူညီပံ့ပိုးပေးသော လူဇင်ဘာ့ခ်နိုင်ငံအစိုးရ၊ ဆွီဒင်နိုင်ငံအစိုးရ၊ နော်ဝေးနိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနတို့အား ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

စကားချီး	III
အမှာစာ	VII
ကျေးဇူးတင်လွှာ	IX
၁။ ဤအခန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်	၁
၁.၁ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (သို့မဟုတ်) အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။	၁
၁.၂။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ဦးတည်ချက်များ	၆
၁.၃။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများနှင့် ရှုထောင့်များ	၇
၂။ နောက်ခံအခြေအနေ၏ အရေးပါမှု	၁၃
၃။ ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်းများ	၁၉
၃.၁။ ဗဟိုဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ဒီဇိုင်းပုံစံသတ်မှတ်မှု - သမားရိုးကျပုံစံကို တည်ဆောက်ခြင်း	၁၉
၃.၁.၁။ အစိုးရအဆင့်များ၏ အရေအတွက်	၂၀
၃.၁.၂။ အစိုးရအဆင့်တစ်ရပ်အတွင်း နယ်မြေအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း	၂၃
၃.၂။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ခိုင်မာအားကောင်းမှုအတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း...	၂၅
၃.၂.၁။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေး ရှုထောင့်များ	၂၇
၃.၂.၂။ အချိုးညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းနှင့် အချိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း	၃၄
၃.၂.၃။ မည်သည့်အစိုးရအဆင့်များကို မည်သည့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းပေး မည်နည်း။	၃၈
၃.၃။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် တရားဥပဒေ ဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ - ဖယ်ဒရယ်စနစ်များ၏ အဓိကအင်္ဂါရပ်	၅၁
၃.၃.၁။ နိဒါန်း	၅၁
၃.၃.၂။ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်တို့အကြား ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းစနစ် နှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်သောစနစ်တို့အကြား - ဥပဒေရေးရာ ကွဲပြားခြားနားမှုများ	၅၃

၄။ နိဂုံး	၅၉
မှတ်စုများ	၆၅
အဓိကစာလုံးများ	၆၈
အခြားသောရင်းမြစ်များ	၆၈
အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ	၇၀
စာရေးသူအကြောင်း.....	၇၅
International IDEA အကြောင်း	၇၆

ဇယား

ဇယား ၁။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အပြုသဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် အပျက်သဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ	၁၅
ဇယား ၂။ မည်သည့် အစိုးရအဆင့်ကို မည်သည့် အာဏာအမျိုးအစားများ ပေးအပ်မည်နည်း။ ..	၃၈
ဇယား ၃။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အရေးကိစ္စရပ်များ	၆၀

ပုံ

ပုံ ၁။ နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသကြီးများဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများထံ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း.....	၂
ပုံ ၂။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းပုံစံများ	၈
ပုံ ၃။ အစိုးရအဆင့်များ.....	၂၀
ပုံ ၄။ ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ အစိုးရအဆင့်များ ဖွဲ့စည်းပုံ	၂၁
ပုံ ၅။ ဂျာမနီနိုင်ငံရှိ အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များ ဖွဲ့စည်းပုံ	၂၁
ပုံ ၆။ ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံရှိ အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ	၂၂
ပုံ ၇။ ပြင်သစ်နှင့် ဆွစ်ဇာလန်တို့ရှိ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ပုံစံချမှတ်မှုများ	၂၆
ပုံ ၈။ ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (de-concentration)၊ ကိုယ်စားပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း (delegation) နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းခြင်း (devolution) - ကွဲပြားခြားနားချက်များ.....	၂၈
ပုံ ၉။ နိုင်ငံရေးအာဏာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ဥပမာများ	၃၁
ပုံ ၁၀။ နိုင်ငံတော် ဝင်ငွေကို ကောက်ခံရေး အာဏာများ၊ နိုင်ငံ ၆ နိုင်ငံမှ ဥပမာများ.....	၃၄
ပုံ ၁၁။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ်တွင် သီးခြားခွဲထားသောပုံစံများ	၄၈
ပုံ ၁၂။ ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ	၄၉
ပုံ ၁၃။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း	၅၆

ဇယားကွက်

ဇယားကွက် ၁။	ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း	၃
ဇယားကွက် ၂။	နီပေါအစိုးရ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ် အသွင်သဏ္ဌာန်အား ဆွေးနွေးခြင်း.....	၂၄
ဇယားကွက် ၃။	ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်များ - ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ အချိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း	၃၅
ဇယားကွက် ၄။	ဖြစ်ရပ်လေ့လာခြင်း - စပိန်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း	၃၈
ဇယားကွက် ၅။	ထပ်တူပြုအာဏာများ - တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဥပမာ	၄၁
ဇယားကွက် ၆။	အုပ်စုအခြေပြု ဖက်ဒရယ်စနစ်	၅၄
ဇယားကွက် ၇။	ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း - ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းများကို သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း။	၅၇

အစိုးရ၏ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းပုံစံများ

၁။ ဤအခန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

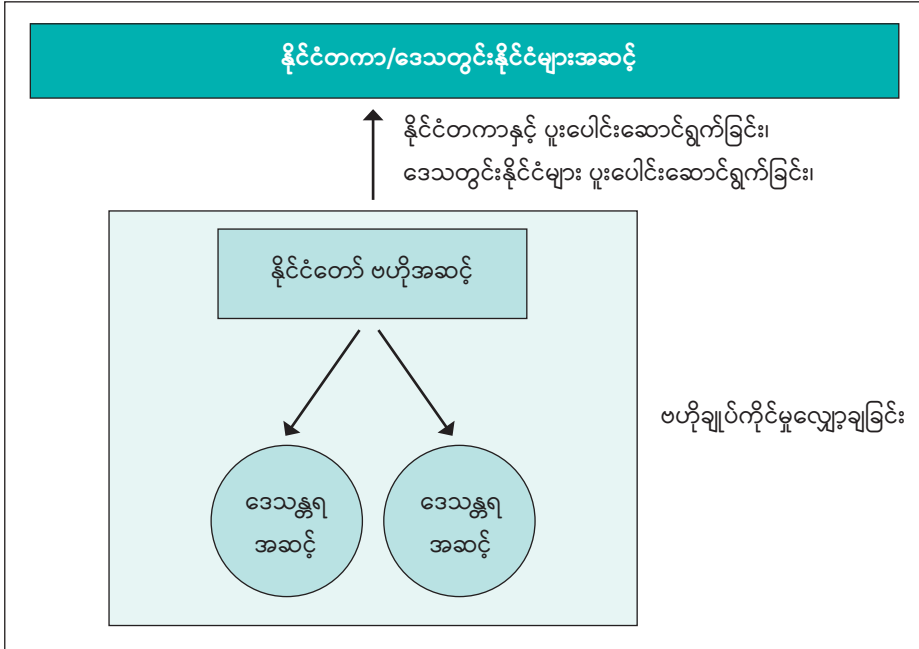
၁.၁။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

‘ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း (decentralization)’ ဟူသောဝေါဟာရသည် ဖြစ်ရပ်အမျိုးမျိုးအတွက်အကျုံးဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများ၊ သက်ဆိုင်ရာအင်စတီကျူးရှင်းများ ဘက်ပေါင်းစုံပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် အင်စတီကျူးရှင်းများက ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဟူသည် နိုင်ငံများစွာတို့၌ကြုံတွေ့နေရသည့် ပြဿနာများအတွက် - အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခများလွန်ကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုအဖြစ် ယူဆကြပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် ‘ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း’ ဟူသော ဝေါဟာရနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် သဘောတရားအမျိုးမျိုးရှိပြီး ကျွမ်းကျင်သူအချို့က ယင်းဝေါဟာရကို အခြားသောအဓိပ္ပါယ်များနှင့် ရောယှက်ပေါင်းစည်းထားပါသည်။ ဤသို့ ရောယှက်သုံးနှုန်းမှုများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ‘ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း’၏ သဘောတရားကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် လက်တွေ့အသုံးချခြင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ရှုပ်ထွေးစေပါသည်။

ဤအခန်းနှင့် International IDEA ၏ လမ်းညွှန်စာအုပ်ဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တို့တွင် ယေဘုယျအားဖြင့် ‘ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း’ ဟူသည့်ဝေါဟာရကို နိုင်ငံတော်ဗဟိုအဆင့်မှ အခြားသော အစိုးရအဆင့်အသီးသီးရှိ^၁ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အသီးသီးရှိ^၂ အဖွဲ့အစည်းများသို့ အစိုးရ၏အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များခွဲဝေသတ်

မှတ်ပေးခြင်းဟူသည့် ဝေါဟာရတစ်ခုအဖြစ်သာ သာမန်အားဖြင့်နားလည်ကြပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းကို နယ်နိမိတ်နှင့် သက်ဆိုင်သော အယူအဆတစ်ခုအဖြစ် နားလည်ထားကြပါသည်။ အာဏာများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဒေသန္တရပြည်နယ် သို့မဟုတ် ခရိုင်အဆင့်များသို့ ခွဲဝေချပေးပါသည် (ပုံ ၁ ကို ကြည့်ပါ)။

ပုံ ၁။ နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသကြီးများဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများထံ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း

ရင်းမြစ်။ Böckenförde, M., *Decentralization from a Legal Perspective: Options and Challenges* (Gießen: TransMIT, 2010). တရားဥပဒေရှုထောင့်မှ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းပုံစံ - သဘောထားများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် နှစ်လမ်းသွား နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့်ရှိ အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အား နိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်နယ်အဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများထံလွှဲပြောင်းခြင်းကို ညွှန်းဆိုဖော်ပြရန်အတွက် ကျွမ်းကျင်သူများက ယင်းဝေါဟာရကိုအဓိကအားဖြင့် အသုံးပြုကြပါသည်။ ထိုသို့ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် ပြည်တွင်းအဆင့်ထက်ကျော်လွန်၍ နိုင်ငံတကာအဆင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံများစွာပါဝင်သော ဒေသကြီးတစ်ခုလုံးအဆင့်ကို^၂ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းလည်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ‘နိုင်ငံတော်အဆင့်ထက် ကျော်လွန်၍ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းကို’ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတစ်ရပ်အား ‘ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း’ သို့မဟုတ် ‘နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း’ ဟု ညွှန်းဆိုနိုင်

၂ ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA)

ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအား နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် ဗဟိုအစိုးရအာဏာများလွှဲပြောင်းခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ရည်ညွှန်းနိုင်သော်လည်း ဤအခန်းတွင် နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း၏

‘ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း’ ကို အစိုးရ၏ အာဏာအား နိုင်ငံတော်ဗဟိုဌာနမှ အစိုးရ အဆင့်အသီးသီးရှိ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အသီးသီးရှိ အခြားသော အဖွဲ့အစည်းများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း အတွက် ယေဘုယျ ဝေါဟာရတစ်ခုအဖြစ် သာ သာမန်အားဖြင့် နားလည်ကြပါသည်။

သဘောတရားများသာ အလေးပေးဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်ပြီး ‘နိုင်ငံတော်အဆင့်ထက်ကျော်လွန်၍ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း’၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေလက်တွေ့ကျင့်သုံး ဆောင်ရွက်ကြသူများအတွက် ၎င်း၏သင့်လျော်မှုအကြောင်းကိုအကျဉ်းချုပ်သာ တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည် (ဇယားကွက် ၁ ကို ကြည့်ပါ) ။

ဇယားကွက် ၁။ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်း ဖြန့်ကျက်ခွဲဝေနိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို ဖန်တီးပေးရုံမျှမက နိုင်ငံတကာအဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းအပ်နှံမည့် အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုလည်း သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၏ သဘောတူညီမှုစာချုပ်များတွင် အတည်ပြုချက်ရယူပြီးသောအခါ အတိအလင်းကြေငြာထားသည့် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံများသည် လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ တစ်နိုင်ငံလုံးကလက်ခံထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် အခြားသော နိုင်ငံတကာသဘောတူညီမှုများအရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကိုထမ်းဆောင်ကြသော လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်သော နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသကြီးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကို တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းနိုင်ပါသည် (အာဖရိကသမဂ္ဂ (AU)၊ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအဖွဲ့ (အာဆီယံ)၊ မြောက်အမေရိက လွတ်လပ်သောကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီမှု (NAFTA)၊ အာဖရိကအရှေ့ပိုင်း အဖွဲ့အစည်း၊ အာရပ်ပြည်နယ်များအသင်းကြီး စသဖြင့်)။ အချို့သော နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများသည် အချိန်နှင့်အမျှ အစိုးရဆန်သော ပုံစံချမှတ်မှုများအသွင်သို့ တိုးတက်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည်။ လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ်အနည်းငယ်ခန့်က ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) သည် ၎င်း၏အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှတစ်ဆင့် ကြီးမားသောအာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို စဉ်ဆက်မပြတ်ရရှိခဲ့သည်သာမက ဤကဲ့သို့ အာဏာခွဲဝေရရှိမှုသည် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြု

လွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းတို့ပါဝင်သည့် နိုင်ငံစုံအစိုးရတစ်ရပ်ကိုလည်း ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ သမိုင်းကြောင်းအရ ‘နိုင်ငံတော်အဆင့်ကိုကျော်လွန်၍’ အာဏာလွှဲပြောင်းခဲ့ပေးခြင်းကို စဉ်ဆက်မပြတ်လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းသည် ဆွစ်ဇာလန်၊ အာရပ်စော်ဘွားများ ပြည်ထောင်စုနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဟူသည့် နိုင်ငံများအား ပေါ်ပေါက်လာစေခဲ့ပါသည်။

‘နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း’ နှင့် ‘ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း’ သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တစ်ရပ်ကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေစဉ်နှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲနေစဉ်တို့တွင် သွယ်ဝိုက်သော၊ အလှမ်းကွာသော လွှမ်းမိုးမှုသာရှိနိုင်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာညီလာခံထက် ယင်းနောက်ပိုင်းမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အစိုးရများနှင့် လွှတ်တော်များက နိုင်ငံစုံအဖွဲ့အစည်းများသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာလွှဲပြောင်းခဲ့ပေးမည့် နိုင်ငံတကာသဘောတူညီမှုစာချုပ်များအားလက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းများကို စဉ်းစားဆုံးဖြတ်ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ကိစ္စရပ်နှစ်ခုကို တစ်ချိန်တည်းတစ်ပြိုင်တည်း ဖြေရှင်းနိုင်ကြောင်းကို စပိန်နိုင်ငံ၏ဖြစ်စဉ်က မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ဖရန်စစ္စကိုဖရန်ကိုကွယ်လွန်ပြီးနောက် ၁၉၇၅ မှ ၁၉၇၈ ခုနှစ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် ဥရောပစီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်း (EEC) ၏ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရန် လျှောက်ထားပြီးသည့်နောက် EEC ကို ဝင်ရောက်ရာတွင် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို စဉ်းစားခဲ့ကြရပါသည်။

ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် ဤကိစ္စရပ်သည် နိုင်ငံတကာရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအတွက်လည်း အဓိကကျပါသည်။ ဥပမာ- ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်း (WTO) သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာ ပြစ်မှုဆိုင်ရာတရားရုံး၏ ရောမဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မြှင့်တင်သည့် စံသတ်မှတ်ချက်များအရ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများက ထိုစံများနှင့်ညီညွတ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပုံစံကို ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းမှုပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။ ရောမဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များအပြင် EU ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၏ အချို့သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်စေရန် ဂျာမနီနိုင်ငံသည် ဂျာမနီနိုင်ငံသားများအား ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သောတိုင်းပြည်သို့လွှဲအပ်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ယင်း၏ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ညှိနှိုင်းရပါသည်။ ဂျာမနီ အခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၁၆၂ (၂)* က ‘မည်သည့် ဂျာမနီနိုင်ငံသားကိုမှ ယင်းတို့ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့သော နိုင်ငံရပ်ခြားတိုင်းပြည်သို့လွှဲအပ်နှံခြင်းမရှိစေရ။ ဥပဒေက စိုးမိုးထားသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အခြေခံစည်းမျဉ်းကို လိုက်နာနေသရွေ့ ဥရောပသမဂ္ဂ၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်ခု ခုထံသို့ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာတရားရုံးသို့ဖြစ်စေ လွှဲပြောင်းအပ်နှံနိုင်သည့် အခြားသောစည်းမျဉ်းကို ချမှတ်နိုင်ပါသည်’ ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ပို၍ယေဘုယျဆန်သောအချက်မှာ ယခုအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာတို့တွင် အချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုကို နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများသို့ တာဝန်ပေးအပ်ရန် အတိအလင်းခွင့်ပြုထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်

များ ပါဝင်ပါသည်(ဥပမာ- ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၃ နှင့် ၂၄) ** စင်္ကာပူ နိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၇၊ ***ဗဟို အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၇၀ (၂၀၀၄)။ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂ (က) ****)။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို မူကြမ်း ရေးဆွဲရာတွင် ‘နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း’ နှင့် ‘ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း’ ဆိုင်ရာ အနာဂတ်ကာလအခွင့်အလမ်းများကို စဉ်းစားရမည့်အပြင် နိုင်ငံ တကာ သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများအား လွှဲပြောင်းပေးပြီးဖြစ်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုပေးရပေမည်။ ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားပြီးနောက် ပြန်လည် တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် (ပြည်တွင်းစစ်အပြီး) သို့မဟုတ် အဆုံးအဖြတ်ပေးသော ပြောင်းလဲမှုများ (ဥပမာ- ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းရေး) ရှိသည့် အနေအထားများ တွင် နိုင်ငံတကာဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် ယခင် ကတည်းကရှိထားပြီးဖြစ်သည့် နိုင်ငံတကာသတ်မှတ်ချက်များကို လိုက်နာရပေမည်။ သို့ဖြစ်ရာ မူကြမ်းရေးဆွဲကြသူများသည် အစိုးရသစ်ကို ဖန်တီးဖြစ်ပေါ်စေမည့် အထူးသဘောတူစာချုပ်ပါ လိုက်နာရမည့်သတ်မှတ်ချက်များကို နားလည်ရပေမည်။

- * ဂျာမနီဖက်ဒရယ်သမ္မတနိုင်ငံ၏ (၁၉၄၉) Grundgesetz (အခြေခံဥပဒေ)၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက် အတိုင်း။
- ** ထိုနည်းလည်းကောင်း
- *** စင်္ကာပူသမ္မတနိုင်ငံ၏ (၁၉၆၅) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
- **** ဟန်ဂေရီသမ္မတနိုင်ငံ၏ (၁၉၄၉) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းတွင် ရှုထောင့်နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ပထမရှုထောင့်မှာ ပြည်နယ် အဆင့်အစိုးရများအား ‘ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်’ ဖြင့် ယင်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းတာဝန်များ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုများအား ဆောင်ရွက်ရန် (နှင့်/သို့မဟုတ်) ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ရန် (ဥပမာ- ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု၊ မူလတန်းပညာရေး စသဖြင့်) တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ဒုတိယအချက်မှာ ‘အတူတကွ ပူးပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း’ စနစ်ကို တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်အဖွဲ့အစည်းများအား ပြည်ထောင်စု အဆင့်လွှတ်တော်၏ အထက်လွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် အမျိုးသားအဆင့်စည်းမျဉ်းများချမှတ်ရာတွင် ပါဝင်ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် သတ်မှတ်ထားသည့်နယ်ပယ်တစ်ခုအား အစိုးရအဆင့်အသီးသီးက အတူ တကွဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ခွင့်ပြုပေးထားသည့် ‘ထပ်တူပြုအာဏာများ’ စာရင်းကိုသတ်မှတ်ထားခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။ ရှုထောင့်နှစ်မျိုးလုံးသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်း များ ဖြစ်ကြပါသည်။

၁.၂။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ဦးတည်ချက်များ

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အရင်းခံအကြောင်းတရားသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ ကွဲပြားခြားနားမည်ဖြစ်ပြီး အဓိကအားဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ ရည်ရွယ်ချက်နှစ်မျိုးကို ထားရှိလေ့ရှိကြပါသည်။

- အောက်ခြေအဆင့်သို့အာဏာခွဲဝေရေးမူကို အခြေခံ၍ ထိရောက်သောဝန်ဆောင်မှုများကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ခြင်းအား ပုံစံချမှတ်ရန်။ အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များအနေဖြင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ထိရောက်စွာပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန်မှာ ယင်းတို့၏ တာဝန်ဝတ္တရားသာလျှင် ဖြစ်ရပါမည်။ ပို၍ထိရောက်မှုရှိပြီး တုံ့ပြန်ရန်အသင့်ရှိသော အစိုးရကို ဖန်တီးနိုင်စေရေးအတွက် နိုင်ငံတော်၏အာဏာကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရန်နှင့် အစိုးရ၏ကဏ္ဍတွင် ပြည်သူများက ပိုမို၍ပါဝင်ဆောင်ရွက်လာနိုင်ရေးအတွက် တွန်းအားပေးရန်။
- မတူကွဲပြားသော အစုအဖွဲ့များ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်နိုင်စေသည့် အစိုးရပုံစံ တစ်ရပ်တည်ဆောက်ရန်။ လူနည်းစု သို့မဟုတ် ဖယ်ကြဉ်ခံရသောဒေသများကို ကိုယ်စားပြုသည့် သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများကို အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင်နေရာသတ်မှတ်ပေးရန်။ ထိုသို့ဖြင့်ယင်းတို့အား သစ္စာစောင့်သိရန်စည်းရုံးလျက် နိုင်ငံတော်၏ တည်ငြိမ်မှုကိုအခိုင်အမာ တည်ဆောက်ရန်။

အထူးသော နောက်ခံအခြေအနေတွင် ချမှတ်ထားသောဦးတည်ချက်များသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ပုံစံချမှတ်မှုများအပေါ် လွှမ်းမိုးလေ့ရှိပါသည်။ ပြဋ္ဌာန်းစာအုပ်များကမူ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဒေသန္တရအဆင့်၊ တိုင်းဒေသအဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ ကွဲပြားခြားနားစွာတည်ရှိနေထိုင်မှုကို အကောင်းမွန်ဆုံးညှိနှိုင်းပြေလည်စေပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့်မှဒေသန္တရအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းရေးတာဝန်များသည် ဝန်ဆောင်မှုများဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် တာဝန်ယူနိုင်မှုကို တိုးမြှင့်ပေးသည်ဟု အကြံပြုထားပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ဦးတည်ချက်တစ်ခုမှာ မတူကွဲပြားသော အဖွဲ့အစည်းများ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်နိုင်မည့် အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံတစ်ရပ် တည်ဆောက်ရန်နှင့် လူနည်းစု သို့မဟုတ် ဖယ်ကြဉ်ခံဒေသများအား ကိုယ်စားပြုသည့် သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများအား ထိုအစိုးရစနစ်အတွင်းတွင် ယင်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်ခွင့်ပြုပေးခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း၌ ဆန့်ကျင်ဘက်အကျိုးသက်ရောက်မှုများ မဖြစ်စေရန်အတွက် သင့်လျော်သော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေးပုံစံကို ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် သတိကြီးစွာထားရှိမှုနှင့် ဆင်ခြင်မျှော်တွေးမှုတို့ ရှိသင့်ပါသည်။ အားနည်းသော ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုများနှင့် အရည်အသွေးပြည့်ဝသော လူ့စွမ်းအားရင်းမြစ်များ မရှိခြင်းသည် အရည်အချင်းမမှီသော အကျင့်ပျက်ခြစားသော

ပြည်နယ်အစိုးရဖြစ်ပေါ်စေသည့် အကြောင်းရင်းများဖြစ်ပြီး အံဝင်ခွင်ကျမဖြစ်သော လူမျိုးစုများ ဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည်လည်း ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကို ပို၍ပင်ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်ပါသည်။

ဤအခန်းသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းအတွက် သင့်လျော်သော ဒီဇိုင်းပုံစံများကို ရှာဖွေခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများပြုလုပ်ရာတွင် အထောက်အကူပြုစေမည့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုင်ရာ အယူအဆသဘောထားများစွာကို တင်ပြပေးထားပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းတိုင်းအတွက် ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင်ပါဝင်သည့် အချို့သောနိုင်ငံရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် အာဏာကို နိုင်ငံတော်အဆင့်၌သာ စုစည်းချုပ်ကိုင်ထားရန် ရည်မှန်းထားနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲဖြစ်ပြီး အသွင်ကူးပြောင်းဆဲကာလများအတွင်းရှိနေသော တိုင်းပြည်များတွင် နိုင်ငံတော်သည် စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်ပေါ်တွင် အဓိကအလေးထားကာ ဆောင်ရွက်ရသောကြောင့် နိုင်ငံတော်အားကြီးကြပ်ခြင်းသည် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာကို အသုံးပြုနိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများ အမြဲတစေဖန်တီးပေးပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံရေးအာဏာကိုခွဲတမ်းချဝေသတ်မှတ်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သောသူများသည် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းကိုကြီးကြပ်ရန် အပြိုင်အဆိုင်ကြိုးပမ်းခြင်းအားဖြင့် ပြည်နယ်သို့မဟုတ် ဒေသန္တရဝန်ဆောင်မှုများကိုထိရောက်စွာထမ်းဆောင်ရာတွင် ထိခိုက်စေနိုင်ပါသည်။ အမှန်စင်စစ် ဒေသတစ်ခုကို အမြဲတမ်းဖယ်ကြဉ်ထားခြင်းသည် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများ၏ အကြောင်းရင်းတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားမျိုးနွယ်စုတစ်ခုခု၏ ဘာသာတရား၊ လက္ခဏာရပ် သို့မဟုတ် ထုံးတမ်းစဉ်လာများအပေါ်အခြေခံကာ နိုင်ငံတော်၏ လက္ခဏာအမှတ်အသားများအဖြစ် လက်ခံကျင့်သုံးရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဒုတိယစိန်ခေါ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အပြုအမူများသည် အုပ်ချုပ်သူများအား ယင်းတို့၏ အာဏာအဆောက်အအုံကြီးကို ခိုင်မာတောင့်တင်းစေနိုင်သော်လည်း ဤယန္တရားအတွင်းရှိ အခြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကင်းကွာစေပါသည်။ ဘက်လိုက်မှုမရှိသော လက္ခဏာရပ်များ သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုရေးဥပဒေများအပေါ် ခိုင်မာသောချမှတ်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ဆန့်ကျင်ဘက်အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရရှိစေနိုင်သော်လည်း ထောက်ခံသူများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားများထံမှ သစ္စာစောင့်သိမှုကိုမူ ရရှိစေနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပါ။⁴

၁.၃။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းများနှင့် ရှုထောင့်များ

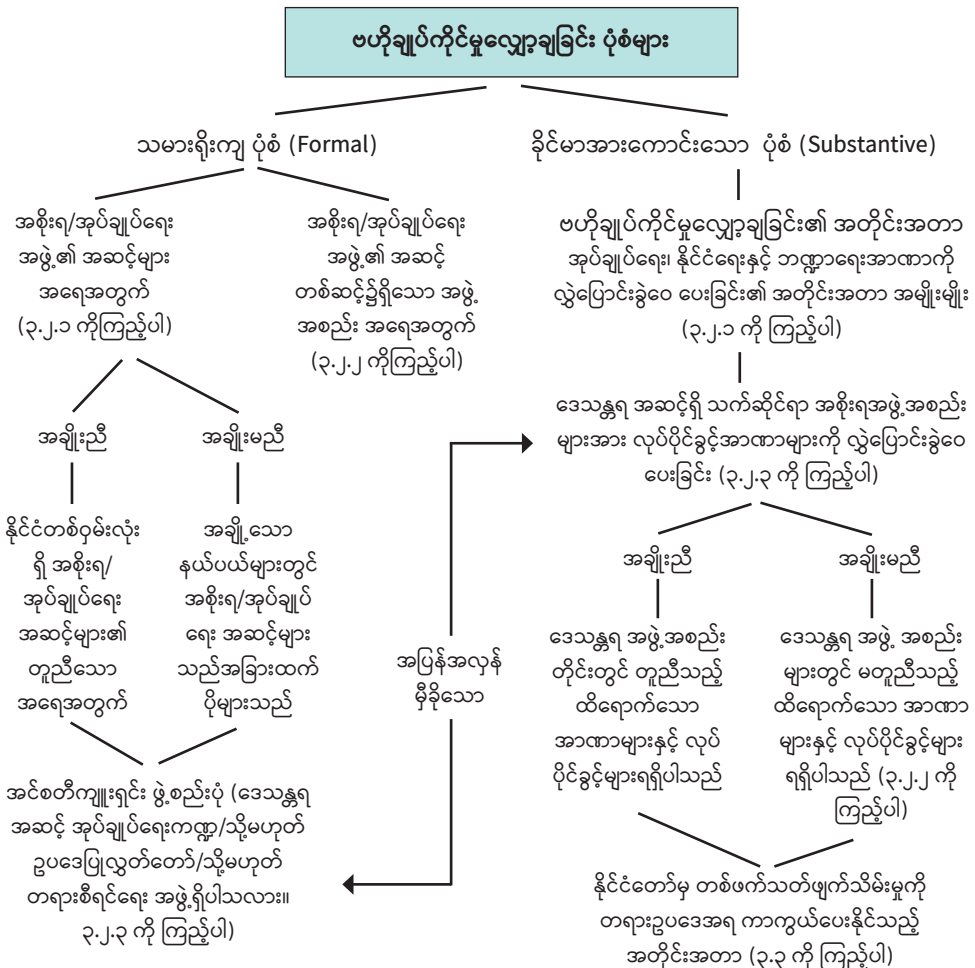
ဗဟိုအဆင့်၌သာ အာဏာကိုချုပ်ကိုင်ထားသော အစိုးရပုံစံသည် နယ်မြေရှုထောင့်အရသော်လည်းကောင်း၊ လုပ်ငန်းတာဝန်ပိုင်းအရသော်လည်းကောင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများနှင့် ရင်းမြစ်များကို စုစည်းထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ဗဟိုအဆင့်၌သာ အာဏာကိုချုပ်ကိုင်ထားသော အစိုးရပုံစံမျိုးကို ဗာတီကန်နှင့် အခြားသောသေးငယ်လွန်းသည့် နိုင်ငံများမှအပတွေ့ရလေ့မရှိပါ။ ဗဟိုအစိုးရသည် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဌာနခွဲတစ်ခုဖွဲ့စည်းခြင်း သို့မဟုတ် ရှိပြီးသားဌာနခွဲကို အာဏာတစ်ရပ်

သို့မဟုတ် ရင်းမြစ်များ ခွဲဝေလွှဲပြောင်းပေးသောအခါ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (သို့) အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း ပုံစံဖြစ်ပေါ်လာပါ သည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် စိန်ခေါ်မှုအမျိုး မျိုးကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် နည်းလမ်းများစွာကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့်ပုံစံမျိုးစုံရှိပါသည်။ စနစ်ကျ၍ ထိရောက်သောအစိတ်အပိုင်းများ ကိုယ်စီပါရှိသည့် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော ဦးတည်

ချက်နှစ်မျိုးကို ထမ်းဆောင်ပေးနိုင်မည့် ကျယ် ပြန့်လှသော ပုံစံအမျိုးအစားပေါင်းစုံရှိပါသည်။ အဆိုပါ အကြောင်းအရာများကို ပုံ ၂ တွင် ပုံစံ ချမှတ်ထားသည့်အတိုင်း ဤအခန်းတွင်ဆွေး နွေးတင်ပြထားပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းတွင် ပုံစံများစွာ ရှိပါသည်။ စနစ်ကျ၍ ထိရောက်သော အစိတ်အပိုင်းများ ကိုယ်စီပါရှိသည့် ကျယ်ပြန့် လှသော ပုံစံအမျိုးအစား ပေါင်းစုံရှိပါသည်။

ပုံ ၂။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းပုံစံများ

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ သမားရိုးကျ အစိတ်အပိုင်း (ရံဖန်ရံခါတွင် ‘ပထဝီဝင်နှင့်ဆိုင်သော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း’ ဟု ရည်ညွှန်းသည်) သည် ပြည်နယ်အဆင့်မှ နိုင်ငံတော်အဆင့်သို့ အစိုးရ၏အဆင့်များနှင့် အစိုးရ၏အဆင့်တိုင်းတွင်ရှိသော အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများ၏ အရေအတွက်အား ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်းဖြင့် (ပုံ ၂ ၏ ဘယ်ဘက်စာတိုင်ကို ကြည့်ပါ) အစိုးရ၏ဖွဲ့စည်းပုံကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးပါသည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုရပါမူ ယင်းသည် အောက်ပါမေးခွန်းများကို အဖြေထုတ်ပေးပါသည်။ တိုင်းပြည်တစ်ပြည်တွင် အစိုးရအဆင့်များ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များ မည်မျှရှိသင့်သနည်း (အပိုင်း ၃.၁.၁ ကိုကြည့်ပါ)။ အစိုးရ၏အဆင့်တစ်ခု သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ အဆင့်တစ်ခုအတွင်းဌာနခွဲမည်မျှဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းသင့်သနည်း (ဥပမာ- တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တွင် တိုင်းဒေသကြီးမည်မျှကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်သင့်သနည်း) (အပိုင်း ၃.၁.၂ ကိုကြည့်ပါ)။ ထိုသို့ဆန်းစစ်လေ့လာမေးမြန်းမှုသည် အစိုးရ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ အချို့သောအဆင့်များက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံးတွင်ရှိနေခြင်းမဟုတ်ပဲ နိုင်ငံအတွင်းရှိ အချို့သောအစိတ်အပိုင်းများတွင်သာရှိနေကြောင်း ဖော်ပြသည့် အချိုးမညီသောဖွဲ့စည်းပုံများကိုလည်း ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ပို၍တိကျစွာသတ်မှတ်ထားသော နောက်ထပ်တာဝန်တစ်ခုမှာ လက်အောက်အဆင့်များအတွင်း အမှန်တကယ် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုပင်ဖြစ်ပါသည်။ အချိုးသားမူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ/ နိုင်ငံတော်စီမံခန့်ခွဲရေးကို လုပ်ဆောင်သော အစိုးရကဲ့သို့ အဖွဲ့တစ်ခုသာ ရှိသင့်ပါသလား သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို ပြဋ္ဌာန်းမည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တစ်ခုပါရှိသင့်ပါသလား၊ သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသဆိုင်ရာ ဥပဒေကိုစီရင်ဆုံးဖြတ်သည့်တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ပါ ရှိသင့်ပါသလား (အပိုင်း ၃.၂.၃ ကို ကြည့်ပါ။)

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ သမားရိုးကျ အစိတ်အပိုင်းသည် ပြည်နယ်အဆင့်မှ နိုင်ငံတော်အဆင့်ထိ အစိုးရ၏ အဆင့်များနှင့် အစိုးရ၏ အဆင့်တိုင်းတွင် ရှိသော ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်း အရေအတွက်အားလည်းကောင်း၊ ယင်းအဖွဲ့အစည်းများအတွင်းရှိ အမှန်တကယ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုအား လည်းကောင်း ဆုံးဖြတ်ပေးခြင်းဖြင့် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးပါသည်။

ယခင်က သဘောတူညီမှုများနှင့် သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်များသည် သင့်လျော်သော နယ်မြေဆိုင်ရာ၊ အစိုးရဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံစနစ်ကို ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုဖွဲ့စည်းပုံစနစ်သည် အထူးသဖြင့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများ သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းအကျပ်ရိက်မှုများဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ခိုင်မာသည့်ဖြေရှင်းချက်အသစ် သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ထင်ဟပ်စေမည့်ပုံစံစနစ်ဖြစ်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများက ပြန်လည်၍ချမှတ်စီစဉ်ရပေမည်။ နမူနာများမှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးနောက် ဂျာမနီနိုင်ငံနှင့် လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုခေတ်ပြီးနောက် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ခိုင်မာအားကောင်းသော အစိတ်အပိုင်းသည် (ပုံ ၂ ၏ဘယ်ဘက်ခြမ်းကို ကြည့်ပါ) သမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုကို ထိရောက်သောအာဏာများဖြင့် မည်ကဲ့သို့ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်မည်ကို တိုင်းတာပါသည်။ (လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဟူ၍ ရံဖန်ရံခါတွင်ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပါသည်။)။ အစိုးရ၏လက်အောက်အဆင့်များသို့ မည်သည့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးပါသနည်း။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင် အလားတူသမားရိုးကျလွှဲပြောင်းခြင်း ပုံစံမျိုးရှိနိုင်သော်လည်း အဆင့်အသီး သီးသို့ ခွဲတမ်းချ၍ တာဝန်ပေးအပ်ထားသောအာဏာနှင့် အစွမ်းအစများသည် အလွန်ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ ('ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းအတိုင်းအတာ သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအတိုင်းအတာ' အဖြစ် ရည်ညွှန်းလေ့ရှိပါသည်။)။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းအတိုင်းအတာ သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအတိုင်းအတာသည် အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်တွင် ထိန်းသိမ်းချုပ်ကိုင်မှုအသွင်ဆောင်သည့် စနစ်များမှ အာဏာကိုခွဲတမ်းစနစ်ဖြင့် တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးအပ်သောစနစ်များအထိ စနစ်များအလိုက် ကွဲပြားခြားနားပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ခိုင်မာအားကောင်းသော အစိတ်အပိုင်းသည် သမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုကို ထိရောက်သော အာဏာများဖြင့် မည်ကဲ့သို့ ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်မည်ကို တိုင်းတာပါသည်။ ယင်းကို အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဟူသည့် ရှုထောင့်သုံးမျိုးအရ တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။

လျှော့ချခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းဟူသည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းရှုထောင့်သုံးမျိုးအကြားခွဲခြားခြင်းသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ တိုးတက်မြင့်မားမှုကိုတိုင်းတာရာတွင်များစွာအထောက်အကူပြုပါသည်။ (အပိုင်း ၃.၂.၁ ကို ကြည့်ပါ။)။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို မည်မျှအတိုင်းအတာထိနက်ရှိုင်းရန် ရည်ရွယ်ထားပါသနည်း။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ သမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုသည် ယင်း၏အရေးပါမှုအတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်လေ့မရှိသော်လည်း ယင်းသည်ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ ခိုင်မာအားကောင်းသော ရွေးချယ်စရာပုံစံများကိုမူ ကျဉ်းမြောင်းစေနိုင်ပါသည်။ ပုံ ၂ တွင် များပြားသည့်အတိုင်း သမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုနှင့် အမှန်တကယ်ထိရောက်သောအာဏာတို့သည် အပြန်အလှန်အကျိုးသက်ရောက်လျက် ရှိပါသည်။ အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များတွင်အရေးပါ၍ အနှံ့အပြားရောက်ရှိနိုင်သော အာဏာများအား ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးရာတွင် ပထမဦးစွာမျှတသော အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာပုံစံချမှတ်မှုကို လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုသည် ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ရွေးကောက်ခံဥပဒေပြုလွှတ်တော် ချမှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးထားခြင်းမရှိပါက ထိရောက်သောဥပဒေပြုရေးအာဏာများကို ဤအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးအပ်မည် မဟုတ်ပါ။ သို့ဖြစ်ရာ ပြည်နယ်အဆင့်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ဟူသည့် အစိုးရ

၏ သီးခြားကဏ္ဍများ ဖန်တီးခြင်းသည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအရမဆို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အတိုင်းအတာအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည် (အပိုင်း ၃.၂ ကိုကြည့်ပါ)။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း၏ ထိရောက်တွင်ကျယ်မှုအစုစုတို့သည် ခွဲဝေသတ်မှတ်ရေးပုံစံချမှတ်မှုနှင့် အရေးပါမှုအတိုင်းအတာပေါ်တွင်သာမက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တစ်ဖက်သတ်ဖျက်သိမ်းခြင်းကို တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်နိုင်မှု ရှိ၊ မရှိ အပေါ်၌ပါ မူတည်နေပါသည် (အပိုင်း ၃.၃ ကို ကြည့်ပါ)။ ဤအဆင့်တွင် ‘ဖက်ဒရယ်စနစ်’ ဟူသော ဝေါဟာရကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ တိကျစွာသတ်မှတ်ထားသော ပုံစံတစ်မျိုးအဖြစ် အသုံးပြုပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ပုံစံ၏ တိကျမှုအရှိဆုံး ဝိသေသလက္ခဏာရပ်တစ်ခုမှာ အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများအတွက် ယင်းကပေးစွမ်းသော ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဥပဒေအရ အကာအကွယ်ပေးရာတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရက ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများကို ထိခိုက်စေနိုင်မည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမျိုး အလွယ်တကူပြုလုပ်၍မရနိုင်သော ဥပဒေမူဘောင်တစ်ခုပါဝင်ပြီး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာညှိနှိုင်းချက်များကို အာဏာတည်စေမည့် များသောအားဖြင့် တရားစီရင်ရေးကဲ့သို့ စောင့်ကြည့်လေ့လာသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုတို့ပါဝင်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးကြားရှိ ဖက်ဒရယ်တရားရေးဆက်စပ်မှုကို အသေးစိတ်ဖော်ပြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုံစံသည် ဗဟိုအစိုးရ၏ တစ်ဖက်သတ်ဆန်သော ပြောင်းလဲမှုများကို ဆန့်ကျင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုတိုင်းကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ထိရောက်တွင်ကျယ်မှု အစုစုတို့သည် ခွဲဝေသတ်မှတ်ရေး ပုံစံချမှတ်မှုနှင့် အရေးပါမှု အတိုင်းအတာပေါ်တွင်သာမက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည် ဆောက်ကြသူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ တစ်ဖက်သက် ဖျက်သိမ်းခြင်းကို တရားဥပဒေအရ ကာကွယ်နိုင်မှု ရှိ၊ မရှိ အပေါ်၌ပါ မူတည်နေပါသည်။

၂။နောက်ခံအခြေအနေ၏ အရေးပါမှု

ကျွမ်းကျင်သူများက ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်နေသော နိုင်ငံများအတွင်းရှိ စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းနည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကို ထောက်ပြကြပါသည်။ သို့သော် နိုင်ငံနှင့် ဒေသန္တရနောက်ခံအနေအထားအချို့တွင် ဆန့်ကျင်ဘက်အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီး တစ်ဖက်တွင်လည်း ပဋိပက္ခများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လျော့ပါးပျက်ပြယ်စေနိုင်ပါသည်။ (ဇယား ၁ ကိုကြည့်ပါ။)။ အချို့သောနိုင်ငံများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ပဋိပက္ခအား အောင်မြင်စွာဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပြီး အချို့သောနိုင်ငံများမှာမူ အောင်မြင်ခြင်းမရှိကြပဲ ပိုမိုပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခများကို ဦးတည်စေသည်ဟု လက်တွေ့မျက်မြင်ကိုအခြေခံသော လေ့လာမှုများကလည်း အလေးပေးဖော်ပြထားကြပါသည်။ သင့်လျော်သော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းအသွင်သဏ္ဌာန်နှင့် ပုံစံမျှတမှုကို သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲကြသူများအတွက် စိန်ခေါ်မှုအရှိဆုံးသောတာဝန်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ အောင်မြင်မှုဟူသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်နှင့် ပဋိပက္ခ၏ လက္ခဏာရပ်များအပေါ်၌သာ မူတည်နေသည်မဟုတ်ပေ။ အာဏာကျင့်သုံးဆောင်ရွက်သူများ၏ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေးတွင် ပါဝင်ပတ်သတ်မှု၊ ယင်းတို့၏ စိတ်အားထက်သန်မှုများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်နေပါသည်။ အငြင်းပွားဖွယ်အကြောင်းအရာများသည်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း စနစ်များအရ ကွဲပြားခြားနားနိုင်ပါသည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဒေသန္တရအဆင့်၊ ပြည်နယ်အဆင့် သို့မဟုတ် ခရိုင်အဆင့်သို့လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းရာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် အာဏာအား ကြီးကြပ်ရေးနှင့် ဟန်ချက်ညီစေရေးအတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြပြီး ပြည်နယ်အစိုးရသို့လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဖြင့် တာဝန်များထမ်းဆောင်ရေးကို အလေးထားပါသည်။

အချို့သော အစိုးရအင်စတီကျူးရှင်းများအတွက်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော်အတွက်ဖြစ်စေ နောက်ဆုံး ယတိပြတ်အာဏာအယူအဆသည် အရေးပါသည်ဟုသတ်မှတ်သည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာလေ့ထုံးစံ

များကလည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းအပေါ် အဟန့်အတားဖြစ်စေပါသည်။ နိုင်ငံသားများသည် ဗဟိုအစိုးရအပေါ်တွင်သာ သစ္စာစောင့်သိရန်လိုသည်ဟူသောအယူအဆနှင့် အလားတူစွာပင် ဥပဒေအားလုံးတို့သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဓလေ့ထုံးစံများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုပဲ လူတိုင်းတစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသည့် အယူအဆသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ရှုပ်ထွေးနိုင်စေပါသည်။ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၏ကဏ္ဍတွင်လည်း ကိုယ်ကျိုးကိုသာကြည့်ပါက အဆိုပါပြဿနာရပ်များကို ပိုမိုဆိုးရွားစေနိုင်ပါသည်။ ထိရောက်သောဗဟိုချုပ်

ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နေသော နိုင်ငံများ အတွင်းရှိ စိန်ခေါ်မှုများကိုဖြေရှင်းရန် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းနည်းလမ်းအမျိုးမျိုးကို ပုံစံချမှတ်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသန္တရနောက်ခံ အနေအထားအချို့တွင် ဆန့်ကျင်ဘက် အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ်ကို ကျင့်သုံးခြင်းအားဖြင့် ပဋိပက္ခများကို အောင်မြင်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့သော်လည်း အချို့နိုင်ငံများတွင် မူ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။

ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို ရရှိအောင်မြင်စေရန် အတွက် အစိုးရအဆင့်အသီးသီးရှိခေါင်းဆောင်များ၊ အထူးသဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အာဏာကို လျှော့ချရမည့် နိုင်ငံတော်ခေါင်းဆောင်များသည် ဤသဘောတရားများကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရပေမည်။ လူနည်းစု သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများ၏ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များသည် ခွဲထွက်လိုမှုအပါအဝင် နိုင်ငံတော်ကို ဆန့်ကျင်မည့်အစား ဒေသန္တရအဆင့်၌ နိုင်ငံတော်ကို အုပ်ချုပ်ရာတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာအပြုသဘောဆောင်လျက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းဖြင့် အစားထိုးနိုင်ပါသည်။

ဇယား ၁ တွင် မီးမောင်းထိုးဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ နောက်ခံအနေအထားကို လျစ်လျူရှုထားကြပါက သို့မဟုတ် ယင်းကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောင်မြင်မှုမရှိပါက ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အပြုသဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် အပျက်သဘောသို့ ပြောင်းလဲသက်ရောက်သွားနိုင်ပါသည်။

ဇယား ၁။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အပြုသဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများနှင့် အပျက်သဘောဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ

အပြုသဘော - ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် အောက်ပါ အကြောင်းအရာများတွင် အထောက်အကူ ဖြစ်စေပါသည်	အပျက်သဘော - ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကြောင့် အောက်ပါအကျိုးဆက်များ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်
...နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ချုပ်ကိုင်ထားသော အာဏာ ကိုကန့်သတ်ခြင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏အချို့သောပုံစံများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထား သဖြင့် အာဏာကို ခေါင်လိုက်စနစ်အရ (ထိပ်ပိုင်းမှ အောက်ပိုင်းသို့) စီးဆင်းပျံ့နှံ့စေပါသည်။	...အာဏာကို အလွဲသုံးစားလုပ်နိုင်မည့် ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်းများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း အာဏာရလိုမှုသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ပြည် နယ် အစိုးရတစ်ခုအား မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွား အတွက် အလွဲသုံးစားပြုခြင်းကို ဦးတည်စေပါသည်။ အကျင့်ပျက် ခြစားခြင်းကို အောက်ပိုင်းအဆင့်များ၌ အမြစ်ဖြတ်ချေမှုန်းရန်ခက်ခဲလှပြီး ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့် များတွင် ထိရောက်မှုမရှိနိုင်ပါ။
...ပြည်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ရပိုင်ခွင့်များ အတွက် အထူးအလေးပေးခြင်း ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများသည် ဒေသန္တရ လိုအပ် ချက်များကို ပိုမိုဖြည့်ဆည်းနိုင်ပါသည်။	...လူ့စွမ်းအားရင်းမြစ်နှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အရင်း အမြစ် များမလုံလောက်မှုကြောင့် ခရီးမပေါက်ခြင်း အဖွဲ့အစည်းများသည် သေးငယ်လွန်းပြီး လွှမ်းမိုးချုပ် ကိုင်မှုကိုခံရသောအခါ ယင်းတို့၏လုပ်ငန်းတာဝန်များ ကိုသင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာထမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းရှိမည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းမှာယင်းတို့တွင်လုံလောက်မှုတ သော လူ့စွမ်းအားရင်းမြစ်များနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်း အမြစ်များ လုံလောက်စွာမရရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။
...မတူကွဲပြားသောပြည်သူများတည်ရှိနေထိုင်ကြ သော နိုင်ငံများအတွင်း တင်းမာမှုများနှင့် ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်သော ပဋိပက္ခများကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် လူနည်းစု အဖွဲ့ အစည်းများအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုအတိုင်းအတာ တစ်ခုကိုရရှိဖန်တီးပေးခြင်းအပြင်ယင်းတို့၏ကိုယ် ပိုင်နယ်မြေဒေသအတွင်း လူနည်းစု၏ ရပ်တည်မှု အနေအထားကိုလည်း ရရှိစေပါသည်။ လူနည်းစု အဖွဲ့အစည်း၏ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် တရားနည်းကျ အသိအမှတ် ပြုခြင်းခံရသော ခေါင်းဆောင်မှုနေရာကို ရရှိနိုင်ပါ သည်။	...ပိုမိုလုပ်ပိုင်ခွင့်ရရှိမည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တောင်း ဆိုကြသည့် ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံ ရေးသမားများ ...ဒေသန္တရဆိုင်ရာ လူများစု အစုအဖွဲ့သစ်များဖြစ်ပေါ် လာစေခြင်း နယ်ပယ်ဒေသတစ်ခုအတွင်း နိုင်ငံတော်၏ လူနည်းစု များကို လူများစုရပ်တည်ချက် အနေအထားအတိုင်း တာဝန်ပေးအပ်ပါကအသစ်သော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်း များကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သဖြင့် ပြဿနာကိုအဖြေထုတ်ရ မည့်အစားပြောင်းလဲမှုများကိုသာဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

...အပြုသဘောဆောင်သော၊ နိုးကြားတက်ကြွသောအစိုးရ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် မူဝါဒချမှတ်ရေးကို အားပေးခြင်း အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ဆုပ်ကိုင်နိုင်သော အခြားသောရင်းမြစ်များကို ဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် မူဝါဒယှဉ်ပြိုင်မှုများ၊ မူဝါဒ စမ်းသပ်လေ့လာခြင်းနှင့် မူဝါဒအသစ်ပြောင်းလဲခြင်းကို အားပေးပါသည်။	...ဒေသအချင်းချင်းကြား ထိခိုက်နစ်နာစေသော ပြိုင်ဆိုင်မှုများ သဘာဝသယံဇာတများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများသည် ဒေသအလိုက် ကွာခြားနိုင်သဖြင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် ဒေသများအကြား သာတူညီမျှမှုမရှိခြင်းနှင့်ပြိုင်ဆိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်စေပါသည်။ ထို့အပြင် နယ်မြေဒေသများသည် စီးပွားရေးနှင့် မတည့်နိုင်မည့် ငွေလုံးငွေရင်းကိုရရှိရန် ကြိုးပမ်းရာ၌ စည်းမျဉ်းရေးရာလိုက်နာမှုများတွင် တစ်စထက်တစ်စ အားနည်းလာနိုင်သဖြင့် နယ်ပယ်ဒေသများအကြား အလားပြိုင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။
...အစိုးရစနစ်၏ ခက်ခဲရှုပ်ထွေးမှုအား ပုံစံချမှတ်ခြင်း သင့်လျော်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဒေသန္တရသို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရထံ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း စနစ်သည် အစိုးရ၏ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများကို မျှဝေထမ်းဆောင်နိုင်စေပြီး နိုင်ငံတော်အစိုးရကိုလည်း အဓိက စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ်တွင် ပို၍အလေးပေးနိုင်စေပါသည်။	...မလိုအပ်ပဲ လုပ်ငန်းစဉ်များကိုထပ်မံလုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် များပြားသော လုပ်ငန်းစဉ်လည်ပတ်ရေး စားရိတ်များ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရာတွင် အစိုးရ၏လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ကဏ္ဍတစ်ခုထက်ပို၍ ထပ်မံလုပ်ဆောင်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီး ခရီးမတွင်ကျယ်ပဲ အပ်ကြောင်းထပ်နေသော သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီသော မူဝါဒများကို နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပါသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း စနစ်များတွင် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော သို့မဟုတ် လစာပေးထားရသောအရာရှိများ ပိုမိုများပြားလာမှုကြောင့် ပို၍စားရိတ်ကုန်ကျနိုင်ပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ သင့်လျော်သော အသွင်သဏ္ဌန်နှင့် ပုံစံချမှတ်မှုကို သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲကြသူများအတွက် စိန်ခေါ်မှုအရှိဆုံးသောတာဝန်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ အောင်မြင်မှုဟူသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချပေးရာတွင် ကြားမှပါဝင်ဆောင်ရွက်ပေးသူ များသာမက နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးပါတီစနစ်၏ ပြောင်းလဲစေနိုင်သာ တွန်းအားများနှင့်လည်း သက်ဆိုင်နေပါသည်။ အာဏာရလိုမှုသည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုး စီးပွားအတွက် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ်အား အလွဲသုံးစားပြုခြင်းကို ဦးတည်စေပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည့် အခြားအရေးပါသောအနေအထားနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ဖြစ်နိုင်ခြေများမှတစ်ခုမှာ အထူးသဖြင့် ပါတီများကို ဒေသန္တရစနစ်ဖြင့် ကျင့်သုံးစေပါက တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးပါတီစနစ်၏ ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲမှုပုံစံပင်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဒေသန္တရစနစ်အရ အာဏာခွဲဝေပေးခြင်းခံရသော နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်သော ဒေသန္တရ

အဖွဲ့အစည်းများက ဒေသန္တရနိုင်ငံရေးနယ်ပယ်အပေါ် ကြီးစိုးနိုင်သည့်အတိုင်းအတာသည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပုံစံချမှတ်မှုတစ်ခုအနေဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းက နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းကို အတိုင်းအတာမည်မျှထိ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်မည်ကို ဆုံးဖြတ် ပေးပါလိမ့်မည်။^၅

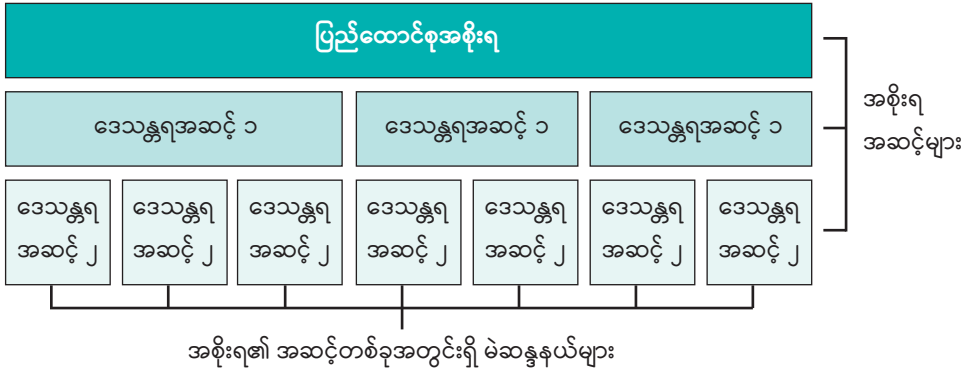
၃။ပုံစံချမှတ်ရေးနည်းလမ်းများ

၃.၁။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ဒီဇိုင်းပုံစံသတ်မှတ်မှု - သမားရိုးကျပုံစံကို တည်ဆောက်ခြင်း

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ဒီဇိုင်းပုံစံသတ်မှတ်မှုသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံကို ဖန်တီးပေးပါသည်။ ဤအကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါမေးခွန်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။

- နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အစိုးရအဆင့်များ မည်မျှထားရှိသင့်သနည်း။ ယခင်အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံနှင့်နှိုင်းယှဉ်ရသော် အစိုးရအဆင့်များကိုထပ်တိုးရန် သို့မဟုတ် လျှော့ချရန် အကြောင်းရင်းများ ရှိပါသလား။ ဤကဲ့သို့ ပြောင်းလဲခြင်းအတွက် မည်သည့်အကျိုးဆက် များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သနည်း။
- တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ နယ်မြေဒေသအားလုံးသည် တူညီသောအစိုးရတစ်ဆင့်တည်းက အုပ်ချုပ်သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသင့်ပါသလား။
- အစိုးရ၏အဆင့်တစ်ဆင့်၌ မဲဆန္ဒရှင်နယ်ပယ်ပေါင်း မည်မျှရှိနေနိုင်သနည်း။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်နယ်အဆင့်တွင် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများကို ကုန်ကျစားရိတ်အနည်းဆုံးဖြင့် အကောင်း မွန်ဆုံးထမ်းဆောင်နိုင်ရန် မည်သို့လုပ်ဆောင်သင့်သနည်း။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အချို့သော အင်္ဂါရပ်များကိုခေတ္တရပ်ဆိုင်းထားပြီး နောက်ပိုင်းအဆင့်အနေအထားတစ်ခုသို့ ရောက်မှသာအကောင်အထည်ဖော်စီစဉ်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသလား။ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသလား။
- နောက်ပိုင်းအဆင့်အနေအထားတွင် ပြည်တွင်းဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချသောပုံစံကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် မည်သည့်နည်းလမ်းများ ရှိပါသနည်း။

ပုံ ၃။ အစိုးရအဆင့်များ

၃.၁.၁။ အစိုးရအဆင့်များ၏ အရေအတွက်

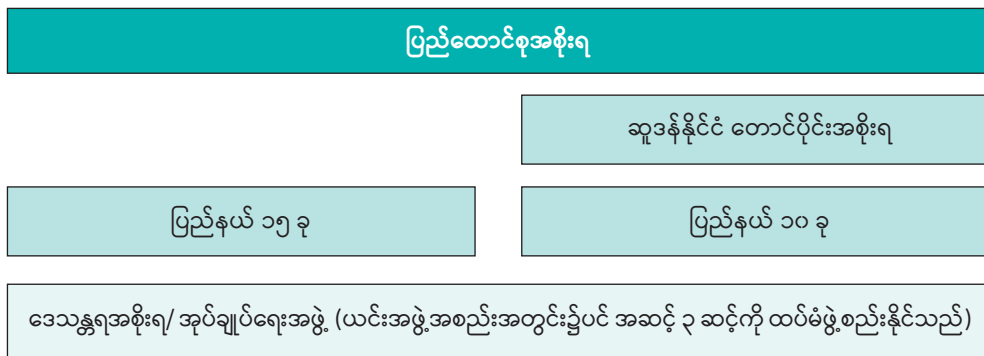
နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ဒေသ/ခရိုင်/ပြည်နယ်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်ဟူ၍ အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ယေဘုယျအားဖြင့် အဆင့်သုံးဆင့်တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့သော် ‘ဒေသန္တရအဆင့်’ တွင် အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကို အဆင့်ခွဲများစွာဖြင့်ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် စနစ်မကျလှပေ။

ယခင်က သဘောတူညီမှုများနှင့် သမိုင်းကြောင်းအဖြစ်အပျက်များသည် အစိုးရအဆင့်

ဒေသ၊ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ခရိုင်အဆင့်များ သို့ အာဏာလွှဲ ပြောင်းသတ်မှတ်ပေးခြင်း သည် အာဏာအား ထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ဟန်ချက်ညီမျှရေးအပေါ် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ဒေသန္တရ အစိုးရများသို့ အာဏာလွှဲပြောင်းခဲ့ပေမယ့် ခြင်းသည် တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုကို ပို၍ အလေးထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မည်မျှထားရှိမည်ကို အဆုံးအဖြတ် ပေးနိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏အဆင့်များသည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် အချိုးညီစွာ တည်ရှိနေကြပါသည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း နိုင်ငံများသည်နိုင်ငံ၏အချို့သော နယ်မြေအစိတ်အပိုင်းများတွင် အစိုးရအဆင့်များကို ပို၍များပြားစွာဖွဲ့စည်းထားရှိပြီး အချိုးမညီသောသမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုကို အခါအားလျော်စွာ သတ်မှတ်ထားပါသည် (ဥပမာ - ပုံ ၄ ကို ကြည့်ပါ) ။

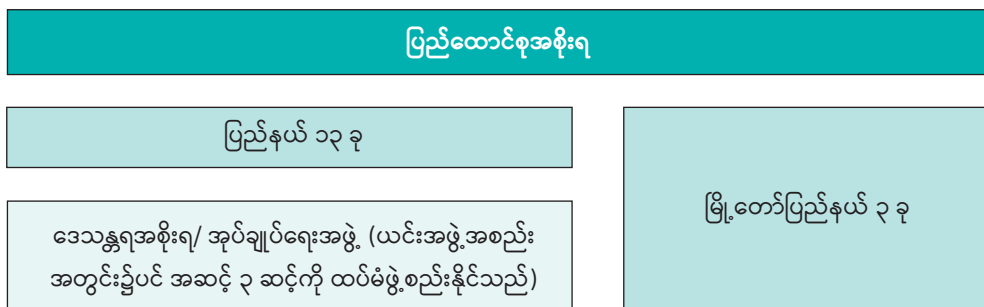
ပုံ ၄။ ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ အစိုးရအဆင့်များ ဖွဲ့စည်းပုံ

အချို့သောနိုင်ငံများတွင် ဗဟိုအဆင့်နှင့် အနီးကပ်ဆုံးတည်ရှိသော အောက်တစ်ဆင့်ရှိ အစိုးရအဆင့်သည် နယ်မြေဒေသအစိတ်အပိုင်းအချို့ကိုသာ ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည် (၂၀၀၅ မှ ၂၀၁၁ အတွင်း ဆူဒန်နိုင်ငံ^၆ နှင့် တာဇန်နီယား^၇)။ ဥပမာအားဖြင့် ဆူဒန်နိုင်ငံတွင် ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဆူဒန်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းအပေါ်တွင်သာ စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အစိုးရသီးသန့်အဆင့်တစ်ခုကို ထပ်တိုးဖန်တီးပေးခဲ့ပါသည် (ပုံ ၄ ကို ကြည့်ပါ)။ ဆူဒန်ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကိုဦးတည်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများတွင် ဆယ်စုနှစ်စစ်ပွဲအပြီး ဆူဒန်တောင်ပိုင်းပြည်သူများအတွက် ဘုံနယ်မြေတစ်ခုကို ရရှိနိုင်ရန်အတွက် တောင်ပိုင်းဒေသရှိ သူပုန်များက ဤကဲ့သို့ အစိုးရအဆင့်တစ်ခုကိုထပ်တိုးရန် တောင်းဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

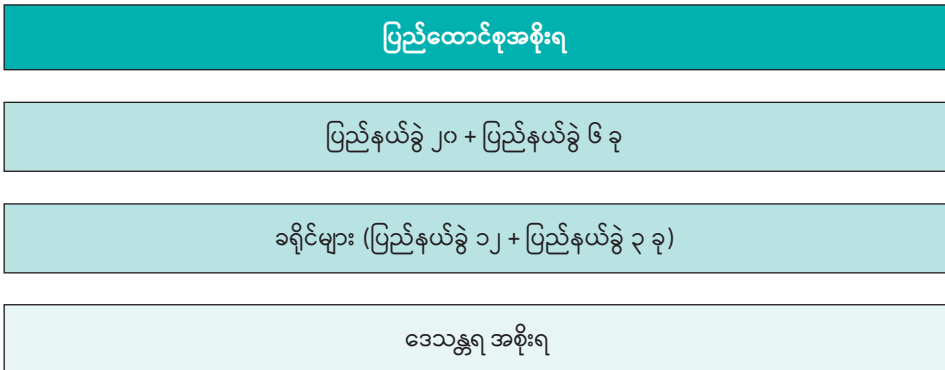
အခြားသောနိုင်ငံများတွင် မြို့ပြကြီးအဆင့်အစိုးရသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၏ တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်တည်ရှိပြီး ၎င်းနှစ်ဆင့်အကြား အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများမထားရှိပါ။ ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် သမိုင်းကြောင်းများအရ မြို့တော်သုံးခုတွင် မြို့ပြအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့် နှစ်မျိုးလုံးထားရှိပြီး ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ အခြားသောနယ်မြေများ၌ထားရှိသည့် အစိုးရတော်ယအဆင့်သည် ၎င်းမြို့တော်သုံးခုတွင်မပါဝင်ပါ (ဟမ်းဘွန်မြို့တော်နယ်မြေ၏ ဝန်ကြီးချုပ် သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်သူသည် ဟမ်းဘွန်မြို့၏ မြို့တော်ဝန်လည်း ဖြစ်သည်) (ပုံ ၅ ကို ကြည့်ပါ)။

ပုံ ၅။ ဂျာမနီနိုင်ငံရှိ အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြားနိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများသည် ကြီးမားသောပြည် နယ်အဆင့် နယ်မြေများအတွင်းရှိ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တွင် ကြားအဆင့်တစ်ခုကို ထပ်မံဖွဲ့စည်းထားပါ သည်။ အဆိုပါ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် အစိုးရများယင်းတို့၏ မူဝါဒများကို အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်ခွဲများ (ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ခရိုင်များ အဆင့်နှင့်ညီမျှသည့်နယ်မြေများ) တွင် ယင်းတို့၏ မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် ခရိုင်အဆင့်အုပ်ချုပ်ရေးများရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ပိုမိုသေးငယ်သော ပြည်နယ်ခွဲများတွင်မူ ယင်းတို့၏အရေးကိစ္စများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရန်အတွက် အဆိုပါ အဆင့်ကို မလိုအပ်သောကြောင့် ခရိုင်အဆင့်အုပ်ချုပ်ရေးများ မရှိပါ။^၈

ပုံ ၆။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံရှိ အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ

အရေးကြီးသည်မှာ အစိုးရအဆင့်အသီးသီး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်အသီးသီး ချမှတ် ကာ အချိုးမညီသော အာဏာခွဲဝေ ပေးရုံဖြင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု၏ အတိုင်းအတာကို ညွှန်ပြ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူ များသည် စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အလားအလာကောင်းခြင်းများသို့မဟုတ် အဖွဲ့ခွဲတစ်ခုချင်းစီ၏ အကျိုးရှိနိုင်မှု သို့မဟုတ် လက္ခဏာရပ်များကို အခြေခံ လျက် ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများကို ဖန်တီးနိုင် ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုကို ရရှိစေရန် ညီတူညီမျှဖြစ်ရေးကို အခြေခံ သည့် အစိုးရ၏ ဒေသန္တရအဆင့်များကို လိုအပ်ပါသည်။

ပေးနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ဆူဒန် တောင်ပိုင်းတွင် ထပ်တိုးထားသောအစိုးရကြား အဆင့်တစ်ခုသည် အရေးပါသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကိုရရှိပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီမှု များ၏ ရှေ့ပြေးအဆင့်များလည်း ဖြစ်သော ကြောင့် နိုင်ငံရေးအရ ဟန်ချက်ညီမှုအပေါ် ကြီးမားစွာလွှမ်းမိုးမှုရှိသော်လည်း ဆွစ်ဇာလန် နိုင်ငံရှိအချိုးမညီသောအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များ သည် အမှန်တကယ်အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိ ပါ။

၃.၁.၂။ အစိုးရအဆင့်တစ်ရပ်အတွင်း နယ်မြေအလိုက်အဖွဲ့အစည်းများအားပုံစံချမှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များကို အရေအတွက် မည်မျှထားရှိမည်အပြင် အဆိုပါ အဆင့်တစ်ဆင့်ချင်းစီတွင်ရှိသော အစိုးရ/အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့ခွဲများကိုပါ အရေအတွက်မည်မျှထားရှိမည်ကိုသတ်မှတ်ရန် ဆုံးဖြတ်ကြရပါမည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်သူများက ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများအားတည်ဆောက်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် စံသတ်မှတ်ချက်သည်လည်း အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ဖြစ်ပွားပြီးခဲ့သော ပဋိပက္ခများ၏ အင်္ဂါရပ်များ အပေါ်အခြေခံလျက် အဆိုပါစံသတ်မှတ်ချက်များကို ကြိုတင်ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများသည် စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အလားအလာအပေါ် အခြေခံ၍ သော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့တစ်ခုချင်းစီ၏ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းအရသော်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာရပ်များကို အခြေခံ၍သော်လည်းကောင်း ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်နိုင် ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုအား အတည်ပြုခြင်းသည် လိုအပ်သည့်ငြိမ်းချမ်းရေးသဘော တူညီမှု၏ အောင်မြင်ခြင်းအပေါ်တွင်မူတည်နေပြီး ထိုငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီမှုတွင် ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာရပ်ကို အခြေပြုသော ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများလိုအပ်သောကြောင့် ပုံစံတစ်ခုချင်း စီ၏ကောင်းကျိုးများအပေါ်တွင်မှီတည်ပြီး ရွေးချယ်ခြင်းသည် မဖြစ်နိုင်ပေ (ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာ ဇီဂိုဗီးနား၊ ဆူဒန် စသဖြင့်)။ ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများကို ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ် ချက်များအပေါ်အခြေခံကာ ဆုံးဖြတ်ပါက ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသည် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်များအားခိုင်မာစေမည့် တောင်းဆိုမှုများကို စဉ်ဆက်မပြတ်လုပ် လာနိုင်သောကြောင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအာဏာကို ပျံ့နှံ့စေသည့်ကွင်းဆက်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ပါသည် (စပိန်နိုင်ငံရှိ ကာတာလိုနီးယား)။ နယ်မြေဒေသအလိုက် အဖွဲ့ခွဲများသည် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ် တစ်ခုတည်းကိုသာ အသားပေးလေ့မရှိကြသောကြောင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်ကို အခြေပြုသည့် ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများသည် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းအသစ်များကိုထပ်မံ၍ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။ နောက် ထပ်ပေါ်ပေါက်လာသော လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုးစီးပွားကို မျှမျှတတစဉ်းစားပေးခြင်း မရှိပါက ပဋိပက္ခကိုအစပျိုးပေးခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဘက်မှကြည့်လျှင်လည်း အခြေခံ အဆောက်အအုံများ၊ ပထဝီဝင်အနေအထား၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများစသည့် စံ သတ်မှတ်ချက်များကိုသာ အခြေပြုလျက် စီးပွားရေးအရ ‘အသင့်လျော်ဆုံးသောအရွယ်အစား’ ကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်းသည်လည်း ထိရောက်ပြီး ခရီးပေါက်သောအစိုးရကို ဧကန်မချ ဖန်တီးပေး မည်မဟုတ်ပါ။ နယ်နိမိတ်ဘောင်ခွဲခြားကန့်သတ်မှုများကြောင့် ဒေသန္တရအဆင့်တွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများနှင့် ဖယ်ကြည့်မှုများထပ်မံဖြစ်ပွားစေပါက ပဋိပက္ခများကိုဖြေ ရှင်း နိုင်မည်မဟုတ်ဘဲ ထိုပြဿနာများကို အောက်ပိုင်းအဆင့်များသို့ ထပ်မံကျရောက်စေပါသည်။ ထို့ ကြောင့် သက်ဆိုင်ရာပြည်သူများကလက်ခံသည့် စီးပွားရေးအရရှင်သန်နိုင်မည့် အဖွဲ့အစည်းများကို ဖန်တီးပေးနိုင်သော ရောစပ်ပေါင်းစည်းထားသည့် ချဉ်းကပ်မှုနည်းလမ်းများလိုအပ်ပါသည်။^၁ နီပေါ နိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းနယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ခြင်းဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆက်လက်

ကျင်းပနေသော ဆွေးနွေးပွဲများက အဆိုပါအရေးကိစ္စများအား ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသော စိန်ခေါ်မှုများကို အလေးပေးဖော်ပြလျက်ရှိပါသည် (ဇယား ၂ ကို ကြည့်ပါ) ။

ဇယားကွက် ၂။ နီပေါအစိုးရ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ် အသွင်သဏ္ဌာန်အားဆွေးနွေးခြင်း*

နီပေါနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်ပြန်လည်ပုံစံချမှတ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတော်အာဏာကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေရေးကော်မတီသည် ပြည်နယ်များအရေအတွက်၊ အမည်များနှင့် နယ်နိမိတ်များ၊ အနာဂတ်တွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးမည့်/ဖက်ဒရယ်အစိုးရစနစ်ပုံစံအရ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ၊ စီးပွားရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အလားအလာများ၊ ရင်းမြစ်များ ဖြန့်ဝေရေးနှင့် အခြားသော အကြောင်းအရင်းများကိုအခြေပြုလျက် ပြည်နယ်အဖွဲ့အစည်းများကို အသေးစိတ်ရှင်းလင်းဖော်ပြသော ဆွေးနွေးမှုတစ်ခုအား ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ သတ်မှတ်ချက်ဘောင်များနှင့်အညီ မြေပုံနှစ်မျိုးနှစ်စားကို ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ တစ်ခုမှာ ပြည်နယ် ၁၄ ခုပါဝင်ပြီး အခြားတစ်ခုမှာ ပြည်နယ်ခြောက်ခု ပါဝင်ပါသည်။

* နီပေါနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆွေးနွေးပွဲ (CCD) ကို ကြည့်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် CCD ၏ နောက်ဆုံးပြင်ဆင်ထားသော အချက်အလက်များ၊ ၂၀၁၀၊ ဇန်နဝါရီ ၁၈

အခြားအရေးပါသည့် အကြောင်းအရာတစ်ခုမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပြီးနောက် ယင်းတွင် ပြည်တွင်းရေးရာနယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ချက်များအား ပြောင်းလဲရန်အခွင့်အလမ်းများထည့်သွင်းသင့်၊ မသင့်ဖြစ်ပြီး အကယ်၍ထည့်သွင်းမည်ဆိုပါက ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို မည်သူက ပါဝင်ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ပြည်တွင်းနယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ချက်များသည် အုပ်ချုပ်ရေးခရိုင်များ ထက်စာလျှင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ ပို၍ဖန်တီးပါက ယင်းမေးခွန်းသည် ပို၍အရေးကြီးလာပါသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ဟူသည့် ရှုထောင့်နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ နိုင်ငံတော်ကသာ အာဏာကိုပြင်းထန်စွာချုပ်ကိုင်ထားသောစနစ်များတွင် ရှုထောင့်

အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာပုံစံချမှတ်မှု၊ ပထဝီဝင်အနေအထား၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများစသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များကိုသာ အခြေပြုလျက် စီးပွားရေးအရ ‘အသင့်လျော်ဆုံးသောအရွယ်အစား’ ကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်းသည်လည်း ထိရောက်သော အစိုးရကို ဧကန်မှ ဖန်တီးပေးမည် မဟုတ်ပါ။

နှစ်မျိုးစလုံးကို နိုင်ငံတော်ကသာ ချမှတ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သာမန်ဥပဒေကို ရေးဆွဲခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ဆောင်ရွက်ပါသည် (ဘီနင်း)^{၁၀}။ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုကလည်း ပြည်တွင်းနယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ချက်များအား ပြောင်းလဲသည့်ဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း ထောက်ခံမဲအများဆုံးရရှိရန် လိုအပ်သည်သာမကပဲ အကျိုး

သက်ရောက်မှုကိုခံရသော အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်သည့် အဆိုပါကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထောက်ခံ
မဲ သုံးပုံနှစ်ပုံကိုလည်း ရရှိရန်လိုအပ်သည်ဟူ၍ သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည် (ဘယ်လ်ဂျီယံ^{၁၁})။ အချို့
သော တိုင်းပြည်များတွင်မူ သက်ဆိုင်ရာနယ်မြေဒေသများ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ သဘောတူခွင့်
ပြုပေးရန်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည် (မလေးရှား^{၁၂})။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များတွင်
ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ထောက်ခံမဲအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကလည်း ပြည်နယ်များရှိ နိုင်ငံသား
များ၏ လူထုဆန္ဒခံယူပုံဖြင့်ပံ့ပိုးမှုကို လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည် (ဆွစ်ဇာလန်^{၁၃})။

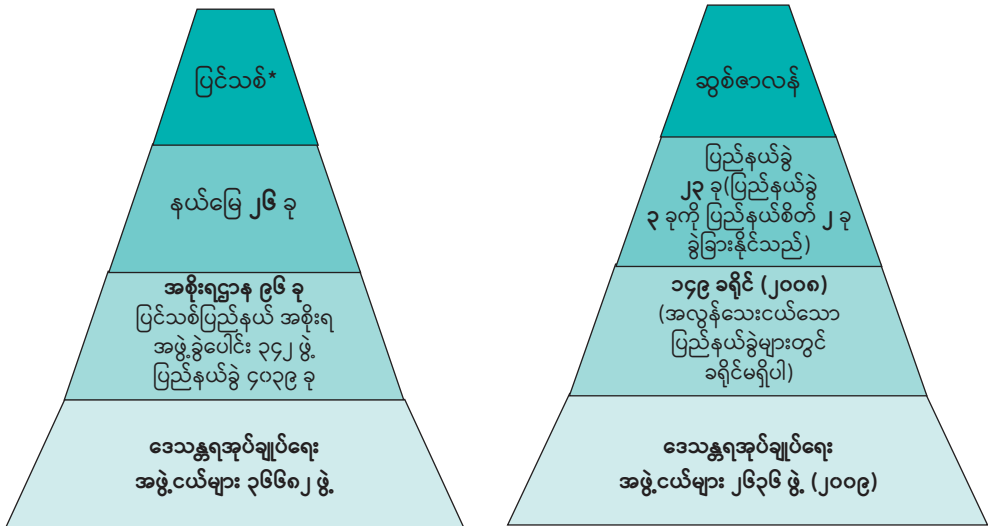
၃.၂။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ခိုင်မာအားကောင်းမှုအတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို သမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုအပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်
ဆောက်သူများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ခိုင်မာအားကောင်းမှုအတိုင်းအတာကိုလည်း
ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ခိုင်မာအားကောင်းမှုအတိုင်းအတာ
(ဤအခန်းတွင် ခိုင်မာအားကောင်းသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဟု ရည်ညွှန်းပါသည်) ကို
နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ အစိုးရ၏အောက်ပိုင်းအဖွဲ့အစည်းများသို့ အမှန်တကယ် လွှဲပြောင်းပေးသည့်
လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများဖြင့် ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ ဤသို့ဆန်းစစ်ရာတွင် အောက်ဖော်ပြပါအကြောင်း
အရာများကို အထူးဂရုပြု၍ သုံးသပ်သင့်ပါသည်။

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် မည်သည့်အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့်
ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ငန်းတာဝန်များကို အာဏာများလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးအပ်သင့်သနည်း။ အစိုးရ
၏ မည်သည့်အလွှာအဆင့်ကို ပေးအပ်မည်နည်း။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို တစ်နိုင်ငံလုံး
တွင် တစ်ပြေးညီတည်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသင့်ပါသလား။ သို့မဟုတ် အခြေအနေအရပ်ရပ်
ပေါ် မူတည်၍ (လူဦးရေသိပ်သည်းမှု၊ လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းများ စသဖြင့်) အချိုးမညီစွာ
ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသင့်ပါသလား။
- အချို့သောအစိုးရအဆင့်များသည် ထိပ်ပိုင်းအဆင့်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ခွဲသက်သက်
အဖြစ်သာ ရပ်တည်သင့်ပါသလား။ အစိုးရ၏ အခြားသော အဆင့်များတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်
ခွင့်အာဏာကို ရရှိသင့်ပါသလား။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အစိုးရ၏ အဓိကကဏ္ဍသုံးရပ်အနက်
မည်သည့်ကဏ္ဍကို အောက်ပိုင်းအဆင့်များ၌ ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းထားရှိသင့်သနည်း။

ပုံ ၇ သည် ပြင်သစ်နှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတို့အတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ သမားရိုးကျပုံစံကို ဖော်ပြပါသည်။ ယင်းတို့သည် အလားသဏ္ဌာန်တူသည်ဟု ထင်ရသော်လည်း ၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခဲ့သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် အာဏာခွဲတမ်းချပေးမှု အများဆုံးနိုင်ငံများတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံထက်ပို၍ ဗဟိုအဆင့်တွင် အာဏာကို ချုပ်ကိုင်ထားပါသည်။ အစိုးရ၏ သမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ခိုင်မာအားကောင်းသောအတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ကြောင်းကို အောက်ပါ ပိရမစ်များက အလေးပေးဖော်ပြနေပါသည်။ တဖန်ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ခိုင်မာအားကောင်းမှုအတိုင်းအတာသည် အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီးသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် အရင်းအမြစ်များပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်ခွဲများသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဒေသများထက်စာလျှင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်များကို ပို၍ရရှိပါသည် (ဥပမာ- ပြည်နယ်ခွဲများ၏ အရေးပါသော အခွန်ကောက်ခံရေး အာဏာ)။ ဆွစ်ဇာလန်၏ ခရိုင်များသည် ပြည်နယ်ခွဲများ၏ မူဝါဒ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှုကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သော အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့များဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းထားသော်လည်း ယင်းတို့၏ ခေါင်းဆောင်များမှာ ရွေးကောက်ခံများဖြစ်ပါသည်။ ပြင်သစ်တွင်မူ အစိုးရဌာနများအတွင်းထမ်းဆောင်မည့် စီရင်စုနယ်၏ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးကို သမ္မတကခန့်အပ်၍ ယင်းသည် ဗဟိုအစိုးရ၏မူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။

ပုံ ၇။ ပြင်သစ်နှင့် ဆွစ်ဇာလန်တို့ရှိ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ပုံစံချမှတ်မှုများ

* ပြင်သစ်နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ပြင်ပရှိ လက်အောက်ခံဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကိုမူ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း မပြုပါ။

၃.၂.၁။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးရှုထောင့်များ

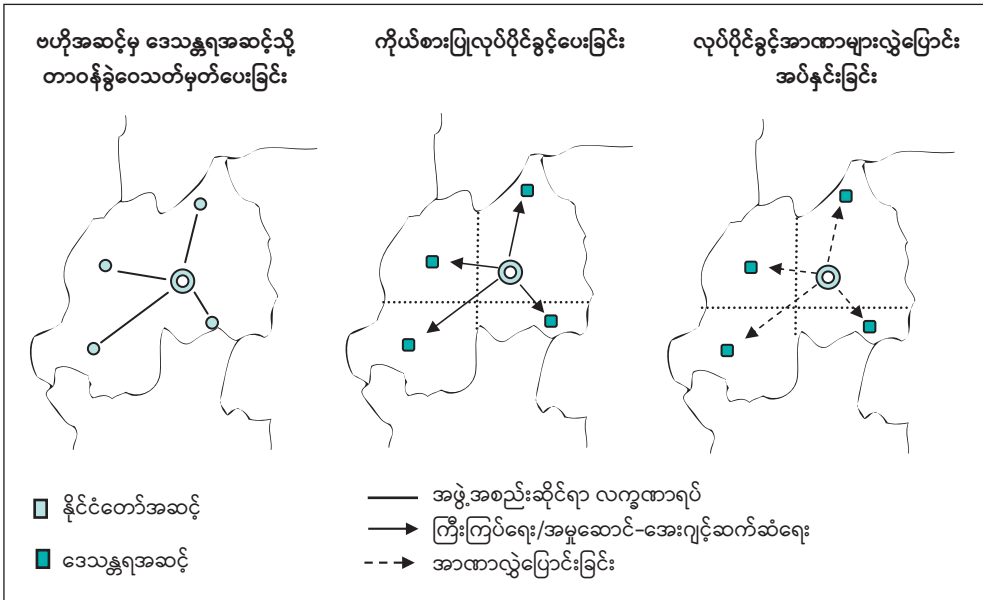
ခိုင်မာအားကောင်းသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုသည်မှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အာဏာကို အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသို့ တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း အတိုင်းအတာသည် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်၌သာ တင်းကြပ်စွာချုပ်ကိုင်သော အသွင်ဆောင်သည့်စနစ်များမှ အာဏာများကို လက်အောက်အဆင့်အသီးသီးသို့ လွှဲပြောင်းတာဝန်ပေးအပ်သောစနစ်အထိ စနစ်အမျိုးမျိုးအပေါ်မူတည်၍ ကွာခြားပါသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း အနေအထားကိုပို၍တိကျစွာတိုင်းတာရန် ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (administrative decentralization)၊ နိုင်ငံရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (Political decentralization) နှင့် ဘဏ္ဍာရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (Fiscal decentralization) ဟူသည့် အချက်အချာကျသော အခြေခံသဘောတရားသုံးမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုသည်မှာ နိုင်ငံတော်၏အာဏာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများကပိုင်ဆိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိသည့်အတိုင်းအတာကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ နိုင်ငံရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် ဒေသန္တရအစိုးရများအား ကိုယ်စားပြုခြင်းစသည့် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းတာဝန်များကိုဆောင်ရွက်ရန် ဗဟိုအစိုးရကခွင့်ပြုသော အတိုင်းအတာဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုသည်မှာ ဗဟိုအစိုးရများက ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာတာဝန်များကို ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများထံလွှဲပြောင်းပေးအပ်သောအတိုင်းအတာကို ဆိုလိုပါသည်။ အဆိုပါ သဘောတရားသုံးခုအား ခွဲခြားထားခြင်းသည် တိုင်းတာမှုများအတွက်လွယ်ကူစေသော်လည်း ထိရောက်သောဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း သို့မဟုတ် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးမှုဖြစ်စေရန်အတွက် ယင်းတို့သုံးမျိုးလုံးကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်လိုပါသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းအား အထောက်အကူပြုခြင်း၊ လိုက်နာခြင်းမရှိပါက ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် အရာရောက်မည် မဟုတ်ပါ။ ယင်းပုံစံသုံးမျိုးကိုအောက်တွင်ဆွေးနွေးထားပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဟူ၍ ပုံစံများရှိကြပါသည်။ ထိရောက်သောဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း ဖြစ်စေရန်အတွက် ယင်းတို့သုံးမျိုးလုံးကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်လိုပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းတွင်လည်း ‘ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (de-concentration)’၊ ‘ကိုယ်စားပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း (delegation)’ နှင့် ‘လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းခြင်း (devolution)’ ဟူ၍ အသွင်သဏ္ဌာန်သုံးမျိုးဖြင့် ကွဲပြားမှုများရှိပါသည်။ ထိုတစ်ခုချင်းစီသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာတိုးချဲ့ရရှိစေနိုင်ပါသည်။

ပုံ ၈။ ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (de-concentration)၊ ကိုယ်စားပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း (delegation) နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းအပ်နှံခြင်း (devolution) - ကွဲပြားခြားနားချက်များ

ရှင်းမြတ်။ Böckenförde, M., *Decentralization from a Legal Perspective: Options and Challenges* (Gießen: TransMIT, 2010). တရားဥပဒေရှုထောင့်မှ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ပုံစံ - သဘောထားများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

ဗဟိုအစိုးရသည် မူဝါဒအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်တာဝန်များကို သက်ဆိုင်ရာဒေသန္တရ အဖွဲ့များသို့ ခွဲဝေပေးသည့်အခါ ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း ဖြစ်ပေါ်သည်။ ။ ဤသို့ လွှဲပြောင်းပေးသည့်အခါ နယ်မြေနှင့် ပထဝီဝင်အနေအထားဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့် ခွဲဝေမှုအပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ သို့သော် တာဝန်နှင့် အာဏာသည် ဗဟိုအဆင့်၌သာ ကျန်ရှိပါသည်။ ဤသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုသည် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များသို့ အမှန်တကယ်

အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေ ခြင်းတွင် ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (de-concentration) ၊ ကိုယ်စားပြုလုပ်ပိုင် ခွင့်ပေးခြင်း (delegation) နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ လွှဲပြောင်းအပ်နှံခြင်း (devolution) ဟူသောပုံစံများရှိပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်ခွဲဝေပေးခြင်းမဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် အစိုးရ၏ အခြားသောအဆင့်များကို ဖန်တီး ပေးနိုင်စွမ်းမရှိပါ။ ဥပမာအားဖြင့်အထက်တန်း ကျောင်းများသည် နိုင်ငံတော်ဥပဒေက အုပ် ချုပ်ပြီး နိုင်ငံပိုင်အဖွဲ့အစည်းများက အကောင် အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံတော်ဆိုင် ရာအရေးကိစ္စပင်ဖြစ်သည် (ကျောင်းဆောက် ခြင်း၊ ကျောင်းများကို ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ခြင်း၊

သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို ပုံစံချမှတ်ခြင်း၊ ဆရာများငှားရမ်းခြင်းနှင့် လစာပေးခြင်း။ အတိုချုပ်ဆိုရလျှင် ကိစ္စရပ်အားလုံးကို နိုင်ငံတော်ဗဟိုအဆင့်မှသာ အကောင်အထည်ဖော်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အထက်တန်းကျောင်းများသည် မြို့တော်အတွင်း၌သာ တည်ရှိသည်မဟုတ်ပဲ နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် တည်ရှိနေသဖြင့် နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်း၏ သဘောသဘာဝကို ပြောင်းလဲခြင်းမပြုပဲ ယင်းတို့အားကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန် နိုင်ငံအတွင်းရှိအစိုးရဝန်ထမ်းများနှင့် ဆရာ/ဆရာမများကိုစေလွှတ်ရသည်။

ကိုယ်စားပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးရာတွင် ဗဟိုအစိုးရသည် အမျိုးမျိုးသောပြည်သူ့ရေးရာလုပ်ငန်းများအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးတာဝန်များကို အခြားအစိုးရအဆင့်တစ်ခုသို့ ပေးရန်လိုအပ်သည်။ ကိုယ်စားပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးအပ်ခြင်းသည် ဗဟိုအစိုးရအား အမှုဆောင်အကြီးအကဲဟုယူဆပြီး ဒေသန္တရအင်စတီကျူးရှင်းများကို လက်အောက်ခံအေးဂျင့်အဖြစ်ယူဆသည့် အကြီးအကဲနှင့် အေးဂျင့်အကြားဆက်ဆံရေးမျိုး ဖြစ်ပါသည်။ ကြီးကြပ်ရေးအတိုင်းအတာများသည် ကွဲပြားခြားနားကြပြီး အလွန်အမင်းဗဟိုထိန်းချုပ်မှုများပါဝင်နိုင်ကာ အောက်ပိုင်းအဆင့်များသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်နည်းနည်းသာခွင့်ပြုသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်ကာ ဗဟိုအစိုးရသည် ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများအား အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် မူဝါဒများ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးကို အပြည့်အဝခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အထက်တန်းကျောင်းများသည် နိုင်ငံတော်ဥပဒေအုပ်ချုပ်မှုအောက်ရှိ နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်းများဖြစ်သော်လည်း ယင်းတို့အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဗဟိုပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ကြီးကြပ်မှုအောက်တွင်ရှိသော ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများက ဆောင်ရွက်ပါသည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများလွှဲပြောင်းအပ်နှင်းခြင်း (Devolution) သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အင်အားအကောင်းဆုံးပုံစံဖြစ်ပြီး ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရများသို့ အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးပါသည်။ တဖန် ယင်းစနစ်တွင်လည်း ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိပါသည်။ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့်အရာများတွင် နယ်ပယ်တစ်ခုနှင့်သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်လုပ်ပိုင်ခွင့်များ အကန့်အသတ်ဖြင့်ပါဝင်နိုင်ပြီး (အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အတွက် သိသာထင်ရှားသော ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်များ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးနိုင်ခွင့်ရှိသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံအလားတူ) စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချမှတ်ခြင်းနှင့် မူဝါဒများနှင့် မဟာဗျူဟာများ တီထွင်ချမှတ်နိုင်သည်။ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာလွှဲပြောင်းခြင်း အတိုင်းအတာအပေါ်မူတည်၍ ဗဟိုအစိုးရသည် အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နိုင်သည်။ ဗဟိုအစိုးရသည် ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများအပေါ် ခွင့်ပြုမိန့်များချမှတ်ခြင်းမရှိတော့သဖြင့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း သို့မဟုတ် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို တာဝန်လွှဲပြောင်းပေးမှုနှင့် တွဲဘက်လုပ်ဆောင်ရပါမည်။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် ပြည်လုံးကျွတ်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဆန္ဒမဲပေးခြင်းဖြင့် အဆိုပါတာဝန်ဝတ္တရားကို ယူရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် အထက်တန်းကျောင်းများသည် ဒေသန္တရဥပဒေက ထိန်းချုပ်ထားပြီး ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များက အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်သည့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များဖြစ်သည် (စာသင်ကျောင်းတည်ဆောက်ခြင်း၊ စာသင်ကျောင်းများကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို

ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ ဆရာ/ဆရာမများကို ငှားရမ်းခြင်းနှင့် လစာပေးချေခြင်း။ အတိုချုပ်ဆိုရပါမူ ကိစ္စရပ်တိုင်းကို ဒေသန္တရအဆင့်မှာပင် ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများ သည် နိုင်ငံတော်အတွက် ဆီလျော်သောပညာရေးမူဝါဒကိုရရှိရန် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

နိုင်ငံရေး အာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

နိုင်ငံရေးအာဏာကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရာတွင် သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် (က) ဗဟိုအစိုးရအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်အစိုးရများသို့ ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များကို ရွေးချယ်ခန့်အပ်နိုင်သောအာဏာကို လွှဲပြောင်းပေးခြင်းနှင့် (ခ) ဒေသန္တရအဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်၏ အစိုးရကို ပုံစံချမှတ်ရန် အာဏာကိုလွှဲပြောင်းပေးခြင်းဟူ၍ အခြေခံသဘောတရားနှစ်မျိုးရှိပါသည်။ ပထမသဘောတရားကို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းဟူ၍ အမည်သတ်မှတ်နိုင်ပြီး ယင်းစနစ်အရ နိုင်ငံသားများသည် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသားများသည် ဒေသန္တရကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ခွင့်ရှိလျှင်သော်လည်း မူဝါဒများကို ထိပ်ပိုင်းအဆင့်များ၌သာဆုံးဖြတ်ကြပါက နိုင်ငံသားများသည် မူဝါဒအပေါ်အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ လွှမ်းမိုးနိုင်ပေလိမ့်မည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားများသည် ခရိုင်၏အကြီးအကဲကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်သောအခါ ယင်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်သည် ပြည်နယ်ခွဲများ၏ (အထက်တွင်ကြည့်ပါ) အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာညွှန်ကြားချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ဤကိုယ်စားလှယ်အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက်သာတာဝန်ယူရန် ထိန်းချုပ်နိုင်ပြီး ဒေသစိတ်နယ်မြေများအဆင့်တွင်ချမှတ်သည့် အရေးပါသောမူဝါဒများချမှတ်ရေးတွင် တာဝန်မရှိပေ။

နိုင်ငံရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ ဒုတိယမြောက်သဘောတရားကို မြှင့်တင်ရာတွင် မိမိတို့၏ ဒေသဆိုင်ရာခေါင်းဆောင်များကိုရွေးချယ်ရန် မဲဆန္ဒရှင်များကို ခွင့်ပြုထားသည့် အပြင် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သော မူဝါဒဆိုင်ရာတာဝန်များကို ချမှတ်ခြင်း၊ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် အကဲဖြတ်ခြင်းတို့ပြုလုပ်ရန် ဒေသအဆင့်အား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးအပ်ထားသည့် ပုံစံကျသောစီမံဆောင်ရွက်မှုနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ထမ်းဆောင်ရေး ကျင့်ထုံးများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ စီမံဆောင်ရွက်မှုများသည် မြင့်မားသော ဒေသန္တရလုပ်ပိုင်ခွင့်အတိုင်းအတာနှင့် လွတ်လပ်စွာရပ်တည်နိုင်ခွင့်ရှိသော ဥပဒေပြုရေး (သို့) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဥပဒေပြုအဖွဲ့များ (quasi-legislative) လိုအပ်ပြီး ၎င်းဥပဒေပြုအဖွဲ့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်သည် နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းသော မူဝါဒရေးရာကိစ္စများအား ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် အသေးစိတ်ရေးဆွဲခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်အထိ ကျယ်ပြန့်သည်။

ပုံ ၉။ နိုင်ငံရေးအာဏာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ဥပမာများ

———> တင်းကြပ်သော ထိန်းချုပ်ခြင်း
 -----> ကန့်သတ်ထားသော/အားနည်းသော ထိန်းချုပ်ခြင်း

ရင်းမြစ်။ Böckenförde, M., *Decentralization from a Legal Perspective: Options and Challenges* (Gießen: TransMIT, 2010). တရားဥပဒေ ရှုထောင့်မှ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ပုံစံ - သဘောထားများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများ

ဘဏ္ဍာရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

ဘဏ္ဍာရေးအာဏာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် ဘဏ္ဍာရေးကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါသည်။ ဘဏ္ဍာရေးရင်းမြစ်များလုံလောက်မှုတူမရှိပါက ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အာဏာပိုင်များသည် ယင်းတို့အား ထပ်မံပေးအပ်ထားသည့် တာဝန်များကို မျှတစွာထမ်းဆောင်နိုင်မည်မဟုတ်ပဲ တာဝန်ယူမှုနှင့် တရားနည်းလမ်းကျမှုကိုအားနည်းစေပါသည်။ ထို့အပြင် ဘဏ္ဍာရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကဏ္ဍကို ဘေးဖယ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေခြင်းသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အခြားသောရှုထောင့်များကိုလည်း မထိရောက်ခြင်းများဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးထားသော ပြည်နယ်များတွင် ဘဏ္ဍာရေးပုံစံချမှတ်မှု၏ အဓိက အခြေခံသဘောတရား သုံးမျိုးရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) အသုံးစားရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်များကို

ပေးအပ်ခြင်း (အစိုးရ၏ မည်သည့်အဆင့်များက ပေးမည်)၊ (ခ) ရရှိရမည့် နိုင်ငံဝင်ငွေများကောက်ခံရေးတာဝန်ကိုပေးအပ်ခြင်း (အစိုးရ၏ မည်သည့်အဆင့်များမှ အခွန်ကောက်ခံမည်) နှင့် (ဂ) အစိုးရအချင်းချင်းကြား လွှဲပြောင်းမှုများ (အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသည် နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေများကို မည်ကဲ့သို့ခွဲဝေသုံးစွဲကြပြီး မည်မျှများကို တစ်ပြေးညီဖြစ်စေရန် မည်ကဲ့သို့ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မည်) ဟူ၍ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထိရောက်မှုရှိသော နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကိုရရှိရန်အတွက် လုပ်ငန်းတာဝန်များခွဲဝေချထားမှု နှင့် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းသည် အသုံးစားရိတ်အတွက် တာဝန်ခွဲဝေချထားမှု နှင့်တွဲဖက်ညီနေရပါမည် (တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသော အစိုးရအဆင့်ကပေးသင့်ပါသည်)။ စရိတ်သုံးစွဲရေးတာဝန်သည် နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေများကို ကောက်ခံတင်ပြရေးတာဝန် သို့မဟုတ် အခွန်ငွေများ ကောက်ခံရေးအာဏာတို့နှင့် အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေသည်ဟု ယူဆနိုင်သော်လည်း ဤဆက်စပ်မှုသည်နေရာတိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်လေ့မရှိပါ။ သင့်လျော်သော ဟန်ချက်ညီမျှမှုကို ရရှိဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြချက်များ ရှိနေပါသည်။ အကယ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဒေသန္တရသို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရများအား အခွန်ကောက်ခံရေးအာဏာ ကြီးကြီးမားမားပေးအပ်ထားပါက နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် မာခရိုစီးပွားရေး စီမံဆောင်ရွက်ချက်များတွင် လိုအပ်သောအခွန်ကောက်ခံမှုဆောင်ရွက်ချက်များ အားနည်းသွားပေလိမ့်မည်။ အလားတူစွာပင် နိုင်ငံတော်အစိုးရကိုသာ အခွန်ငွေကောက်ခံရေး အာဏာကုန်အပ်နှင်းထားပါက မလိုလားအပ်သော အကျိုးဆက်များဖြစ်ပေါ်လာနိုင်

ဘဏ္ဍာရေးအာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းကဏ္ဍကို ဘေးဖယ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့်နှေးကြန့်ကြာစေခြင်းသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း၏ အခြားသော ရှုထောင့်များကိုလည်း မထိရောက်ခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ အသုံးစားရိတ်အတွက် ပေးအပ်ထားသော တာဝန်သည် လုပ်ငန်း တာဝန်များခွဲဝေချထားမှုနှင့် လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းတို့နှင့် တွဲဖက်ညီနေရပါမည်။

ပါသည်။ စားရိတ်ကျခံသုံးစွဲရေးအာဏာကို နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေ ကောက်ခံရေးတာဝန်များနှင့် ခွဲခြားထားခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အသုံးစားရိတ်၏ အကျိုးအမြတ်များနှင့် ဆုံးရှုံးမှုများအကြား ဆက်စပ်မှုကိုမထင်မရှားဖြစ်စေပါသည်။ အတိအကျပြောရသော် ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ် နိုင်ငံရေးသမားများအပြင် ယင်းတို့၏ မဲဆန္ဒရှင်များအကြား ဘဏ္ဍာရေး တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုကို ကြီးလေးစေခြင်းမဖြစ်စေရန် အခွန်ငွေစည်းကြပ်ကာ အသုံးစရိတ်အတွက် မတည်ငွေရှာဖွေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

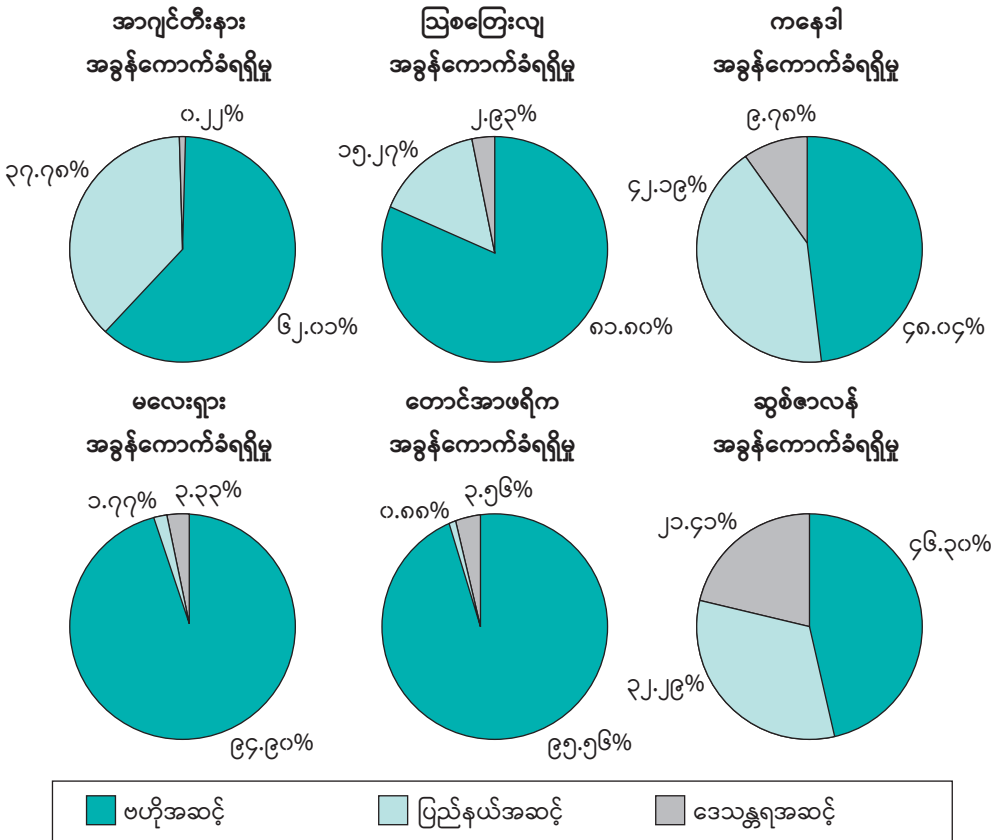
အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် စားရိတ်သုံးစွဲခြင်း အခွင့်အာဏာကို ဒေသန္တရသို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရသို့ တာဝန်ပေးအပ်သင့်၊ မသင့် ဆုံးဖြတ်သောအခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အောက်ပါအခြေခံမူနှစ်မျိုးကို စဉ်းစားသင့်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) အဓိကအားဖြင့် ဒေသခံများကို အကျိုးခံစားခွင့်ရရှိစေသည့် ဒေသန္တရဝန်ဆောင်မှုများကို ငွေကြေးမတည်ပေးရန် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရအား တာဝန်ပေးအပ်ထားသည့် နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာများသည် လုံလောက်သင့်ပါသည် (အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသော ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်

အစိုးရများအတွက်)။ (ခ) ဒေသန္တရဝန်ဆောင်မှုများမှ ရရှိသောအကျိုးခံစားခွင့်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ဒေသခံများထံမှ ဒေသန္တရဆိုင်ရာ အခွန်ငွေများကို ကောက်ခံသင့်ပါသည်။ ပေးဆောင်သောအခွန်များနှင့် ရရှိသောအကျိုးအမြတ်များအကြား ချိတ်ဆက်မှုတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးခြင်းသည် ပြည်နယ်အာဏာပိုင်များ၏ တာဝန်ယူနိုင်မှုကို ပို၍ခိုင်မာစေပြီး အစိုးရလုပ်ငန်းတာဝန်များအား ထမ်းဆောင်ရေးကိုလည်း မြှင့်မားစေပါသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ပုံမှန်အားဖြင့် အခွန်ငွေအများစုကို ကောက်ယူရရှိသော်လည်း ကောက်ယူရရှိမည့် နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေများထက် ပို၍စားရိတ်သုံးစွဲကြရမည့် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်များထံသို့ အရေးပါသော စရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်များကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်သောအခါ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေကောက်ခံခြင်းနှင့် စရိတ်သုံးစွဲမှုအကြား မညီမျှမှုများလည်း ရှိတတ်ပါသည်။ ဒေါ်လီဂ် သို့မဟုတ် အစိုးရအဆင့်အကြား မညီမျှမှုများဟုခေါ်သော လွှဲပြောင်းမှုမပြုမီ ဘဏ္ဍာရေးလိုငွေပြမှု ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။ အလျားလိုက်စနစ်အရ မညီမျှမှုများ (ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်းများအကြား မညီမျှမှုများ) လည်းရှိပါသည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝသူများသည် နယ်မြေဒေသတိုင်းတွင် ရှိမနေနိုင်သကဲ့သို့ ယင်းတို့အားလုံးက ပေးဆောင်သော စရိတ်များမှာလည်း တူညီနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ထို့အပြင် အချို့သောဒေသများသည် ထပ်ဆောင်းဝန်ဆောင်မှုများရှိပြီး သို့တည်းမဟုတ် ယင်းနေရာများတွင် လူဦးရေများ ပိုမိုများပြားစွာနေထိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် ပုံမှန်အားဖြင့် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများတွင် နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေများကိုကောက်ခံရာ၌ တူညီသောစွမ်းဆောင်ရည် ရှိကြမည် မဟုတ်ပေ။ ဤကဲ့သို့သော မညီမျှမှုများကြောင့် အစိုးရအချင်းချင်းကြား လိုအပ်သော လွှဲပြောင်းမှုများ ပြုလုပ်ရပါသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ရာတွင် ဒေါ်လီဂ်စနစ်အရ နိုင်ငံတော်အစိုးရမှ ဒေသန္တရအစိုးရများသို့ ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းများဆောင်ရွက်ပြီး အလျားလိုက်စနစ်အရ ဒေသန္တရအစိုးရအချင်းချင်းကြားတွင် ငွေကြေးလွှဲပြောင်းပေးခြင်းများ ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ‘ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်း’ ဟူသောဝေါဟာရသည် အစိုးရအချင်းချင်းကြားထိပ်ပိုင်းအဆင့်မှအောက်ခြေအဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းပေးသောငွေကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အထွေထွေထောက်ပံ့ငွေ၊ အထူးထောက်ပံ့ငွေ၊ အကူအညီသဘောထောက်ပံ့ငွေ သို့မဟုတ် ဖြည့်စွက်ထောက်ပံ့ငွေ စသဖြင့် ထောက်ပံ့ငွေ အမျိုးအစားများနှင့် နောက်ခံအနေအထားများပေါ်မူတည်၍ အဆိုပါထောက်ပံ့ငွေများသည် ဒေသန္တရအဖွဲ့ခွဲများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို မြင့်မားစေပါသည်။

ပုံမှန်အားဖြင့် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများသည် နိုင်ငံတော် ဝင်ငွေများကို ကောက်ခံရာတွင် တူညီသော စွမ်းဆောင်ရည် ရှိမည် မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်များသို့ လည်းကောင်း၊ ဒေသန္တရအစိုးရ အဆင့်အချင်းချင်းတွင်သော်လည်းကောင်း အစိုးရအချင်းချင်းကြား လွှဲပြောင်းမှုသည် လိုအပ်နိုင်ပါသည်။

ပုံ ၁၀။ နိုင်ငံတော် ဝင်ငွေကို ကောက်ခံရေး အာဏာများ၊ နိုင်ငံ ၆ နိုင်ငံမှ ဥပမာများ

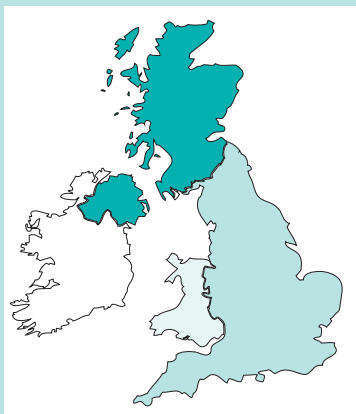
ရင်းမြစ်။ International Monetary Fund. (2008). Government Finance Statistics Yearbook 2008 (Vol. XXXII). Washington, DC: International Monetary Fund. နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (၂၀၀၈)၊ အစိုးရ၏ ဘဏ္ဍာရေးကိန်းဂဏန်းအချက်အလက်များဆိုင်ရာ နှစ်ချုပ်စာစောင် ၂၀၀၈ (စာအမှတ် ၃၂)၊ ဝါရှင်တန်ဒီစီ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့။

၃.၂.၂။ အချိုးညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းနှင့် အချိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးနယ်ပယ်များအတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းအတိုင်းအတာသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အချိုးညီနေရန်မလိုပါ။ အချိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ်များသည်လည်း ထိရောက်သော နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုအဖြစ် သက်သေပြနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အချို့သော နယ်မြေဒေသများအကြား ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများလျော့ပါးစေရန် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကိုသဘောတူညီပါက အဆိုပါဒေသများအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်ခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ်ရှိပါသည်။ ဥပမာများမှာ ဖင်လန် (အာလန်)၊ အင်ဒိုနီးရှား (အာရှေး)၊ အီတလီ (တောင်ပိုင်း တီရီအီ)၊ မလေးရှား (ဘော်

နီယို)၊ ဖိလစ်ပိုင် (မင်ဒန်နာအို)၊ ဆူဒန် (တောင်ပိုင်း ဆူဒန်)နှင့် တာဇန်နီယား (ဇန်ဇီးဘာ) တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အစီအမံများအနက်မှ အချို့သောအစီအမံများသည် ဆူဒန်နှင့် တာဇန်နီယားတို့မှာကဲ့သို့ နိုင်ငံ၏လက်ရှိကျင့်သုံးနေသည့် အမျိုးမညီသမားရိုးကျပုံစံချမှတ်မှု (asymmetric formal structure) ကို ခိုင်မာအားကောင်းသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း အတိုင်းအတာအမျိုးမျိုးနှင့် ပေါင်းစပ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အခြားသောနည်းလမ်းဖြင့် အမျိုးညီသမားရိုးကျပုံစံ (symmetrical formal structure) ကို ထိန်းသိမ်းထားလျက် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အချို့သောနယ်မြေဒေသများ၌ ဘာသာစကား သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ပိုင်ခွင့် ပိုမိုပေးအပ်ထားပါသည်။ ဥပမာ အင်ဒိုနီးရှား¹⁴ သို့မဟုတ် ဖိလစ်ပိုင်¹⁵ တို့ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ အမျိုးသားရေး စိတ်ဓာတ်ရှိသူများကမူ ဤသို့ပုံစံချမှတ်မှုများသည် အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာ ပြိုကွဲခြင်းကိုဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပြီး သက်ဆိုင်ရာနယ်ပယ်ဒေသများကိုလည်း မူရင်းပိုင်ဆိုင်သူများကပြန်လည်တောင်းဆိုမှုများဖြစ်နိုင်သည်ဟုအငြင်းပွားလျက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ သို့မဟုတ် ဘာသာတရားကိုအခြေခံ၍ နယ်မြေဒေသများအကြားခွဲခြားသည့် အမျိုးမညီသောပုံစံချမှတ်မှုများကို ကန့်ကွက်ကြပါသည်။ သမိုင်းကြောင်းအစဉ်အလာအရ ဖယ်ကြည့်ခြင်းခံရပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခံရသော လူနည်းစုနယ်မြေဒေသများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားထောက်ခံမှုရရှိရန် အပေးအယူအဖြစ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အဆင့်အတန်းကို တောင်းဆိုလာနိုင်ပါသည်။ သက်ဆိုင်ရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အားသာချက်များပေါ်မူတည်၍ အမျိုးမညီသောပုံစံချမှတ်မှုများသည် ကြီးမားစွာ ကွာခြားနိုင်ပါသည်။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင် ကွဲပြားခြားနားသော နယ်မြေဒေသအသီးသီးအတွက် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ပုံစံအမျိုးမျိုးကိုထားရှိကြပါသည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ (UK) နှင့် စပိန်တို့သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချသည့် ပုံစံချမှတ်ရေးနည်းလမ်းပေါင်းစုံအတွက် ဥပမာကောင်းများ ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။ (ဇယားကွက် ၃ နှင့် ဇယားကွက် ၄ ကိုကြည့်ပါ။)

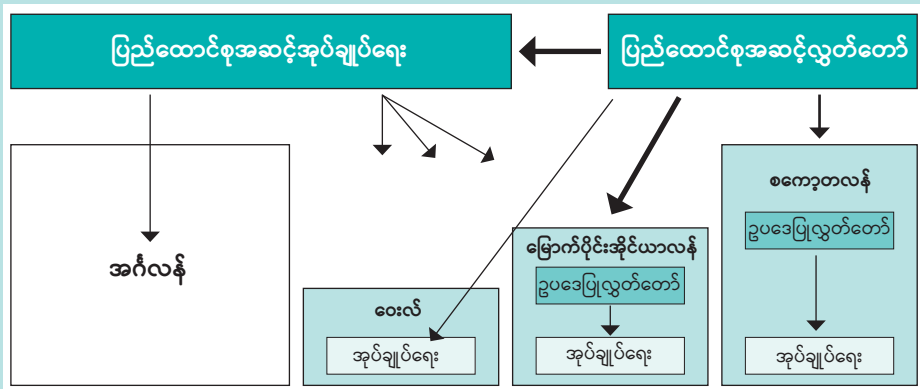
ဇယားကွက် ၃။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်များ - ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ အမျိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် စကော့တလန်၊ ဝေလ်စ်နှင့် အိုင်ယာလန်မြောက်ပိုင်းတို့တွင်ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းပုံစံမျိုးစုံကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရက အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မည့် ဥပဒေများကို ဗြိတိသျှလွှတ်တော်က အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပေးသော အင်္ဂလန်နှင့် နှိုင်းစာလျှင် ကျန်နယ်မြေသုံးခုတွင် တာဝန်လွှဲပြောင်းခွဲဝေမှု အဆင့်အမျိုးမျိုးဖြင့် ကျင့်သုံးလျက် ရှိကြပါသည်။

စကော့တလန် ပြည်နယ်တွင် ဝက်ဘ်မင်စတာပုံစံမှ ဆင်းသက်လာသော လွှတ်တော် တစ်ခုနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍတစ်ခု ထားရှိပါသည်။ ၁၉၉၈ စကော့တလန် အက်ဥပဒေအရ စကော့တလန်၏ လွှတ်တော်သည် ဥပဒေများကို အတည်ပြုနိုင်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍမှာမူ ဗြိတိသျှလွှတ်တော်အတွက် သီးသန့်ဖယ်ထားခြင်းမရှိသော နယ်ပယ်တိုင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေး ပိုင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်နိုင်ပါသည် (ဥပဒေပြုရေးအာဏာ တစ်ဆင့်ခံလွှဲ ပြောင်းအပ်နှင်းခြင်းဟုလည်းခေါ်သည်)။

ထိုအက်ဥပဒေ ခွဲတမ်းချသတ်မှတ်ပေးသည့် နယ်ပယ်များတွင် တစ်ပြိုင်နက် ဥပဒေ ပြုရန် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်အား ခွင့်ပြုထားသော်လည်း စကော့တလန်လွှတ်တော်က ပန်ကြား မှသာ ယင်းကိုလုပ်ဆောင်ပါသည်။ (ဆီးဝဲလ် သဘောတူညီချက်)

၁၉၉၈ ဝေလ်စ် အစိုးရ၏ အက်ဥပဒေအရ ယခင်က ဗြိတိသျှဝန်ကြီးများ ရရှိခဲ့ကြသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ဝေလ်စ်နယ်၏ အမျိုးသားညီလာခံသို့ခွဲတမ်းချကာ သတ်မှတ်ထားသော နယ်ပယ်များတွင် အာဏာများလွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသားညီလာခံမှ အုပ်ချုပ် ရေးဆိုင်ရာ အဓိန့်ညွှန်ကြားချက်များနှင့် စည်းမျဉ်းများချမှတ်မှုကို ကန့်သတ်ထားခြင်းဖြင့် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်ကပင် ဝေလ်စ်နယ်အတွက် အဓိကကျသောဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းအတည် ပြုဆဲဖြစ်ပါသည်။

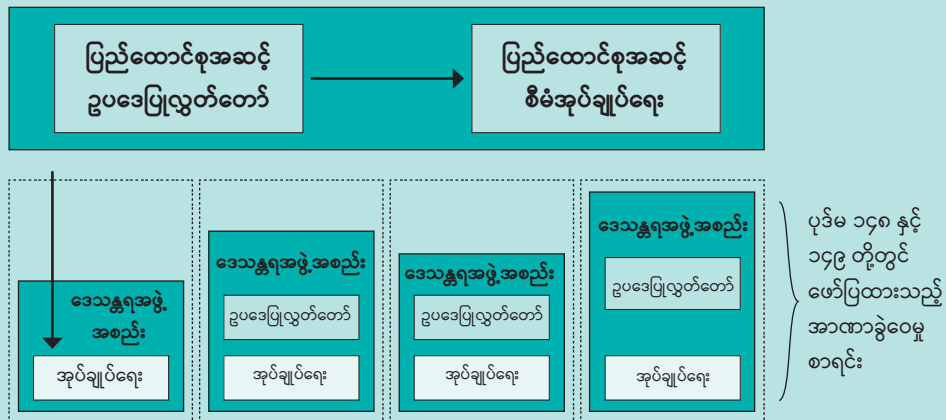
အိုင်ယာလန်မြောက်ပိုင်းတွင် အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများထံ အာဏာလွှဲပြောင်းအပ်နှင်းခြင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဒွန်တွဲနေပါသည်။ ယင်းမှပေါ်ပေါက်လာသော ပြဿနာရပ်များ ကြောင့် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်သည် အိုင်ယာလန်မြောက်ပိုင်း ညီလာခံနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍကို လေးကြိမ်တိုင်တိုင် ယာယီဆိုင်းငံ့စေပြီး ၂၀၀၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် နောက်ဆုံးအကြိမ် ဆိုင်းငံ့ခဲ့သည်။ လွှတ်တော်များ ဖွင့်လှစ်ဆောင်ရွက်ချိန်တွင် အိုင်ယာလန်မြောက်ပိုင်းညီလာခံ သည် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်က လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းထားသော မူဝါဒရေးရာနယ်ပယ်များအတွက် ပင်မဥပဒေများနှင့် ဆင့်ပွားဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်။ သို့သော် သီးသန့်လျာထားသောမူဝါဒ

ရေးရာနယ်ပယ်များနှင့် ခြွင်းချက်ထားရှိသော မူဝါဒရေးရာနယ်ပယ်များအတွက်မူ ဗြိတိသျှ လွှတ်တော်သည် ဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းပေးပါသည်။ ဗြိတိသျှလွှတ်တော်က ၁၉၉၈ အိုင်ယာလန် မြောက်ပိုင်းအက်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုမရှိမချင်း ယင်းလွှတ်တော်သည် ‘ခြွင်းချက်ထားသော’ နယ်ပယ်များကို ဆက်လက်အုပ်ချုပ်မည်ဖြစ်သည်။ တဖန် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်သည် ‘သီးသန့်ထားရှိသော’ နယ်ပယ်များကိုလည်း လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံး၏ သဘောတူညီမှု အရ သက်မှတ်ပေးထားသော နောက်ပိုင်းရက်၌ အမိန့်ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် လွှဲပြောင်းပေးအပ်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့ အစိတ်အပိုင်းသုံးရပ်ခွဲခြားထားသော တာဝန်များသည် မြောက်ပိုင်းအိုင်ယာလန်၏ တစ်ခုတည်းသောအာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုစနစ်များဖြစ်ပါသည်။

- * ထို့အပြင် စကော့တလန် လွှတ်တော်တွင် ဝင်ငွေခွန်၏ စံသတ်မှတ်နှုန်းကို ဗြိတိန်အဆင့်၏ ၃% ထိ ပြောင်းလဲရန်အာဏာရှိပါသည် (သို့ရာတွင်ယင်းအာဏာကို အသုံးပြုခြင်းမရှိသေးပါ)။ Böckenförde, M., Schmidt, J. and Wiesner, V., *Max Planck Manual on Different Forms of Decentralization*, 3rd edn (Heidelberg: Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law, 2009), p. 46. ကိုကြည့်ပါ။

စပိန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ‘ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း Decentralization a la carte’ ဟုရည်ညွှန်းသည့် အခြားသောနည်းလမ်းတစ်ခုကို တင်ပြထားပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ဖရန်ကို၏ အာဏာရှင်အစိုးရ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်ကြာ အောင် အကြွင်းမဲ့အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် အာဏာကိုချုပ်ကိုင်ထားပြီးနောက်ပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲသူများသည် နိုင်ငံ၏ကွဲပြားခြားနားမှုများကို ညှိနှိုင်းပြေလည်စေမည့်တစ်ခုတည်းသော ယန္တရားကို ၁၉၇၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တီထွင်ရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။ စပိန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ တမူထူးခြားသော အဓိကအင်္ဂါရပ်မှာ ပြည်နယ် အသီးသီး/ မြို့နယ် အသီးသီးအနေဖြင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စီမံဆောင်ရွက်ချက်များပေါ်မူတည်၍ မတူညီသော အရှိန်အဟုန်များဖြင့် အမြင့်ဆုံးအဆင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကိုရယူနိုင်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်တစ်ခုကို ဖန်တီးပေးထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ နယ်မြေဒေသအပိုင်းအခြားအရ စပိန်နိုင်ငံကို ‘မြို့တော်နယ်မြေများ၊ ပြည်နယ်များနှင့် တရားဝင်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသောနယ်မြေများ’ ဟူ၍ ခွဲခြားထားပါသည် (ပုဒ်မ ၁၃၇)။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိခြင်းသည် မြို့တော်နယ်မြေများနှင့် ပြည်နယ်များအတွက် အလိုအလျောက်ရရှိသော အခွင့်အရေးတစ်ခုဖြစ်ပြီး ယင်းအခွင့်အရေးကိုမည်ကဲ့သို့ သုံးစွဲရမည်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရသောနယ်မြေ၏ အနေအထားကို မည်ကဲ့သို့ရရှိနိုင်သည် စသည်တို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပုဒ်မ ၁၄၈ တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အပြင် ပုဒ်မ ၁၅၀ အရ နိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသော နယ်မြေများအား ယင်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာစာရင်း (ပုဒ်မ ၁၄၉) ရှိအာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်နိုင်ပါသည်။^{၁၆}

ဇယားကွက် ၄။ ဖြစ်ရပ်လေ့လာခြင်း - စပိန်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်း

၃.၂.၃။ မည်သည့် အစိုးရအဆင့်များကို မည်သည့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းပေးမည်နည်း။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် ဒေသန္တရအဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ် အဆင့်ရှိ အစိုးရ၏ အဓိကကဏ္ဍသုံးရပ်ကို အာဏာများဖော်ဆောင်ပေးခြင်းအားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းနှင့် ယင်း၏အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၏ အရေးပါမှုအတိုင်းအတာ ကို ဆုံးဖြတ်ပေးပါလိမ့်မည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပထမအဆင့်အနေဖြင့် အစိုးရ၏ မည်သည့်ကဏ္ဍကို အစိုးရ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ မည်သည့်အဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းရမည်ဟူသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည် (ဇယား ၂ ကို ကြည့်ပါ)။ အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းပုံစံ သည် အစိုးရ၏အောက်ပိုင်းအဆင့်များ၌ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့ကို စီစဉ် ဖန်တီးပေးမှသာလျှင် ယင်းအဆင့်များသို့ လက်တွေ့ထိရောက်သောအာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေ ပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ဇယား ၂။ မည်သည့် အစိုးရအဆင့်ကို မည်သည့် အာဏာအမျိုးအစားများ ပေးအပ်မည်နည်း။

	အုပ်ချုပ်ရေး	ဥပဒေပြုလွှတ်တော်	တရားစီရင်ရေး
ပြည်ထောင်စုအဆင့်	✓	✓	✓
ဒုတိယအဆင့် (ဥပမာ-အဖွဲ့ခွဲများ၊ ပြည်နယ်များ စသဖြင့်)	?	?	?
တတိယအဆင့် (ဥပမာ- ဒေသန္တရ အဆင့်)	?	?	?

ယူကေနိုင်ငံတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဒုတိယအဆင့်အစိုးရတွင် ဝေးလံနယ်ကဲ့သို့ အုပ်ချုပ်ရေးတစ်ခုတည်းပါဝင်တာရှိသကဲ့သို့ စကော်တလန်ကဲ့သို့ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးနှစ်ခုစလုံး ပါဝင်တာမျိုးဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများဖြစ်သော အိန္ဒိယနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ တရားရေးမဏ္ဍိုင်ကို ပြည်နယ်အဆင့်တွင်ထားရှိပြီး ပြည်နယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သော အငြင်းပွားမှုများ၊ တရားရေးရာကိစ္စရပ်များကို ထိုပြည်နယ်အဆင့်က တာဝန်ယူစေပါသည်။

ဒုတိယအဆင့်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့အစည်းတို့က လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့်တာဝန်များနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို သတ်မှတ်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီးတွင်အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာအာဏာများကို ပုံစံချမှတ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ သင့်လျော်သော တာဝန်ဝတ္တရားများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည်သက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းတာဝန်များအပေါ်တွင်မူတည်ပြီးဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း (ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ တာဝန်)၊ ဥပဒေကိုကြီးကြပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်း (နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏တာဝန်) သို့မဟုတ် ဥပဒေနှင့်အညီဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဥပဒေတစ်ခုကိုလက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်း (တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့၏တာဝန်) တို့နှင့် နီးစပ်မှုရှိမရှိပေါ်တွင်မူတည်ပါလိမ့်မည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးဟူသည့် အစိုးရ၏ ကဏ္ဍသုံးရပ်အနက် မည်သည့်ကဏ္ဍအား အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။ သင့်လျော်သော တာဝန်ဝတ္တရားများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းသည် သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များပေါ်တွင်သာ မူတည်ပါလိမ့်မည်။

ဥပဒေပြုရေး အာဏာများကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း (သို့) ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရာတွင် သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရာတွင် အစိုးရ၏ မည်သည့်အဆင့်များသည် အထူးတာဝန်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ (ဥပမာ- ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများ) ဥပဒေကို ရေးဆွဲသင့်သည်၊ ယင်းအာဏာသည် သီးသန့်ရသောအာဏာဖြစ်သင့်သည် သို့မဟုတ် အစိုးရ၏အဆင့်များအကြားခွဲဝေသင့်သည်စသဖြင့် စဉ်းစားချင့်ချိန်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ပြည်ထောင်စုအဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရများအဆင့်သို့ သီးသန့်အာဏာအပ်နှင်းရန် သတ်မှတ်ထားနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ခွဲဝေပေးရာတွင် စိန်ခေါ်မှုနှစ်မျိုးရှိနေပါသည်။ အထူးသဖြင့် အချို့သောနယ်မြေဒေသများကို ဖယ်ကြည့်

ထားမှုများကြောင့်ဖြစ်ရသည့် ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခတစ်ခု ဖြစ်ပွားပြီးနောက် အားပြိုင်နေကြသော ပြိုကွဲနေသည့် အစိတ်အပိုင်းများသည် အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်တည်းကိုသာ သီးခြားအာဏာအပ်နှင်းရန် သဘောတူညီကြမည် မဟုတ်ပေ။ သီးခြားအာဏာအပ်နှင်းခြင်း၏ ဒုတိယစိန်ခေါ်မှုမှာ ပို၍ လက်တွေ့ကျပါသည်။ သီးခြားအာဏာပေးရန်အတွက်သာ အားထားနေခြင်းသည် ဤစနစ်ကိုလက်တွေ့ကျင့်သုံးသည့် နယ်ပယ်များစွာတို့တွင် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ရောထွေးမှုများ ဧကန်မူချ ဖြစ်နိုင်သည်ဟူသောအချက်ကို မျက်ကွယ်ပြုထားရာရောက်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရများအကြား ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ပူးတွဲကျင့်သုံးနိုင်စေရန် ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားပါသည်။

ထပ်တူပြုအာဏာ (concurrent powers) များသည်လည်း ကွဲပြားခြားနားစွာ လည်ပတ်လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်ရှိ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအကြား ကျင့်သုံးသော ထပ်တူပြုအာဏာများသည် ဒေါင်လိုက်နည်းစနစ်အရ အာဏာများထပ်နေမှုကြောင့် မည်သည့်စည်းမျဉ်းအတိုင်း ကျင့်သုံးသည်ဟူသည့် ပြဿနာရပ်ပေါ်ထွက်လာရပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်ကို အဓိကဦးစားပေးထားပါသည်။ ထပ်တူပြုအာဏာရှိသော တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းနယ်ပယ်များသည် အမှန်စင်စစ် ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်က လွှမ်းမိုးထားသောနယ်ပယ်များသာဖြစ်ပြီး ရေရှည်တွင် ပြည်နယ်အဆင့်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကိုပင် ဟန့်တားမှုများပြုလုပ်လာနိုင်သည်ဟု ဒေသန္တရမှဝေဖန်ရေးသမားများက စောဒကတက်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သောအခြေအနေများသည် နိုင်ငံတော်၏ ဦးစားပေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျာမနီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်

အစိုးရ၏ မည်သည့်အဆင့်များသည် ဥပဒေပြုသင့်ပါသနည်း။ ယင်းအာဏာသည် အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ခုတည်းကိုသာ သီးခြားအပ်နှင်းထားခြင်း ဖြစ်ပါသလား သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးအတွင်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားပါသလား။ အထူးသဖြင့် အချို့သောနယ်မြေဒေသများကို ဖယ်ကြည့်ထားမှုများကြောင့်ဖြစ်ရသော ပြင်းထန်သော ပဋိပက္ခတစ်ခု ဖြစ်ပွားပြီးနောက် အားပြိုင်နေကြသော ပြိုကွဲနေသည့် အစိတ်အပိုင်းများသည် အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်တည်းကိုသာ သီးခြားအာဏာအပ်နှင်းရန် သဘောတူညီကြမည် မဟုတ်ပေ။

ကြီးစိုးမှု (supremacy) ကို ‘အမှန်တကယ်လိုအပ်’ပြီး နိုင်ငံတော်၏အကျိုးစီးပွားကို ဖော်ဆောင်မည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်ကိုသာ ပေးအပ်ပါသည်။ ‘ဗဟိုအစိုးရလက်အောက်ရှိ နယ်မြေအတွင်း တူညီသောဘဝနေထိုင်မှု အနေအထားများကို ဖန်တီးနိုင်ရေး သို့မဟုတ် တရားဥပဒေ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအရ ပေါင်းစည်းမှုများကို ထိန်းသိမ်းရေးသည် နိုင်ငံတော်အကျိုးစီးပွားအတွက် လိုအပ်သော ဖက်ဒရယ်စည်းမျဉ်းများကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။’¹⁷

အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်မူ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ သတ်မှတ်ထားကြပါသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်

လွှမ်းမိုးမှု (national supremacy) နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထူးခြားသော ချွင်းချက်တစ်ခုထားရှိပါသည်။ သက်ပြည့်ပင်စင်နှင့်သက်ဆိုင်သောဥပဒေများကဲ့သို့ ပြည်နယ်ဥပဒေနှင့် အမျိုးသားဥပဒေတို့ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပေါ်သောအခါ ပြည်နယ်ဥပဒေကိုသာ အတည်ပြုလက်ခံပါသည်။¹⁸ အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုအရ ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်ကို နိုင်ငံတော်၏အခြေခံမူဘောင်တစ်ခု မူကြမ်းရေးဆွဲရန်လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားပြီး ပြည်နယ်အဆင့်လွှတ်တော်များကို ပြည်နယ်တွင်းအခြေအနေများနှင့်အညီ အသေးစိတ်ဖြည့်စွက်တင်ပြရန် ခွင့်ပြုထားပါသည် (ယင်းကို အခြေခံမူဘောင် ဥပဒေပြုခြင်းသို့မဟုတ် ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားသည့်အာဏာများဟု ညွှန်းဆိုထားပါသည်)။ တတိယနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ အချို့သောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရနှစ်ခုစလုံးတွင် တစ်ပြိုင်တည်းဥပဒေပြုရန် ခွင့်ပြုထားခြင်းဖြင့် ထပ်တူပြုအာဏာအပ်နှင်းထားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်လွှတ်တော်တို့သည် တိုက်ရိုက်သဘောထားကွဲလွဲသောအခါမှသာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အငြင်းပွားမှုပြဿနာများ ဖြေရှင်းပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် တရားသူကြီးများက အမှုတစ်မှုချင်းစီအလိုက် ဆုံးဖြတ်သည့်အတိုင်း အကျုံးဝင်မည်ဖြစ်သည် (ဆူဒန်)။

တောင်အာဖရိကဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ထပ်တူပြုအာဏာ ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော နယ်ပယ်များအတွင်း ဖြစ်လာနိုင်သော ပဋိပက္ခများကို မည်သို့ဖြေရှင်းရမည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အသေအချာရေးဆွဲထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်မူကြမ်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်ပေးပါသည် (ဇယားကွက် ၅ ကိုကြည့်ပါ)။

ဇယားကွက် ၅။ ထပ်တူပြုအာဏာများ - တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ဥပမာ

တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၁၄၆

အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေနှင့် ပြည်နယ်ဥပဒေအကြား သဘောထားကွဲလွဲမှုများ

- (၁) ဤပုဒ်မသည် ဇယား ၄ [ထပ်တူပြုအာဏာများ] တွင် စာရင်းပြုစုဖော်ပြထားသည့် လုပ်ငန်းတာဝန်နယ်ပယ်များနှင့် သက်ဆိုင်သော ပြည်နယ်ဥပဒေများနှင့် အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေများအကြား သဘောထားကွဲလွဲမှုနှင့် သက်ဆိုင်အကျုံးဝင်သည်။
- (၂) နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးအပေါ် တစ်ပြေးညီသက်ရောက်နေသည့် အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေသည် အောက်ပါအခြေအနေတစ်ရပ်ရပ်နှင့် ကိုက်ညီပါက ပြည်နယ်ဥပဒေကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည်။
- (က) သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များအသီးသီးအနေဖြင့် ၎င်းတို့ရေးဆွဲချမှတ်ထားသည့် ဥပဒေများကို ထိရောက်စွာလိုက်နာဆောင်ရွက်မှု မရှိပါက အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေသည် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပါသည်။

- (ခ) အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ထိထိရောက်ရောက် တစ်ပြေးညီ ဖြေရှင်းပေးရမည့်အရေးကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းပေးပြီး ဤသို့ တစ်ပြေးညီ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရန် အောက်ပါတို့ကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်ပါသည် -
- (၁) စံသတ်မှတ်ချက်များနှင့် စံချိန်စံညွှန်းများ
 - (၂) အခြေခံမူဘောင်များ သို့မဟုတ်
 - (၃) အမျိုးသားအဆင့် မူဝါဒများ
- (ဂ) အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေကို အောက်ပါအကြောင်းအချက်များအရ လိုအပ်ပါသည်-
- (၁) နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်။
 - (၂) စီးပွားရေးအရ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန်။
 - (၃) ကုန်ပစ္စည်းများ၊ ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ငွေအရင်းအနှီးများနှင့်လုပ်သားအင်အားစုများ၏ ရွေ့လျားစီးဆင်းမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဘုံစီးပွားရေးဈေးကွက်ကို ကာကွယ်ရန်။
 - (၄) ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်များကို ဖြတ်ကျော်ဆောင်ရွက်သော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အားပေးမြှင့်တင်ရန်။
 - (၅) အစိုးရဝန်ဆောင်မှုများအား သာတူညီမျှရယူခွင့် သို့မဟုတ် သာတူညီမျှရယူသုံးစွဲနိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းကို အားပေးမြှင့်တင်ရန် သို့မဟုတ်
 - (၆) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်။
- (၃) ပြည်နယ်တစ်ခု၏ မလျော်ကန်သော အောက်ပါအပြုအမူများကို အမျိုးသားဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ရန်အတွက် ရည်ရွယ်ထားပါက ယင်းအမျိုးသားဥပဒေသည် ပြည်နယ်များ၏ဥပဒေကို လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။
- (က)အခြားသော ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး၏ စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများကို ထိခိုက်နစ်နာစေခြင်း။ သို့မဟုတ်
- (ခ) နိုင်ငံတော်၏ စီးပွားရေးမူဝါဒများကိုအကောင်အထည်ဖော်ရာတွင်ဟန့်တားခြင်း။
- (၄) အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေအား ပုဒ်မခွဲ (၂) (ဂ) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ရည်ရွယ်ချက်ကို ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်ခြင်း ရှိမရှိနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး အဆိုပါအငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်းချက်ထုတ်ရန် တရားရုံးသို့ရောက်ရှိလာပါက တရားရုံးသည် ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီမှ ဥပဒေကိုအတည်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်ကွက်ပယ်ချခြင်းပြုရန်အတွက် သင့်လျော်သော ဆောင်ရွက်မှုများ ရှိရပေမည်။

- (၅) ပုဒ်မခွဲ (၂) သို့မဟုတ် (၃) တို့နှင့် အကျုံးမဝင်ပါက အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေအပေါ် ပြည်နယ်ဥပဒေကသာ ကြီးစိုးပါသည်။
- (၆) လွှတ်တော်အက်ဥပဒေအရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တစ်ခု၏ ဥပဒေအရ ရေးဆွဲသော ဥပဒေသည် ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီ၏ အတည်ပြုမှုရရှိပြီးမှသာ လွှမ်းမိုးနိုင်ပါသည်။
- (၇) အကယ်၍ ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီထံ ဥပဒေတစ်ခုကိုတင်သွင်းပြီး နောက် ပထမဆုံးအကြိမ် အစည်းအဝေးထိုင်သည့်နေ့မှ ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ချမှတ်အဖြေထုတ်နိုင်ခြင်းမရှိပါက မည်သည့်အကြောင်းပြချက်ဖြင့်မဆို ကောင်စီမှလက်ခံအတည်ပြုလိုက်သည်ဟူ၍ ယူဆရမည်ဖြစ်သည်။
- (၈) ပုဒ်မခွဲ ၆ တွင် ရည်ညွှန်းထားသော ဥပဒေတစ်ရပ်အား ပြည်နယ်များဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ကောင်စီက အတည်ပြုခြင်းမရှိပါက အတည်မပြုရသည့် အကြောင်းအရင်းများအား ဤဥပဒေကို လွှဲပြောင်းပေးအပ်ထားသော အာဏာပိုင်အဖွဲ့ထံသို့ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့်နေ့မှ ရက်ပေါင်း ၃၀ အတွင်း လွှဲပြောင်းအသိပေးရမည်။

ရှင်းမြစ်။ တောင်အာဖရိက၏ (၁၉၉၆) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
<<http://www.constitutionnet.org>> ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်။

တိကျစွာသတ်မှတ်ထားသော တာဝန်တစ်ခုအားထမ်းဆောင်ရန် မည်သည့်အစိုးရအဆင့်များတွင်မှ အာဏာမရှိသည့် အနေအထားမျိုးကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် အစိုးရအဆင့် တစ်ခုခုတွင်ပုံမှန်အားဖြင့် အထွေထွေအာဏာ သို့မဟုတ် ကြွင်းကျန်အာဏာ သတ်မှတ်ထားရပါမည်။ အချို့သော နိုင်ငံများတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌ ကြွင်းကျန် အာဏာအပ်နှင်းထားပြီး (ကနေဒါ၊ အိန္ဒိယ) အခြားသောနိုင်ငံများတွင် ယင်းအာဏာကို ပြည်နယ်အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများကို အပ်နှင်းထားပါသည် (ဂျာမနီ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု)။

အာဏာများခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည့် နည်းလမ်းမျိုးစုံ ရှိပါသည်။ အချို့သောနိုင်ငံများတွင် အာဏာများအသေးစိတ် စုစည်းပြဋ္ဌာန်းသောစနစ်ကို အသုံးပြုပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အာဏာများကိုစုစည်းကာ တိကျစွာသတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရအဖွဲ့များတွင်မူ ကြွင်းကျန်အာဏာကိုအပ်နှင်းထားသဖြင့် ပြည်နယ်အဆင့်အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်

နည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အား နိုင်ငံတော်အခြေခံမူဘောင်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲရေးအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားပြီး ပြည်နယ်အဆင့်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များကို ပြည်နယ်အနေအထားများနှင့်အညီ အသေးစိတ်အချက်အလက်များ ဖြည့်စွက်တင်ပြပေးရန် ခွင့်ပြုပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို တိကျစွာ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရန် မလိုအပ်ပါ။ ပို၍တွေ့ရလေ့ရှိသောနည်းလမ်းမှာ ဇယား/နောက်ဆက်တွဲအချက် အလက်စနစ်ဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုစနစ်အရ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်တို့၏ သီးခြားအာဏာများ၊ ထပ်တူပြု အာဏာများနှင့် မျှဝေသတ်မှတ်ပေးသောအာဏာများဟူ၍ ဇယားအလိုက်စာရင်းပြုစုပြဋ္ဌာန်းထား ပြီး အောက်ပိုင်းအဆင့်ရှိ အစိုးရများအတွက်လည်း အာဏာစာရင်းတစ်ခုကို အဆိုပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင် သည်။

ပြည်နယ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအား အာဏာများကို ထိထိရောက်ရောက် ခွဲဝေသတ် မှတ်ပေးသည့် အတိုင်းအတာသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ မတူကွဲပြားစွာ နေထိုင်တည်ရှိမှုပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ပထဝီဝင်အနေအထား၊ သမိုင်းကြောင်း၊ ဘာသာတရား၊ စီးပွားရေးနှင့် မွေး/သေ/ လူဦးရေစာရင်း စသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များသည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာများ လက်တွေ့ခွဲဝေသတ် မှတ်ကျင့်သုံးမှုအတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲညှိနှိုင်းဆောင်ရွက် နေကြသူများကို အဓိကလွှမ်းမိုးမှုများရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး၊ နိုင်ငံတော်ကာကွယ် ရေး၊ ငွေရေးကြေးရေးနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ရေးစသည့် ဥပဒေပြုခြင်း၏ အကြောင်းအရာများစွာ တို့ကို ပုံ မှန်အားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်သာ ထိန်းသိမ်းထားရှိသော်လည်း မူဝါဒရေးရာနယ်ပယ်များ တွင် ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းသည် သင့်လျော်သော အနေအထားများနှင့် အကျိုးစီးပွားများ၏ ဟန့်ချက် ညီမျှမှုပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ဘရာဇီးလ်၊ အိန္ဒိယနှင့် တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များသည် တိကျစွာသတ်မှတ်ထားသော အာဏာများကို တတိယအဆင့်ဖြစ်သော ဒေသန္တရအစိုးရ ထံသို့လည်း လွှဲပြောင်းပေးပါသည်။

အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း

အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်းမပြုမီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်သူများအနေဖြင့် စဉ်းစားရမည့် အချက် ၃ ချက်ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍသည် (က) နိုင်ငံတော် (အမျိုးသားအဆင့်) ဥပဒေကို သာလျှင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသလား (ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်တို့တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ မရှိသောအနေအထား) (ခ) ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော် က မူကြမ်းရေးဆွဲထားသည့် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ် ဥပဒေကိုသာလျှင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသလား (ဗဟိုအဆင့်အုပ်ချုပ်ရေးက နိုင်ငံတော်ဥပဒေကို သီးခြားအကောင် အထည်ဖော်သောအနေအထား) (ဂ) ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ဥပဒေများအပြင် အမျိုးသား အဆင့်ဥပဒေ၏ အရေးပါသောအစိတ်အပိုင်းများကိုလည်း အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း ရှိသင့်၊ မသင့် (ဥပမာအားဖြင့် အကယ်၍ ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်သည် အမျိုးသား အဆင့်ဥပဒေကို ပို၍ထိရောက်စွာဆောင်ရွက်နိုင်မည့်အနေအထား ('ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရှိသော အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်မှု' သို့မဟုတ် 'ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုရှိသော ဖယ်ဒရယ်စနစ်' ဟူ၍လည်း

ရည်ညွှန်းလေ့ရှိသည်။) တို့ဖြစ်ပါသည်။ ကုန်ကျစားရိတ်အကျိုးရှိရှိဖြင့် ထိရောက်မှုအရှိဆုံး ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ရရှိဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကြသူများသည် အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုများဆောင်ရွက်ရာတွင် ယင်းဝန်ဆောင်မှုများအား အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများအတွက် အနီးစပ်ဆုံးကိုယ်စားပြုပေးသည့် သို့မဟုတ် အနီးစပ်ဆုံးတာဝန်ရှိသည့် အစိုးရအဆင့်ကိုသာ အာဏာကိုအပ်နှင်းသင့်သည်ဟူသောအချက်ကို ကျွမ်းကျင်သူများက ယေဘုယျအားဖြင့်သဘောတူညီကြပါသည်။ (ယင်းကိုအောက်ခြေအဆင့်သို့ အာဏာခွဲဝေရေးမူဟု ညွှန်းဆိုလေ့ရှိပါသည်။)^{၁၉} ဤကဲ့သို့ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များသည် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ဘဏ္ဍာငွေများကို မည်သူကသုံးစွဲနေသည်၊ မည်ကဲ့သို့ သုံးစွဲသည်ကို ပိုမိုလွယ်ကူစွာသိမြင်နိုင်သဖြင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံနိုင်မှုများကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။ (ဤအကြောင်းပြချက်က ဒေသန္တရအဆင့်များသည် အခြားသောဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်သင့်သည်ဟူသည့်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အမြဲတမ်းလက်ခံသဘောတူစေမည်မဟုတ်ပါ။ ထိရောက်မှုအရှိဆုံးသော စီမံချက်၏အတိုင်းအတာကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြင့် မည်သည့်အစိုးရအဆင့်သည် ဝန်ဆောင်မှုများကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရမည်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မိုးလေဝါသအခြေအနေ ခန့်မှန်းချက်ကဲ့သို့သော အချို့သောအစီအစဉ်များသည် တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့် ဆောင်ရွက်မှသာ အကျိုးထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။)

ကုန်ကျစားရိတ် အကျိုးရှိရှိဖြင့် ထိရောက်မှုအရှိဆုံး ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ရရှိဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အဆိုပါဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးရာတွင် ယင်းဝန်ဆောင်မှုများအား အကျိုးခံစားခွင့်ရှိသူများအတွက် အနီးစပ်ဆုံး ကိုယ်စားပြုပေးသည့် သို့မဟုတ် အနီးစပ်ဆုံးတာဝန်ရှိသည့် အစိုးရအဆင့်ကိုသာ အာဏာကိုအပ်နှင်းသင့်သည်ဟု ကျွမ်းကျင်သူများက သဘောတူညီကြပါသည်။

ဒေသန္တရဆိုင်ရာ ဦးစားပေးအကြောင်းအရာများသည်လည်း မည်သည့်အစိုးရအဆင့်က အထူးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သင့်သည်ဟူသော အချက်အပေါ်သက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နယ်မြေဒေသများစွာတို့သည် ဒေသသုံးဘာသာစကားများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများအကြောင်း သင်ကြားပေးမှုများပါဝင်သည့် အခြေခံပညာရေးသင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို ဦးစားပေးကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကို ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများသာ ပိုမိုထိရောက်စွာဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ အခြားတစ်ဘက်ကကြည့်လျှင်လည်း သာတူညီမျှရှိစေရန် ရည်ရွယ်လျက် နိုင်ငံသားများအားလုံးအနေဖြင့် မည်သည့်နေရာတွင် နေထိုင်ကြစေကာမူ သက်ပြည့်ပင်စင်နှင့် အလုပ်လက်မဲ့များခံစားခွင့်ကဲ့သို့သော တိကျသောပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ညီတူညီမျှလက်လှမ်းမီရရှိစေရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရကသာလျှင် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးပါက ပို၍သင့်လျော်မည်ဖြစ်သည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများက သဘောတူညီနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် စီးပွားရေးမတည်ငြိမ်မှုများသို့မဟုတ် ရသုံးမှန်းခြေငွေစာရင်းမညီမျှမှုများမဖြစ်ပေါ်စေရန် နိုင်ငံတော်အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်

သာတူညီမျှရှိစေရန် ရည်ရွယ်လျက် နိုင်ငံသားများအားလုံးအနေဖြင့် မည်သည့်နေရာတွင် နေထိုင်ကြစေကာမူ သက်ပြည့်ပင်စင်နှင့်အလုပ်လက်မဲ့ခံစားခွင့်ကဲ့သို့သော တိကျသေချာသော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ညီတူညီမျှလက်လှမ်းမီရရှိစေရန် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကသာလျှင် ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးပါက ပို၍သင့်လျော်မည် ဖြစ်သည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများက သဘောတူညီနိုင်ပါသည်။ လိုအပ်ချက်များ အားလုံးအပေါ်၌ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော သို့မဟုတ် အလုပ်လက်မဲ့ ခံစားခွင့်များစသဖြင့် စီးပွားရေးယန္တရားကြီးကို အတက်အကျ မြန်ဆန်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသော စားရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်အချို့ကို ထိန်းသိမ်းရာတွင်လည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရကသာ ပို၍ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟု သဘောတူညီနိုင်ပါသည်။

တစ်ခုလုံး၏လိုအပ်ချက်များအားလုံးအပေါ်၌ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော သို့မဟုတ် အလုပ်လက်မဲ့ခံစားခွင့်များစသဖြင့် စီးပွားရေးယန္တရားကြီးနှင့်အတူ အတက်အကျ မြန်ဆန်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသော စားရိတ်သုံးစွဲရေး တာဝန်အချို့ကို ထိန်းသိမ်းထားရပါသည်။ ပြည်သူများ၏ တောင်းဆိုမှုဖြစ်သော နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံး၌ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေးကဲ့သို့သော အချို့ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများအနိမ့်ဆုံးစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်ပြည့်မီစေရေးသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေစည်းမျဉ်းများချမှတ်ရန် လိုအပ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထိုစည်းမျဉ်းများက စီမံချက်များကိုအကောင်အထည်ဖော်မည့် ဒေသန္တရအစိုးရများအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်လမ်းညွှန်ချက်များကိုသာ လိုက်နာရမည့် စည်းမျဉ်းကို ချမှတ်ပေးပါလိမ့်မည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ်အတွင်း တရားစီရင်ရေးအာဏာများကိုခွဲတမ်းချပေးခြင်း - ပုံစံနှစ်မျိုး²⁰

အလားတူစွာပင် တရားစီရင်ရေးတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း ရှိသင့်၊ မရှိသင့်ဟူသော မေးခွန်းအတွက် နိုင်ငံတော်တရားရုံးများကို နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင်ထားရှိခြင်း၊ မထားရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်၏ ဥပဒေများကို ဒေသန္တရအစိုးရများက ဖွဲ့စည်းထားသော ဒေသန္တရ တရားရုံးများက အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် လက်တွေ့အသုံးချဆောင်ရွက်ခြင်း ပြုလုပ်သင့်မသင့်ဆိုသည့် အချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းသူများက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ်တစ်ခုတွင် အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းသော အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေအပြင် ဒေသန္တရအဆင့်တွင်ဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်အဆင့်တွင်ဖြစ်စေ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကရေးဆွဲကြသည့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၏ ဥပဒေများစသဖြင့် ပုံမှန်အားဖြင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များစွာရှိတတ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အရေးပါသော မေးခွန်းတစ်ခုမှာ ကွဲပြားခြားနားသော ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အမျိုးမျိုးကို မည်ကဲ့သို့စီရင်ဆုံးဖြတ်ရမည်၊ တစ်နည်းဆိုရသော် မည်သည့် တရားရုံးစနစ်သည် ဤသို့ကွဲပြားခြားနားသော ဥပဒေများကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် ထိရောက်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော နည်းလမ်းရှိပါသနည်းဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို ကြီးမားကျယ်ပြန့်စွာ ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံများတွင် သီးခြား/နှစ်မျိုး ခွဲထားသည့်ပုံစံ (the

separated/dual model) နှင့် ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ (the integrated model) ဟူ၍ အခြေခံပုံစံနှစ်မျိုးကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ပုံစံနှစ်မျိုးလုံးသည် အားကောင်းသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ခြင်းစနစ်တွင် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ခွဲတမ်းသတ်မှတ်ရန် နည်းလမ်းများကို ပေးစွမ်းနိုင်ပါသည်။

သီးခြား/ နှစ်မျိုးခွဲထားသည့်ပုံစံ (the separated/dual model)*

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ကျင့်သုံးသည့် သီးခြား/နှစ်မျိုး ခွဲထားသည့်ပုံစံအရ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်တို့တွင်အဆင့်သုံးဆင့်ဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသော တရားရုံးစနစ်ကို (ပြည်နယ်တရားရုံးများ၊ အယူခံကြား နာစစ်ဆေးရေး တရားရုံးနှင့် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်) အသုံးပြုကြပါသည်။ (ပုံ ၁၁ ကိုကြည့်ပါ။)။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် ယင်းတို့ပြည်နယ်များနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးလေ့ရှိပြီး အမျိုးသားဥပဒေကိုလည်း ပြည်ထောင်စုအဆင့် တရားရုံးများ၌သာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် အမျိုးသားဥပဒေကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အပ်နှင်းရရှိပါသည်။ ဤ သီးခြားပုံစံသည် တရားရုံးများ၏ ဘဏ္ဍာငွေရှာဖွေရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတို့အပေါ်တွင် အကျိုးသက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ဘဏ္ဍာငွေမတည်၍ စီမံအုပ်ချုပ်ပြီး ပြည်နယ်တရားရုံးများကိုမူ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များက ဘဏ္ဍာငွေမတည်ပေးထားပါသည်။

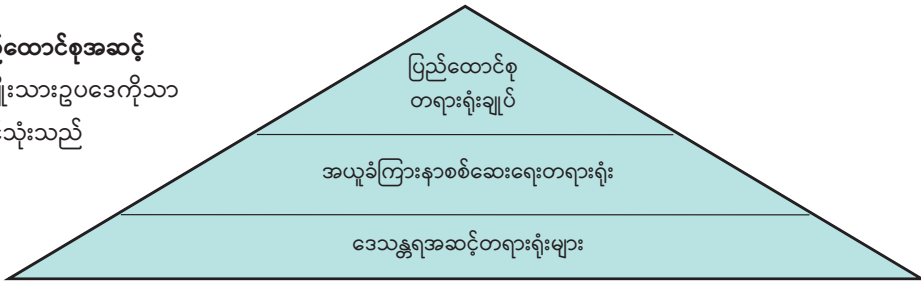
တရားစီရင်ရေး အာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးမည်ဆိုပါက နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်တို့အတွက် ကိုယ်ပိုင်တရားရုံးစနစ်များထားရှိရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် ယင်းတို့ပြည်နယ်များနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများကို ကျင့်သုံးလေ့ရှိပြီး အမျိုးသားဥပဒေကို ပြည်ထောင်စုအဆင့် တရားရုံးများ၌သာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါသည်။ အမျိုးသားဥပဒေကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် တရားရုံးများသည် နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အပ်နှင်းရရှိပါသည်။

ပုံ ၁၁။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းစနစ်တွင် သီးခြားခွဲထားသော ပုံစံများ

ပြည်ထောင်စုအဆင့်

အမျိုးသားဥပဒေကိုသာ

ကျင့်သုံးသည်

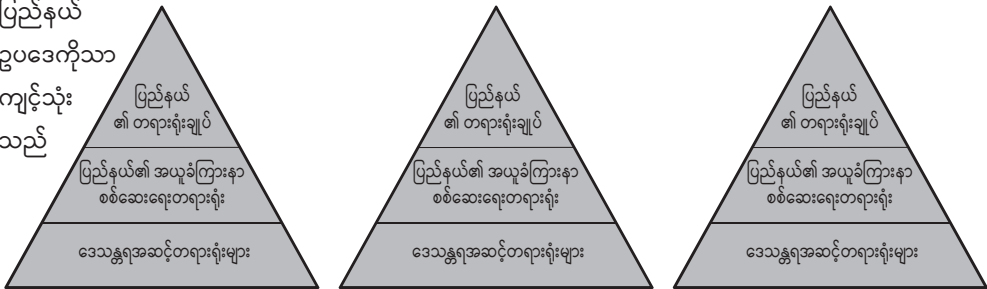
ပြည်နယ်အဆင့်

ပြည်နယ်

ဥပဒေကိုသာ

ကျင့်သုံး

သည်

ရင်းမြစ်။ Adapted from Diehl, Katharina, et. al. *Max Planck Manuals on Constitution Building: Structures and Principles of a Constitution*, 2nd edn (Max Planck Institute, 2009). See also: Böckenförde, M. et al., *Max Planck Manuals on Constitution Building: Options for the Structure of the Judiciary* (Unpublished, 2009) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လမ်းညွှန်စာအုပ် - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ တည်ဆောက်ပုံများနှင့် အခြေခံမူများ

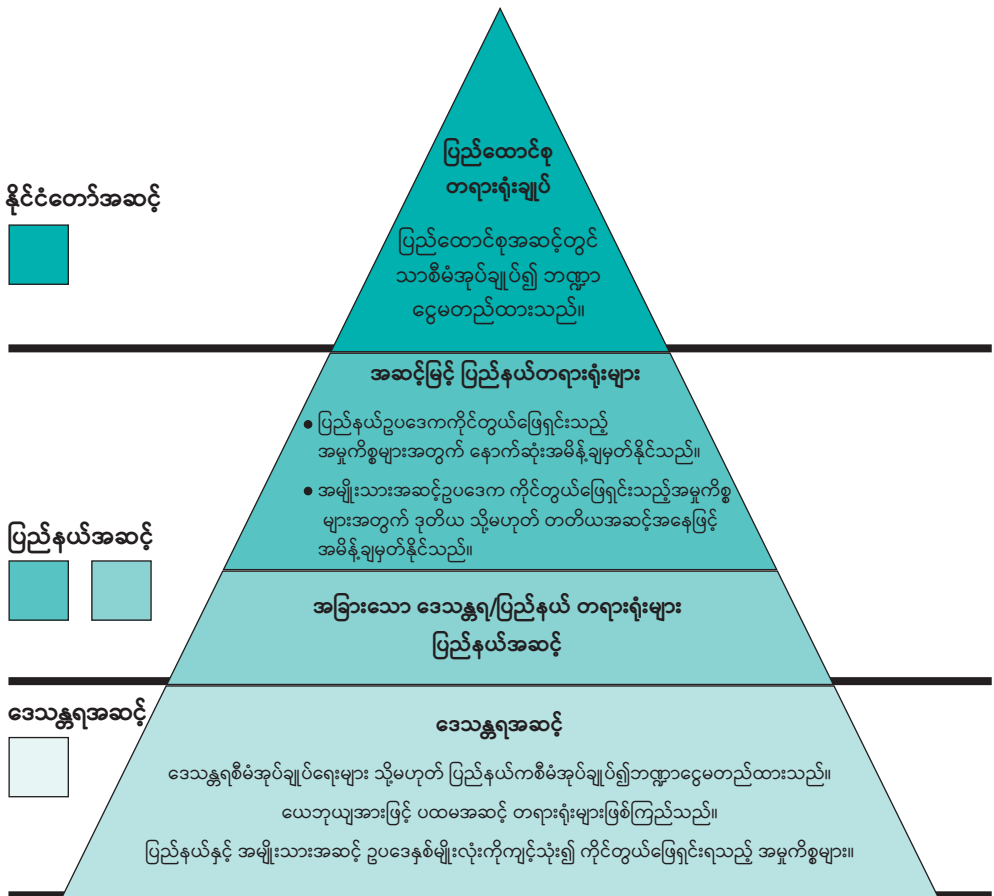
ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ (the integrated model)*

ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံတစ်ခုတွင် (အမည်နှင့် လိုက်အောင်ပင်) ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် စနစ်တစ်ခုအတွင်းတွင် ပေါင်းစည်းထားကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမြင့်ဆုံးဗဟိုတရားရုံးသည် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးဖြစ်ပြီး ယင်းထက်နိမ့်သော တရားရုံးများသည် ယင်းတို့တည်ရှိရာ ပြည်နယ်ကိုယ်စားပြုသော ပြည်နယ်များဆိုင်ရာတရားရုံးများ ဖြစ်ကြပါသည်။ တရားရုံးများတွင် ပြည်နယ်ဥပဒေဆိုင်ရာအမှုရော အမျိုးသားဥပဒေဆိုင်ရာအမှုပါ နှစ်မျိုးလုံးကို တွယ်ပြေရှင်းနိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ရှိပါသည်။ တရားသူကြီးများကိုလည်း အမျိုးသားဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဥပဒေဟူသည့် ဥပဒေနှစ်မျိုးနှစ်စားကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်

* Adapted from a discussion in: Diehl, Katharina, et. al. *Max Planck Manuals on Constitution Building: Structures and Principles of a Constitution*, 2nd edn (Max Planck Institute, 2009). ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လမ်းညွှန်စာအုပ် - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ တည်ဆောက်ပုံများနှင့် အခြေခံမူများ

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးအပ်သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ပေါင်းစည်းထားသည့်ပုံစံကို အသုံးပြုသော နိုင်ငံများတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်ရှိသော အမြင့်ဆုံးဗဟိုတရားရုံးချုပ်ကသာလျှင် အမျိုးသား ဥပဒေဆိုင်ရာအမှုများအား စီရင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ပြည်နယ်၏အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသည် ပြည်နယ် ဥပဒေ၏ နောက်ဆုံးအမိန့်ညွှန်ကြားချက် ချမှတ်သောတရားရုံးဖြစ်ပါသည်။ (ဂျာမနီ၊ ဆွစ်ဇာန်)။ အခြား သောစနစ်များတွင် ပြည်နယ်ဥပဒေရော၊ အမျိုးသားဥပဒေပါ ပါဝင်နေသည့် အမှုကိစ္စနှစ်ရပ်လုံးကို ဗဟိုတရားရုံးချုပ်သို့မရောက်မီ အယူခံဝင်နိုင်ပါသည်။ (အိန္ဒိယ)။

ပုံ ၁၂။ ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ

ရင်းမြစ်။ Adapted from Diehl, Katharina, et. al. *Max Planck Manuals on Constitution Building: Structures and Principles of a Constitution*, 2nd edn (Max Planck Institute, 2009). See also: Böckenförde, M. et al., *Max Planck Manuals on Constitution Building: Options for the Structure of the Judiciary* (Unpublished, 2009) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လမ်းညွှန်စာအုပ် - ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ရပ်၏ တည်ဆောက်ပုံများနှင့် အခြေခံမူများ

ပုံစံတစ်မျိုးချင်းစီ၏ အားသာချက်များ

စနစ်တစ်ခုချင်းစီ၌ တစ်ခုတွင်မရှိသော အားသာချက်များ အခြားတစ်ခုတွင် ရှိနေပါသည်။ ပေါင်းစည်းထားသော တရားရုံးစနစ်သည် ပုံမှန်အားဖြင့် တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာ သို့မဟုတ် ကွဲပြားခြားနားသော တရားရုံးများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ရှိမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပဋိပက္ခအနည်းငယ်သာ ပေါ်ပေါက်လာတတ်ပါသည်။ ယင်းစနစ်တွင် တရားရုံးများ၊ တရားသူကြီးများ၏ အရေအတွက် နည်းပါးသဖြင့် ကုန်ကျစားရိတ်များ သက်သာစေပါသည်။ ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံတွင် ဥပဒေများကို ပို၍တစ်ညီတစ်ညွတ်တည်း ကျင့်သုံးကြသဖြင့် တရားရေးဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပို၍ ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်စေပါသည်။ တဖန် နှစ်မျိုး ခွဲခြားထားသည့်ပုံစံသည် ပို၍လွတ်လပ်ပြီး အမျိုးအစား

ပေါင်းစည်းထားသော တရားစီရင်ရေးပုံစံ အရ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တရားရုံးများနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရအဆင့် တရားရုံးများသည် စနစ် တစ်ခုတည်းအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြပါသည်။ အမြင့်ဆုံး တရားရုံးချုပ်သည် နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံးဖြစ်ပြီး လက်အောက်ခံ တရားရုံးများသည် ယင်းတို့ တည်ရှိနေသော သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ ၏ တရားရုံးများဖြစ်ကြပါသည်။ တရားရုံးများတွင် ပြည်နယ်ဥပဒေရေးရာများအပြင် အမျိုးသားဥပဒေရေးရာများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်သော အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ရှိပါသည်။ တရားသူကြီးများကိုလည်း အမျိုးသားဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဥပဒေဟူသည့် ဥပဒေနစ်မျိုးနှစ်စားကို စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပေးအပ်၍ သတ်မှတ်ထားပါသည်။

စုံလင်ပါသည်။ ကွဲပြားခြားနားသောအဖွဲ့အစည်းများ (ပြည်နယ်များ၊ လူမျိုးစုများ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်းများ) တွင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေကို ရေးဆွဲချမှတ်ရန်အတွက် ပို၍လုပ်ပိုင်ခွင့်များရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ယင်းသည် ကွဲပြားခြားနားသော တရားရေးစနစ်များကို ကျင့်သုံးကြသည့်နိုင်ငံများတွင် (အင်္ဂလိပ်ရော ဥပဒေနှင့် - တရားမဥပဒေ (ကနေဒါ၊ ဗြိတိန် နိုင်ငံ)) ပို၍ပင် အရေးကြီးလှပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွင်း ယင်း၏ကွဲပြားခြားနားသော ပြည်နယ်များအတွင်း တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဥပဒေအမျိုးမျိုးနှင့် စံချိန်စံညွှန်း အမျိုးမျိုးတို့ တည်ရှိနိုင်ပါသည်။ ခွဲခြားထားသည့်ပုံစံသည် ကွဲပြားခြားနားသော ပြည်နယ်များ၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာအမိန့်ညွှန်ကြားချက်များအကြား အားပြိုင်မှုကိုလည်း ဖန်တီးပေးပါသည်။

၃.၃။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ - ဖယ်ဒရယ်စနစ်များ၏ အဓိကအင်္ဂါရပ်

၃.၃.၁။ နိဒါန်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များသို့ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးနိုင်သည့် ထိရောက်အရေးပါသော အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို စစ်ဆေးခြင်းအားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အတိုင်းအတာကို ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့ အကဲဖြတ်ရာတွင် ဖြည့်စွက်အမြင်ရှုထောင့်များသည်လည်း တည်ရှိနေပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီးကြား တရားဝင်ဖြစ်သောဆက်နွယ်မှု၊ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် တရားရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုတို့ကို ဆန်းစစ်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သင့်လျော်သောမေးခွန်းများတွင် အောက်ပါမေးခွန်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ဒေသန္တရသို့မဟုတ် ပြည်နယ်၏ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ရပ်သိမ်းခြင်းတို့အပေါ် နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များကသာ သီးခြားဆုံးဖြတ်ကြပါသလား။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တစ်ဘက်သတ်ကန့်သတ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် မိမိတို့စိတ်သဘောအတိုင်း ဖျက်သိမ်းခြင်းများကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသလား (နိုင်ငံရေးအရ ခက်ခဲလှသည်ဟု အထောက်အထားများရှိသော်လည်း)။ သို့မဟုတ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရေးဆိုင်ရာအခြေခံသဘောတရားများကို (ဥပမာအားဖြင့် ဒေသန္တရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုရပ်သိမ်းရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုလိုအပ်ခြင်း) ကာကွယ်ပေးပါသလား။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအား လမ်းညွှန်ချက်ပေးနိုင်မည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အတိအလင်း သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်း ရှိပါသလား။ အတိုချုပ်ဆိုရပါမူ ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ဥပဒေမူဘောင်၏ လမ်းညွှန်မှုအောက်တွင်ရှိသော နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများ (ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်အဆင့်ဖြစ်စေ) သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာအင်စတီကျူးရှင်းများက ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို ထိန်းချုပ်ကြီးကြပ်ပါသလား။

ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းများကို ကွဲပြားခြားနားစွာ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းကြသည်မှာ အံ့ဩစရာတစ်ခုမဟုတ်ပေ။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမှာမူ အစိုးရ၏ သက်ဆိုင်ရာအဆင့်များအားလုံးကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသည့်အပြင် အစိုးရအဆင့်အသီးသီးကိုလည်း မည်ကဲ့သို့လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည်ဟူသည့် လမ်းညွှန်မှု အနည်းငယ်ကိုသာပေးထားပါသည်။^{၂၁} တရားသေအားဖြင့် အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်အား ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်

သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးမူဘောင်တစ်ရပ်ကိုဖန်တီးရန်

လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားပါသည်။ အခြားသော

အစိုးရ၏အဆင့် အသီးသီးကြား တရားဝင် ဖြစ်သော ဆက်နွယ်မှုသည် အရေးပါသော အယူအဆတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော် အာဏာပိုင်များကသာ ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ခွဲဝေ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ လွှဲပြောင်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းတို့အပေါ် သီးခြား ဆုံးဖြတ်ကြပါသလား။

ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် သည် ဒေသန္တရနှင့် ပြည်နယ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တစ်ဘက်သတ် ကန့်သတ် ထားခြင်း သို့မဟုတ် မိမိတို့ ဖျက်သိမ်းခြင်း များကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသလား။ သို့မဟုတ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရား များကို ကာကွယ်ပေးပါသလား။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အစိုးရအဆင့် များကို အတိအလင်း သတ်မှတ်ဖော်ပြထားပြီး ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်များအနေဖြင့် လိုက်နာရမည့်ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင် ရာကန့်သတ်ချက်ဘောင်များနှင့်လမ်းညွှန်ချက် များကို ပုံစံချမှတ်ထားပါသည်။²² သို့ရာတွင် အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် အစိုးရ၏တိုက်ရိုက်လက် အောက်ခံအဖွဲ့ခွဲများအကြား အာဏာလွှဲပြောင်း ခွဲဝေရေးအတွက် အခြေခံမူဘောင်တစ်ခုကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားပြီး အာဏာထပ်မံလွှဲပြောင်း ခွဲဝေခြင်းကိုတားမြစ်မှုနှင့် တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်မှု နှစ်မျိုးစလုံးကိုမပြုလုပ်ပါ။ အဆိုပါ စီမံဆောင် ရွက်ချက်အရ ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော် သည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းအား ထပ်မံ တိုးမြှင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆုံး ဖြတ်ချက်ချမှု ပြုလုပ်ပါလိမ့်မည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများစွာတို့သည် အစိုးရ၏ လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများကို အုပ် ချုပ်ရေး ရည်ရွယ်ချက်အတွက်သာ ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ကိုယ်စားပြုအဖွဲ့အစည်း များအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပါသည်။²³ အခြားတစ်ဘက်က ကြည့်လျှင်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာတာဝန်များနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ခွဲဝေထမ်းဆောင်ရန်ဟူသည့် ရည်ရွယ် ချက်ဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြ သူများအနေဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ပြင်ဆင်မွမ်းမံ ခြင်းကို အစိုးရ၏ လက်အောက်အဖွဲ့အစည်း များမှ သဘောတူညီမှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်စေ ခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် လက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖန်တီးနိုင်ပါသည်။

အားပေးနိုင်ပါသည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချ ခြင်းဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်းကို ဒေသန္တရ၏ကိုယ်စားပြုမှုရှိသော ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်၏ အထက် လွှတ်တော်မှလည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်အဆင့် ဥပဒေပြုရေးလွှတ်တော်မှလည်းကောင်း အစိုးရ ၏ လက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများမှ သဘော တူညီမှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်စေခြင်းအားဖြင့် ဖွဲ့ စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများ

သည် ဤကဲ့သို့သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖန်တီးရရှိနိုင်သည်။

၃.၃.၂။ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်တို့အကြား၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း စနစ်နှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်သောစနစ်တို့အကြား - ဥပဒေရေးရာကွဲပြားခြားနားမှုများ

ကွဲပြားခြားနားသော သဘောတရားနှစ်မျိုးသည် အစိုးရ၏အာဏာများကို ဒေါင်လိုက်စနစ် အရခွဲဝေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးရာတွင် ရှုပ်ထွေးစေပါသည်။ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံကို ပုံစံချမှတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်သူများသည် အစိုးရ၏အာဏာ များကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေသတ်မှတ်မည်လား သို့မဟုတ် ဗဟိုအဆင့်၌သာ ချုပ်ကိုင်ထားမည်လား ဆို သည်ကိုသာမက တစ်ပြည်ထောင်စနစ်လား သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ထားမည်လား စသည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရပေမည်။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း အားအကောင်းဆုံးပုံစံကို ဖော်ဆောင်ရန် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရကသာ အာဏာကိုတစ်စုတစ်စည်း ချုပ်ကိုင်ရန် သတ်မှတ်ထားသည့် တစ်ပြည်ထောင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဟူ၍ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများသည် ယင်းသဘောတရားနှစ်ခုကို အချင်းချင်းအပြန်အလှန်လဲလှယ်၍ အသုံးပြုလေ့ရှိကြပါသည်။ သို့သော် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပင်ကိုယ်အားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း အတိုင်းအတာတစ်ခုထိလိုအပ် ပြီး ထို့ကြောင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချသောစနစ်တစ်ခုဟုဆိုနိုင်သော်လည်း ယင်းတွင်ခြားနားသော အဓိပ္ပါယ်ရှိသဖြင့် ကွဲပြားခြားနားမှုများကို နားလည်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးကြသူများ၏ ဆွေးနွေးမှုများနှင့် အနေအထားများကို ပို၍လေးနက်စေပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကြသူများသည် အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေး ဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဗဟိုအဆင့်မှ အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးသို့ အမှန်တကယ် ခွဲဝေသတ်မှတ် ပေးခြင်းအားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အရေးပါမှုပမာဏကို တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။ တဖန် ‘တစ်ပြည်ထောင်စနစ်’ နှင့် ‘ဖက်ဒရယ်စနစ်’ ဟူသည့် ဝေါဟာရများသည် အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီး ကြား ဥပဒေဆိုင်ရာဆက်နွယ်မှုကို ခြုံငုံမိစေပါသည်။ ယခင်က လွတ်လပ်ပြီး လျော့ရဲစွာချိတ်ဆက် ထားသော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နယ်မြေများအဖြစ် တည်ရှိနေရာမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတော်အသစ် တစ်ရပ် (‘အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်’) တည်ဆောက်နေထိုင်ကြသော ဆွစ်ဇာလန်နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖြစ်ပေါ်လာမှုကိုအခြေခံကာ သဘောတရားငါးခု သည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံကို ပုံစံဖော်ဆောင်ပေးပါသည်။²⁴

- အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အစိုးရ၏ အဆင့်နှစ်ဆင့်သည် တူညီသောနယ်မြေနှင့် တူညီသော ပြည်သူလူထုအပေါ် အချုပ်အခြာအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်သည်။
- ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်ရှိနေသော ဗဟိုအစိုးရနှင့် တိုင်းဒေသအဆင့်တွင်ရှိသော တိုင်း ဒေသအစိုးရတို့နှစ်မျိုးလုံးသည် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ သို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာရေးလွတ်လပ်မှု အတိုင်းအတာတစ်ခုထိပါဝင်နိုင်သည့် သီးခြားအာဏာ (ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း) ကို ပိုင်ဆိုင်ထားပါသည်။²⁵

- အစိုးရအဆင့်တစ်ခုချင်းစီတိုင်း၏ တာဝန်ဝတ္တရားများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတို့ကို မည်သည့်အဆင့်ကမှ တစ်ဖက်သတ်ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ခြင်းမပြုနိုင်ရန် ဥပဒေစာရွက်စာတမ်းတစ်ခုဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။
- နိုင်ငံတော်အဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများတွင် ဒေသန္တရအဆင့်မှ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်ပြီး ၎င်းကိုယ်စားလှယ်များသည် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ရှိအထက်လွှတ်တော်တွင်နေရာရရှိပါသည် (အတူတကွပူးပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း)။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာခုံရုံးဖြင့်ဖြစ်စေ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့်ဖြစ်စေ ဗဟိုအစိုးရအဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်များအကြား အငြင်းပွားမှုများကို အဖြေထုတ်ပေးနိုင်သည့် ခုံသမာဓိဖြင့်စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ယန္တရားကိုလည်းဖန်တီးပေးထားပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အဆိုပါအခြေခံသဘောတရား ငါးမျိုးမှ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက်တစ်ခုကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။ အစိုးရ၏အဆင့်တစ်ခုသည် ပြည်နယ်အစိုးရအဆင့်၌ရှိသော သီးခြားအာဏာများအပါအဝင် လက်ရှိတွင်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးထားသော အာဏာများကို တစ်ဖက်သတ် ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိပါ။ ထို့အပြင် အစိုးရ၏ အဆင့်များအကြား အာဏာများအား ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခြင်းအတွက် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအဆင့်များ၏ သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ပါသည်။ လက်တင်ဘာသာစကားအရ ဖိုးဒပ်စ် (foedus) ဟုခေါ်သည့် ဤသို့သော သဘောတူညီမှုသို့မဟုတ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအမျိုးအစားသည် အမှန်စင်စစ် ‘ဖက်ဒရယ်စနစ်’ ဟူသော ဝေါဟာရအား အစွဲပြုခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုကျင့်သုံးသော နိုင်ငံအများစုတွင် အထက်လွှတ်တော်တွင်း အစည်းအဝေး၌ပါဝင်နေကြသော ဒေသန္တရအဖွဲ့များ၏ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခြင်းဖြင့် ယင်းစံသတ်မှတ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းပါသည်။

ဇယားကွက် ၆။ အုပ်စုအခြေပြု ဖက်ဒရယ်စနစ်

မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း ‘အုပ်စုအခြေပြု ဖက်ဒရယ်စနစ်’ ဟူသော ဝေါဟာရကို အလေးထားလာကြပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရန်အတွက် တိကျစွာသတ်မှတ်ထားသော ပုံစံတစ်ခုဖြစ်ပြီး ယင်းကိုအထက်တွင်လည်း နယ်မြေဒေသနှင့် သက်ဆိုင်သော သဘောတရားတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် (အပိုင်း ၁.၁ ကိုကြည့်ပါ) ရှုပ်ထွေးမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ‘အုပ်စုအခြေပြု ဖက်ဒရယ်စနစ်’ ၏အခြေခံသဘောတရားသည် ‘နယ်မြေဒေသတစ်ခုထက်စာလျှင် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာတရားသို့မဟုတ်ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဝိသေသလက္ခဏာရပ်များဖြင့်သာ အသိုင်းအဝန်းတစ်ခုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြစ်ပြီး နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာတည်ရှိမှုကို အခြေခံခြင်းထက် ကိုယ်စားပြုခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်စီတိုင်း၏ ရွေးချယ်မှုကိုသာအခြေခံပြီး အဆိုပါအဖွဲ့အစည်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။* သို့ဖြစ်ရာ အချို့သော အခွင့်အရေးများနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို နယ်မြေတစ်ခုသတ်မှတ်၍ ပေးအပ်ခြင်းမရှိသော်လည်း နယ်မြေတစ်ခုအတွင်းတွင် စုဝေးနေထိုင်ကြခြင်းမရှိသော်လည်း နိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် ပျံ့နှံ့နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ပြည်သူလူထု အဖွဲ့အစည်းများ (လူ့အဖွဲ့အစည်းများ) ကို ပေးအပ်ထားပါသည်။

အဆိုပါ လူ့အဖွဲ့အစည်းများသည် ယင်းတို့၏ အရေးအရာကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် အဓိကအားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာရပ်များ (ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး၊ ဘာသာစကားနှင့် ဘာသာတရား) တို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး ယင်းတို့ ကိုယ်ပိုင်အင်စတီကျူးရှင်းများပင် ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အေ့တိုမန်အင်ပိုင်ယာတွင် အချို့သောအရေးကိစ္စများကို ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများလက်သို့သာ အပ်နှင်းထားပါသည် (မီးလက်စ်)။ အိန္ဒိယ၊ အစ္စရေးနှင့် လက်ဘနွန်တို့တွင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားမှု အရေးကိစ္စများကို ကွဲပြားခြားနားသော ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများက ယခုတိုင်အောင်ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်နေရဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ဖီဂျီတွင်တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုပေါင်းစုံတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးရရှိနိုင်မည့် အခွင့်အရေးများကို အသိအမှတ်ပြုလက်ခံထားပါသည်။ ဘယ်လ်ဂျီယံတွင် ရောယှက်ပေါင်းစပ်ထားသော နည်းလမ်းကိုအသုံးပြုပြီး နိုင်ငံတော်ကိုလည်း တိုင်းဒေသကြီးများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအလိုက် ခွဲခြားထားပါသည်။** ‘အုပ်စုအခြေပြု ဖက်ဒရယ်စနစ်’၏ အခြေခံသဘောတရားများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအလိုက် ယဉ်ကျေးမှုအသီးသီးရှိကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ညှိနှိုင်းပြေလည်စေမည် ဖြစ်သော်လည်း ယင်းတွင်လည်း လက်တွေ့စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေပါသည်။ အဖွဲ့အစည်း၏ လိုအပ်သောအဆင့်ကိုရရှိရန်နှင့် ပြန့်နှံ့တည်ရှိနေကြသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ဝန်ဆောင်မှုများကို ထိထိရောက်ရောက် ဖန်တီးဆောင်ရွက်ပေးရန်တို့အတွက်ခက်ခဲနိုင်ပါသည်။ ‘အုပ်စုအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ်’ ၏အယူအဆများကို ဤလမ်းညွှန်စာအုပ်ပါ အခန်းများ၏ နိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကဏ္ဍနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် (အခန်း ၄ နှင့် အခန်း ၅) တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖော်ပြထားသည့် လူနည်းစုအဖွဲ့အစည်းကို ကိုယ်စားပြုနိုင်ရေးအတွက် အချို့သော ပုံစံချမှတ်ရေး နည်းလမ်းများအကြောင်းတွင် ရှင်းလင်းထားပါသည်။

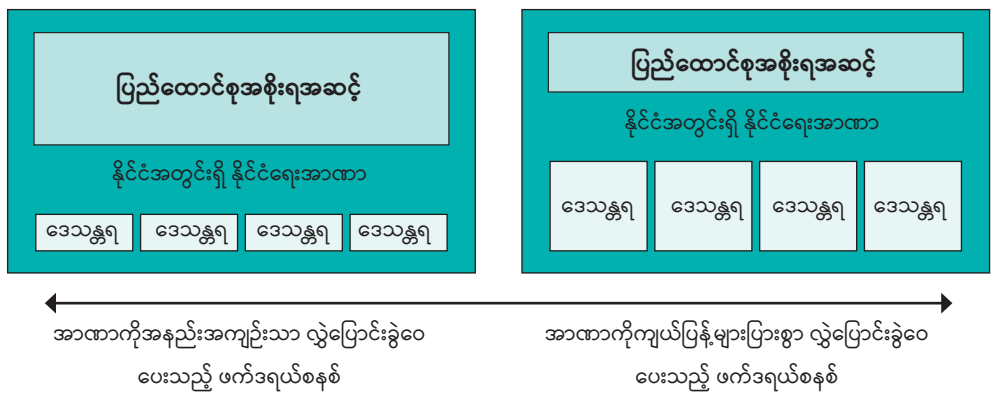
* Thalmann, U. and Widrig, C., ‘Contemporary Diversity versus Swiss Federalism’, New Trends in Federalism Working Paper no. 2 (Fribourg: Institute of Federalism, 2004), available at <http://www.federalism.ch/files/documents/New_trends_in_federalism_WP2.pdf> ခေတ်ပြိုင်ကွဲပြားခြားနားမှုများနှင့် ဆွစ်ဇာလန်၏ ဖက်ဒရယ်စနစ်အကြား အားပြိုင်မှု

** Baechler, G., ‘Territorial vs Ethnic and Personal Federalism: Issues & Practices’, Swiss Agency for Development and Cooperation (2008), available at <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/nepal/en/Home/Document_Archive> နယ်မြေဆိုင်ရာနှင့် လူမျိုးစုဆိုင်ရာ အုပ်စုအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ်အကြား အားပြိုင်မှု - အကြောင်းအရာများနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များ

ဤတွင် အရေးပါသော အချက်နှစ်ချက် ရှိပါသည်။ ပထမအချက်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဥပဒေအရသတ်မှတ်ထားသော အစိုးရအချင်းချင်းကြား ဆက်ဆံရေးကိုညွှန်းဆိုသောကြောင့် အစိုးရ အဆင့်ဆင့်များအကြား ဆက်ဆံရေးနှင့် ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးနှင့်ဆိုင်သော အထူးအခွင့်အရေးတို့ကို တစ်ခုတည်းချိတ်ဆက်ထားရှိဖို့ လိုပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံတိုင်းသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့်၊ ခရိုင် အဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်တို့အကြား ဆက်နွယ်မှုကို ပြဋ္ဌာန်းတည်ဆောက်ထားပါ သည်။ သို့ရာတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသအဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရများအကြား ဆက်နွယ်မှုကို ပြဋ္ဌာန်းတည်ဆောက်ထားခြင်းမရှိသေးပါ။ ဒေသန္တရအစိုးရများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် အရေးပါသောကဏ္ဍမှပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၌ပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်မွမ်းမံမှုအတွက် ဒေသန္တရအစိုးရများထံမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု တစ်စုံတရာမရှိ ပါက ဒေသန္တရအားပေးအပ်ထားသည့်အာဏာကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းနိုင်ပါသည်။ ‘အဆင့်သုံးဆင့်ပါဝင် သော ဖက်ဒရယ်စနစ်’ ဟူသည့်ဝေါဟာရကို အသုံးပြုခြင်းသည် ရံဖန်ရံခါ၌ အမြင်မှားမှုကို ဦးတည် စေပါသည်။ ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် အစိုးရ၏အဆင့်အသီးသီးနှင့် ဗဟိုအစိုးရ၏ ဆက်နွယ်ခြင်းဟူ သည့်အချက်သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဒေသန္တရအဖွဲ့အစည်း များသို့ အပ်နှင်းထားသော အာဏာ၏အတိုင်းအတာ) အမှန်တကယ်အရေးပါမှု အတိုင်းအတာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖော်ပြခြင်းမရှိပါ။

ပုံ ၁၃။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

ဖက်ဒရယ်အစိုးရစနစ်အတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း

သို့ဖြစ်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများသော ဖက်ဒရယ်အစိုးရနိုင်ငံများနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချ ထားသော တစ်ပြည်ထောင်နိုင်ငံများစသည့် ဝေါဟာရများသည် အချင်းချင်းအဓိပ္ပါယ်ဆန့်ကျင်နေ ကြသော်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အမှန်တကယ်အရေးပါမှု အတိုင်းအတာ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ အစိုးရအချင်းချင်းကြား ဆက်နွယ်မှုများကို ကာကွယ်ပေးသည့် ဥပဒေ

ဆိုင်ရာအကာအကွယ်များ၏ သဘောတရားကိုညွှန်ပြနေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဗြိတိသျှလွှတ်တော်က စကော့တလန်အား အပ်နှင်းထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်တစ်ခုအတွင်း ဒေသန္တရလက်အောက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ အပ်နှင်းသောအာဏာထက်ပို၍ကျယ်ပြန့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံသည် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတစ်ခုမဟုတ်ပါ။ စကော့တလန်ကိုယ်စားလှယ်များ တာဝန်ထမ်းဆောင်သည့် အထက်လွှတ်တော်ကိုအလေးပေးမှုမရှိသော ဗြိတိန်နိုင်ငံလွှတ်တော်သည် စကော့တလန်၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အာဏာ သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်မှုအာဏာအားလုံးကို တစ်ဖက်သတ် ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းနိုင်ပါသည်။ တာဇ်နီနီးယားနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံတော်သည် ဇန်ဇီဘာကျွန်းစုမှလွဲ၍ အခြားသောတိုင်းဒေသများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဖယ်ဖျက်နိုင်သဖြင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရစနစ် မရှိပေ။ သို့ဖြစ်ရာ နိုင်ငံတော်တစ်ဝှမ်းတွင် အုပ်ချုပ်နေသောအဆင့်သည် တစ်ခုထက်ပို၍ မရှိပေ။

တစ်ဖက်တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် တစ်ပြည်ထောင်စနစ်အကြား၊ အခြားတစ်ဘက်တွင်လည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုများခြင်းနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းတို့အကြား သင့်လျော်စွာခွဲခြားခြင်းသည် အကောင်းဆုံးသော အစိုးရဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို ရွေးချယ်ရာ၌ ရှုပ်ထွေးမှုနှင့် မရေရာမှုကိုဖယ်ရှားနိုင်ပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုတွင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရစနစ်ပုံစံကို ကနဦးချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် (ဥပမာ - နီပေါနှင့် ဆိုမာလီယာတို့တွင်) မူကြမ်းရွေးဆွဲကြသူများအား နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ အနေအထားနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကိုထင်ဟပ်နေသော အချိုးမညီဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုနည်းလမ်းများကို စဉ်းစားခြင်းမရှိစေတော့ပါ။

ဇယားကွက် ၇ - ပါဝင်သည့်အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း - ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းများကို သုတေသနပြုလုပ်ခြင်း။

‘ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် Comprehensive Peace Agreement (ပြီးပြည့်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု) တစ်ခုလုံးတွင် ကျွန်ုပ်တို့ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့သော၊ သဘောတူညီခဲ့သော အုပ်ချုပ်မှုအမျိုးအစားကိုဖော်ပြရန် တရားဝင်သတ်မှတ်ထားသောစကားရပ်ကို သုံးနှုန်းထားခြင်း မရှိပါ။ ကလေးတစ်ဦး မွေးဖွားခြင်းမပြုမီ အမည်ပေးခြင်းမပြုရန် ကျွန်ုပ်တို့အား အာဖရိက၏ ရာသီခွင်ကလမ်းညွှန်ထားပါသည်။ [...] Intergovernmental Authority on Development [ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအပေါ် အစိုးရအချင်းချင်းကြားတွင်ရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ] ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် [...] Sudan People’s Liberation Movement [ဆူဒန် ပြည်သူများ၏ လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု] နှင့် Government of Sudan [ဆူဒန်အစိုးရ] တို့သည် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ကွန်ဖက်ဒရယ်ရှင်းစနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့်ဖြစ်စေ မည်သည့်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသင့်သည်စသဖြင့် စဉ်းစားလျက် နွဲ့နွဲ့နေမည့်အစား ညှိနှိုင်းရန်နှင့် စစ်နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတို့၏ ပြင်းထန်

သော ပြဿနာရပ်များကို အဖြေထုတ်ရန်အတွက် ဒူးတိုက်ဆွေးနွေးခဲ့ကြပါသည်။ ဤကလေးသည် မွေးဖွားခဲ့ပြီးဖြစ်သည့်အတွက် သုတေသနပြုသူများသည် ယင်းတို့အနေဖြင့် ဆူဒန်၏ ပြီးပြည့်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်တွင် ဆူဒန်နိုင်ငံသားများက သဘောတူညီထားသော စီမံဆောင်ရွက်ချက်များကို အကောင်းဆုံးပုံဖော်မည်ဟု ယုံကြည်သည့် အမည်ပေးနိုင်ပြီဖြစ်ပါသည်။’

John Garang၊ ဆူဒန်တောင်ပိုင်း သမ္မတဟောင်းနှင့် ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံးသုတေသီ၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် တတိယအကြိမ်မြောက် ညီလာခံတွင် SPLM ဥက္ကဋ္ဌ၏ မိန့်ခွန်း၊ ဘရပ်ဆဲလ်၊ ဘယ်လဂျီယံ၊ ‘ဆူဒန်၏ ဦးတည်ချက်’အရ၊ ၁၂၊ မတ်လ၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ <<http://www.sudanvisiondaily.com/modules.php?name=News&file=article&sid=5800>> ဟူသည့် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင်လည်း လေ့လာကြည့်ရှုနိုင်ပါသည် (စာရေးသူသည် မေ ၂၂၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ဝက်ဘ်ဆိုဒ်ကို ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခဲ့သည်)

၄။ နိဂုံး

ယေဘုယျအားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို အကြောင်းရင်းနှစ်ရပ်ကြောင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ (က) ထိရောက်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိရန် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်လုပ်ငန်းများကို ပြည်သူများနှင့် ပိုမိုနီးကပ်စွာ သတ်မှတ်ချထားပေးရန် (ခ) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းကို အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြား သဟဇာတဖြစ်ခြင်းကို မြှင့်တင်ပေးရန်ဟူ၍ ဖြစ်ကြပါသည်။ အထူးသဖြင့် ပြင်းထန်သောပဋိပက္ခများကြောင့် ပြိုကွဲနေသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် မတူကွဲပြားသော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ဘာသာတရားများ၏ ငြိမ်းချမ်းစွာအတူအကွယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်းကို အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရာတွင် သမားရိုးကျပုံစံနှင့် ခိုင်မာအားကောင်းသောပုံစံဟူ၍နှစ်မျိုးရှိပါသည်။ သမားရိုးကျပုံစံသည် အစိုးရ၏ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အစီအစဉ်စနစ်ကို ပုံဖော်ပေးပြီး ခိုင်မာအားကောင်းသောပုံစံသည် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အမှန်တကယ် အရေးပါမှုအတိုင်းအတာကိုဆောင်ရွက်ပါသည်။ ယင်းတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာအာဏာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းရှုထောင့်မှ အသင့်လျော်ဆုံး တိုင်းတာနိုင်ပါသည်။ ‘ဖက်ဒရယ်စနစ်’ နှင့် ‘တစ်ပြည်ထောင်စနစ်’ ဟူသည့် သဘောတရားနှစ်မျိုးသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အတွင်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၏ အားကောင်းမှုကို ညွှန်ပြခြင်းမရှိပါ။ ယင်းသည် အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးကြားတွင် ဥပဒေဆိုင်ရာ ဆက်နွှယ်မှုကိုသာ ဖော်ပြပေးပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အတူတကွပူးပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်းတို့ကိုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ကာကွယ်ရန်အတွက် ဥပဒေဆိုင်ရာအကာအကွယ်များ လိုအပ်ပါသည်။

ဇယား ၃။ ဤအခန်းတွင် အလေးပေးဖော်ပြထားသော အရေးကိစ္စရပ်များ*

အကြောင်းအရာများ	မေးခွန်းများ
၁။ အစိုးရအဆင့်များ	• အစိုးရအဆင့်များ မည်မျှထားရှိနိုင်မည်နည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များအပြင် အစိုးရ၏အခြားသော အဆင့်များ ရှိပါသလား (ဥပမာ- ဒေသန္တရအဆင့်)။ • အစိုးရ၏ မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မည့် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့် မည်မျှရှိသနည်း။ • အစိုးရအဆင့်တစ်ဆင့်ကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အချိုးညီစွာကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခြင်းရှိပါသလား။ သို့မဟုတ် အချို့သောနယ်မြေဒေသများတွင်သာ အချိုးမညီစွာ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ပါသလား။ အကယ်၍ အစိုးရအဆင့်နှစ်ဆင့်ထက် ပိုရှိပါက (နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များ) အစိုးရအဆင့်များ အားလုံးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုက်ရိုက်ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် ပြဋ္ဌာန်းသင့်ပါသလား။ • သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရသည် ၎င်းအောက်တွင် အစိုးရအဆင့်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဌာနများထပ်မံထားရှိခြင်း၊ နယ်နိမိတ်များသတ်မှတ်ခြင်း၊ ကျွမ်းကျင်မှုများနှင့် အရင်းအမြစ်များ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသင့်ပါသလား။ • သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်းတွင် အခြေခံ မဖြစ်မနေလုပ်ဆောင်ရသော သို့မဟုတ် မဖြစ်မနေဆောင်ရွက်စရာမလိုသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများပြဋ္ဌာန်းခြင်းအပြင် ပြည်နယ်များအတွက် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိသော အလယ်အလတ်လမ်းစဉ်တစ်ခုခု ရှိပါသလား။
၂။ ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်များကို သတ်မှတ်ခြင်း	• မည်သည့် စံသတ်မှတ်ချက်ကို အသုံးပြုမည်နည်း (တိုင်းရင်းသားလူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာတရား၊ ပထဝီဝင် အနေအထား၊ သမိုင်းကြောင်း၊ စီးပွားရေး၊ ယခင်ကတည်းက ရှိနေပြီးသော အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်သော အလားအလာများ၊ အခြား အကြောင်းအရာများနှင့် ယင်းတို့အားလုံး)။ • အနည်းဆုံး ရှိသင့်သော သတ်မှတ်ချက်များ ထားရှိပါသလား (အနည်းဆုံးရှိသင့်သော တိုင်းဒေသကြီးများ၏ အရေအတွက်၊ အနည်းဆုံးရှိသင့်သော လူဦးရေ၊ အနည်းဆုံး ရှိသင့်သော ရင်းမြစ်များ)။ • ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း သတ်မှတ်ထားခြင်း ရှိပါသလား သို့မဟုတ် စံသတ်မှတ်ချက်များကိုသာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသလား။ • သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များမှ ပြည်သူလူထုသည် နယ်နိမိတ်ဘောင် ကန့်သတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ပက်သက်နိုင်ပါသလား။ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီးများမှ လူနည်းစုများသည် နယ်နိမိတ်ဘောင် ကန့်သတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ပက်သက်နိုင်ပါသလား။ • ပြည်နယ်များ ထည်ထောင်သတ်မှတ်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း အချိန်ဇယားများ (ယာယီ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ) ရှိပါသလား။

	• ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိုင်းဒေသကြီးဆိုင်ရာ နယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ချက်များကို ပြောင်းလဲခြင်း၊ တိုင်းဒေသကြီးအသစ်များကို တည်ထောင်ခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးအချင်းချင်း ပေါင်းစည်းခြင်းစသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပါဝင်ပါသလား။ • အကယ်၍ ပါဝင်ပါက နယ်နိမိတ်ကန့်သတ်ချက်ဘောင် ပြောင်းလဲမှုကိုမည်သူတို့မှ မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်မည်နည်း။ • ယင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် မည်သူတို့က ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြမည်နည်း။ နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းဒေသကြီးများ၊ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းဒေသကြီးများအတွင်းရှိလူနည်းစုများ သို့မဟုတ် ယင်းတို့အားလုံးပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါသလား။ • နယ်နိမိတ် ကန့်သတ်ချက်ဘောင်များကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် တိကျစွာ သတ်မှတ်ထားသော စံသတ်မှတ်ချက် ရှိပါသလား (ဥပမာအားဖြင့်-အနည်းဆုံးရှိသင့်သော လူဦးရေပမာဏ၊ စီးပွားရေးအရ အလားအလာကောင်းများ ရှိခြင်း)။ • အထူးသာလွန် လူများစုထောက်ခံမှု၊ ညှိနှိုင်းခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများ ရှိပါသလား။
၃။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း အတိုင်းအတာ	• အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းနှင့်ပက်သက်ပြီး မည်သည့် အတိုင်းအတာအထိ အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများအား အပ်နှင်းရန် မှန်းဆထားသနည်း။ • မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်အတွက် အစိုးရ၏အောက်ပိုင်း အဆင့်များကို တာဝန်များ လွှဲအပ်ထားပါသလား။ • သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များတွင် အကြောင်းကိစ္စတစ်ရပ်အား မည်သို့ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန် အာဏာရှိပါသလား။ • အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အချိုးညီစွာ ဆောင်ရွက်ကြပါသလား သို့မဟုတ် အချို့သော နယ်မြေဒေသများရှိ လူနည်းစု၏ သဘောထားများကိုစဉ်းစားလျက် အချိုးမညီစွာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးပါသလား။ • နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုအာဏာလျှော့ချခြင်းကို ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့များထံ မည်သည့်အတိုင်းအတာထိ အပ်နှင်းထားသနည်း။ • ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့သည် နိုင်ငံတော်၏မူဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် တာဝန်ရှိသူများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့် ရှိပါသလား။ • သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များသည် (ဒေသန္တရအစိုးရသို့ တာဝန်လွှဲပြောင်းနှင်းအပ်ခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အာဏာများလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း) တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းမည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုလည်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ပါသလား။ • ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အာဏာများဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းတွင် ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့များထံသို့ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အပ်နှင်းထားသနည်း။ • အစိုးရ၏ သက်ဆိုင်ရာအဆင့်များသည် ယင်းတို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန် အနည်းဆုံးရှိသင့်သည့် ရင်းမြစ်များ၏ အတိုင်းအတာ မည်မျှလိုအပ်ပါသနည်း။

	• မည်သည့် ဝင်ငွေရင်းမြစ်များကို အစိုးရအဆင့်အသီးသီးသို့ ခွဲဝေချပေးမည်နည်း။ • ဝင်ငွေရင်းမြစ်များကို ခွဲဝေသုံးစွဲမည်လား၊ သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အဆင့် တစ်ဆင့်ကိုသာ အပြည့်အဝ အပ်နှင်းထားပါသလား။ • တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေခွန်၊ ကုမ္ပဏီအခွန်၊ အရောင်း၊ ဝန်ဆောင်မှုများ၊ မြေယာများ၊ ယာဉ်များနှင့် အခြားလုပ်ငန်းများမှ ဝင်ငွေများအပေါ် မည်သူက အခွန်ကောက်ခံမည်နည်း။ • အခွန်များ၊ အကောက်ခွန်များနှင့် မူပိုင်ခွင့်များအပေါ် အခွန်ကောက်ခံနှုန်းကို မည်ကဲ့သို့ ချမှတ်မည်နည်း၊ မည်သူကချမှတ်မည်နည်း။ • ဒေသန္တရ အချင်းချင်းကြား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ အားပြိုင်မှုများရှိပါသလား။ ယင်းတို့သည် ပြည်သူများအား အမျိုးမျိုးသောဘဏ္ဍာရေးဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးများကို ဖြစ်ပေါ်စေပါသလား။ • နိုင်ငံတော်ကရရှိသည့် ဝင်ငွေများကို မည်ကဲ့သို့ ခွဲဝေချမှတ်ပေးမည်နည်း။ ဝင်ငွေများ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအတွက် မည်သူကဦးစီး၍ လုပ်ဆောင်မည်နည်း။ ချွင်းချက်ရှိသော ခွဲဝေချထားပေးမှုနှင့် ချွင်းချက်မရှိသော ခွဲဝေချထားပေးမှုများ ရှိပါသလား။ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် စည်းမျဉ်းများ/ခွဲတမ်းများကို ချမှတ်ထားသင့်ပါသလား။ နိုင်ငံတော်ဝင်ငွေများအား ခွဲဝေခြင်းကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်မွမ်းမံရန် ပုံမှန်ဆန်းစစ်ချက် လုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိပါသလား။ • မတူညီသော ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များနှင့် ပြည်နယ်များ၏ ဝန်ဆောင်မှုစရိတ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သို့ ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းမည်နည်း။ ညှိနှိုင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ရှိပါသလား။ ဤသို့ ညှိနှိုင်းခြင်းကို မည်သို့ ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ မည်သည့်အဆင့်သို့ ဆောင်ရွက်ပေးမည်နည်း။ မည်သူတို့က ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ မည်သူက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မည်နည်း။
၄။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ စီမံဆောင်ရွက်ချက်များ	• ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့များတွင် ကိုယ်ပိုင်စီမံဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အရေးရှိပါက ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်စီမံဆောင်ရွက်ချက်ကို ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မနိုင်မချင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ကြားဖြတ်စီမံဆောင်ရွက်ချက်ကို ရေးဆွဲဖန်တီးပေးခြင်း ရှိပါသလား။ • သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများအတွင်း စီမံဆောင်ရွက်ချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (နှင့် နိုင်ငံတော်ဥပဒေတွင်) ချမှတ်ဖော်ပြထားပါသလား။ • သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများအတွက် ယင်းတို့အား မည်သို့ စီမံဆောင်ရွက်ရမည် သို့မဟုတ် စီမံဆောင်ရွက်မှု ပုံစံအမျိုးမျိုးကိုဖန်တီးပေးသော စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကို ချမှတ်ဖော်ပြထားခြင်း ရှိပါသလား။ • မည်သည့် သီးခြားအပ်နှင်းသောအာဏာ အမျိုးအစားများကို နိုင်ငံတော် အဆင့်/ဒေသန္တရအဆင့် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အဆင့်များက ရရှိကြသနည်း။ • မည်သည့်အာဏာ အမျိုးအစားများကို ပူးတွဲကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ပေးသနည်း။ နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များက အာဏာများကို တစ်ပြိုင်နက် အသုံးပြုမည်ဆိုပါက မည်သည့်အာဏာမှ လွှမ်းမိုးမည်နည်း။

	• မျှဝေကျင့်သုံးသည့်အာဏာများ ရှိပါသလား။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်သည် မူဝါဒများ သို့မဟုတ် စံချိန်စံညွှန်းများကို သတ်မှတ်ပြီး ပြည်နယ်အဆင့်များက ပြည်နယ်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များက ထုတ်ပြန်သည့် စည်းမျဉ်းများကို ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ခြင်း။ • အာဏာများ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းအတွက် မည်သည့် စံသတ်မှတ်ချက်များကိုအသုံးပြုမည်နည်း။ မည်သူများကဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပေးမည်နည်း။ • မည်သည့်အာဏာများသည် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များအတွက် အထူးအရေးပါသနည်း (ဥပမာ- ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာရပ်များကို ကာကွယ်ခြင်း)။ • အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများအားလုံးတွင် တူညီသောလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိပါသလား။ သို့မဟုတ် အချိုးမညီသော ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသလား။ • နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များအနက် မည်သူတို့တွင် ကြွင်းကျန်အာဏာ (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ ပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းမရှိသောအာဏာ) ရှိပါသနည်း။ • အာဏာများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း မည်သို့စာရင်းသွင်းဖော်ပြထားသနည်း (ဥပမာ- ဇယားများဖြင့်)။ • အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ရာတွင် ဥပဒေတစ်ခုကိုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည့် အစိုးရအဖွဲ့ခွဲ၏အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဘောင်အပေါ်မူတည်ပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲပါသလား။ • နိုင်ငံတော်အဆင့်သည် အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများသို့ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေနိုင်ပါသနည်း။ နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ ရွေးချယ်ထားသော နယ်မြေဒေသများကိုသာ အာဏာများလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးနိုင်ပါသလား။အစိုးရအဖွဲ့ခွဲများတွင် နိုင်ငံတော် အဆင့် သို့မဟုတ် အစိုးရ၏ အောက်ပိုင်းအဆင့်များအား မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ပါသနည်း။ • ဒေသန္တရ အစိုးရ အဖွဲ့များတွင် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ရှိပါသလား။ • ဤသို့ဆိုလျှင် ယင်းကို မည်သို့စီမံဆောင်ရွက်ရမည်နည်း။ ပြည်နယ် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရေးကဏ္ဍတို့အကြား မည်သည့် ဆက်ဆံရေး ရှိမည်နည်း။ (သီးသန့်ဖွဲ့စည်းမည်လား သို့မဟုတ် အကုန်လုံးကို အမျိုးသားဥပဒေအောက်တွင်သာ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်မည်လား။ သို့မဟုတ် အောက်ပိုင်းအဆင့်တရားရုံးများကို ပြည်နယ်ကဖွဲ့စည်းပြီး အဆင့်မြင့်တရားရုံးများကို ပြည်ထောင်စုက ဖွဲ့စည်းစေမည်လား။)
၅။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း အဆိုပြုချက်များအတွက် ဥပဒေဆိုင်ရာ အကာအကွယ်များ	• အာဏာများလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်း အဆိုပြုချက်ကို ပြောင်းလဲမည်ဆိုပါက တိုင်းဒေသကြီးများ၏ သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ကြောင်း ချမှတ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ် ရှိပါသလား။ • ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့သို့ အရေးပါသော အာဏာများကို လွှဲပြောင်းပေးပါက ဤသို့ လွှဲပြောင်းပြင်ဆင်ချက်အတွက် ယင်းတို့၏သဘောတူညီမှုကို လိုအပ်ပါသလား။

၆။ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း အဆိုပြုချက်များအတွက် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ	မည်သို့သော အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အမျိုးအစားများကို စီမံဆောင်ရွက်ပေးမည်နည်း။ အချို့သော အငြင်းပွားမှုများအတွက် အထူးတရားရုံးများ၊ ပုံမှန်တရားရုံးများ၊ ဗဟိုတရားရုံးချုပ်၏ တိုက်ရိုက်တရားစီရင်မှုများ ရှိပါသလား။
---	---

* This is an adjusted and redesigned template informed by the ‘roadmap to federalism’ in [Töpperwien, Nicole], Input Papers on Federalism, Papers on Federalism prepared for the Nepali Swiss Forum on Federalism (Swiss Agency for Development and Cooperation, 2007–08), available at <http://www.swiss-cooperation.admin.ch/nepal/en/Home/.../resource_en_178456.pdf> (accessed 28 May 2011). ဤဇယားသည် 'ဖက်ဒရယ်စနစ် လမ်းပြမြေပုံ' မှ ကူးယူကာ ပြန်လည်ပြင်ဆင်မွမ်းမံထားခြင်းဖြစ်သည်။

မှတ်စုများ

- 1 ‘အစိုးရအဆင့်’ ဟူသည့် ဝေါဟာရသည် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ ဒေါင်လိုက်စနစ်အရ (ထိပ်ပိုင်းမှ အောက်ပိုင်း) ညွှန်ကြားချက်အတွင်း သတ်မှတ်ထားသောနေရာ၌ နိုင်ငံတော်အာဏာကို အသုံးချသည့် ရာထူးဂုဏ်သိမ် အဆင့်ဆင့်ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အဆင့်များဟု ဆိုရာ၌ နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ပြည်နယ်အဆင့် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအဆင့်တို့ ပါဝင်ပါသည်။
- 2 ‘အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်’ ဆိုသည်မှာ တိုင်းဒေသကြီးများအဆင့်၊ ပြည်နယ်အဆင့်စသဖြင့် အစိုးရ၏ မူဝါဒများအား အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ စီမံအုပ်ချုပ်မှုအရ ပံ့ပိုးပေးသော အင်စတီကျူးရှင်း ဆိုင်ရာပုံစံချမှတ်မှုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည်မူဝါဒများကိုချမှတ်ခြင်းမရှိပဲ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုသာ လုပ်ဆောင်သောကြောင့်အစိုးရအဆင့်နှင့်သဘောသဘာဝမတူပါ။
- 3 ‘တိုင်းဒေသ (regional)’ ဟူသော ဝေါဟာရသည် (က) ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ သို့မဟုတ် ဒေသတွင်း နိုင်ငံများရှိ ဒေသများ၊ (ဥပမာ- ဥရောပ၊ အရှေ့အာဖရိက စသဖြင့်) သို့မဟုတ် (ခ) နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များအကြားရှိ အစိုးရ၏ လက်အောက်နယ်မြေများကို ရည်ညွှန်းသော တိုင်းဒေသ သို့မဟုတ် ဒေသများ (ပြည်နယ်နှင့် အလားသဏ္ဌာန်တူညီသည်။)
- 4 Ghai, Y., ‘The Structure of the State: Federalism and Autonomy’, in International IDEA, Democracy and Deep-Rooted Conflict: Options for Negotiators (Stockholm: International IDEA, 2003), pp. 155–68. နိုင်ငံတော်စုဖွဲ့ပုံ - ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး
- 5 Brancati, D., ‘Decentralization: Fueling the Fire or Dampening the Flames of Ethnic Conflict and Secessionism?’, International Organization, 60 (2006), pp. 651–85. ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း - တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများနှင့် ခွဲထွက်ရေးစနစ်များ တောက်လောင်စေရန် မီးစပျိုးပေးခြင်းလား သို့မဟုတ် ငြိမ်းသတ်ပေးခြင်းလား
- 6 Article 24 of the Interim National Constitution of the Republic of Sudan (2005). ဆူဒန် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ကြားဖြတ် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၄ (၂၀၀၅)
- 7 Article 2 of the Constitution of Tanzania (1977) as of 1995. တာဇန်နီယာနိုင်ငံ (၁၉၉၇) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
- 8 ပြည်နယ်ခွဲတစ်ခုချင်းစီ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ခွဲများ၏ အုပ်ချုပ်ရေး သို့မဟုတ် အစိုးရဆိုင်ရာ ပုံစံချမှတ်မှုကို ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်သည့်အတွက် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်အသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများကို မဖော်ပြထားတော့ပါ။

- 9 Baechler, G., 'Territorial vs Ethnic and Personal Federalism: Issues & Practices' (2008), available at <<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1410044/FULLTEXT01.pdf>>. နယ်မြေအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားရေးဆိုင်ရာ အုပ်စုအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ်အကြား အားပြိုင်မှု - အကြောင်းအရာများနှင့် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ချက်များ
- 10 Article 150 of the Constitution of the Republic of Benin (1990). ဘီနင် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၁၅၀ (၁၉၉၀)
- 11 Article 4 of the Constitution of the Kingdom of Belgium (1994) as of 2008. ဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ (၁၉၉၄) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၄၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
- 12 Article 2 of the Constitution of Malaysia (1957) as of 1994. မလေးရှားနိုင်ငံ၏ (၁၉၅၇) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၊ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
- 13 Article 53 of the Federal Constitution of the Swiss Confederation (1999) as of 2010. ဆွစ်ဇာလန် ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ၏ (၁၉၉၉) ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၃၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
- 14 Article 18 A/B of the Constitution of the Republic of Indonesia (1945) as of 2002. အင်ဒိုနီးရှား သမ္မတနိုင်ငံ (၁၉၄၅) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈ က/ခ၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
- 15 Article X of the Constitution of the Republic of the Philippines (1986). ဖိလစ်ပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ ပုဒ်မ ၁၀ (၁၉၈၆)
- 16 Harty, S., 'Spain', in Ann L. Griffith (ed.), Handbook of Federal Countries (Montreal: McGill-Queen's University Press, 2005). ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ လက်စွဲစာအုပ်
- 17 Article 72 of the Constitution of Germany (1949) as of 2010. ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ (၁၉၄၉) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၇၂၊ ၂၀၁၀ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
- 18 Article 94 A of the Constitution of Canada (the Constitution Acts 1867 to 1982, current consolidation) as of 2008. ကနေဒါနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၉၄ (က) (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံအက်ဥပဒေ ၁၈၆၇ မှ ၁၉၈၂ အထိ၊ လက်ရှိစည်းထားမှု)၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်အတိုင်း။
- 19 Ter-Minassian, T., 'Intergovernmental Fiscal Relations in a Macroeconomic Perspective: An Overview', in T. Ter-Minassian (ed.), Fiscal Federalism in Theory and Practice (Washington, DC: International Monetary Fund, 1997), p. 4. စီးပွားရေး

သဘောတရားများအတွင်း အစိုးရအချင်းချင်းအကြား ဘဏ္ဍာရေးဆက်နွယ်မှုများ - ပြန်လည်ဆန်းစစ်ချက်

- 20 Böckenförde, M. et al., Max Planck Manuals on Constitution Building: Options for the Structure of the Judiciary (Heidelberg: Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law, 2009). တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့၏ ပုံစံချမှတ်မှုဆိုင်ရာ နည်းလမ်းများ
- 21 (အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့်) ပြင်သစ်နိုင်ငံအစိုးရတွင် အဆင့်ပေါင်းခြောက်ဆင့် ရှိပါသည်။ ယင်းတို့ အနက်မှ ၄ ခုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့်အပြင် အစိုးရအဆင့်တစ်ခုကိုသာလျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသေးစိတ် စည်းမျဉ်းများဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။
- 22 ပီရူးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံတော်အဆင့်အပြင် တိုင်းဒေသကြီးများ၊ အစိုးရဌာနများ၊ ခရိုင်များနှင့် ပြည်နယ်များကို အာဏာများလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးရေး အဆင့်များအဖြစ် စာရင်းသွင်းဖော်ပြထားပြီး အသေးစိတ်စည်းမျဉ်းများကို အခြားသီးသန့်အခန်းတစ်ခုလုံးတွင် ရေးဆွဲဖော်ပြထားပါသည်။ ဂရိနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၁၀၁ နှင့် ၁၀၂ တွင် ‘အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာစီမံဆောင်ရွက်ခြင်း’ ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပြီး ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့် အနည်းဆုံး နှစ်ဆင့်ထားရှိရန် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်မူ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အာဏာအပ်နှင်းခြင်းခံရသော အစိုးရအဆင့်သုံးဆင့်ကို ဖွဲ့စည်းရန် ချမှတ်ထားပါသည် (နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ပြည်နယ်ဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် အစိုးရ)။ ဒေသန္တရအစိုးရအဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ မြို့နယ်(မြို့နယ်စီမံ) အဆင့်အသီးသီးကို ထပ်မံခွဲခြားထားသောကြောင့် အစိုးရ၏ အခြားသောအဆင့်နှင့် အလွှာများကို ထပ်မံဖန်တီးပါသည်။ မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၀ခုနှစ်) ၏ အခန်း ၄၊ ပုဒ်မ ၅၇ မှ ၆၃ တွင် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး၊ နယ်မြေဒေသအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယင်းတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုလည်း တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။
- 23 လိုက်ဘေးရီးယားနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃တွင် လိုက်ဘေးရီးယားသည် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်အတွက် ကောင်တီ (စီရင်စု) များ ခွဲခြားထားသည့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် တစ်ပြည်ထောင်နိုင်ငံဖြစ်သည်ဟူ၍ ဖော်ပြပါရှိသည်။
- 24 See United Nations Development Programme Somalia, ‘Federalism and Decentralization: Options for Somalia’, 2008, p. 10. ဖက်ဒရယ်အစိုးရစနစ်နှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း - ဆိုမာလီယာနိုင်ငံ၏ နည်းလမ်းများ
- 25 Heywood, A., Key Concepts in Politics (New York: St Martin’s Press, 2000), p. 141. နိုင်ငံရေး၏ အဓိက သဘောတရားများ

အဓိက စာလုံးများ

စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (Administrative decentralization)၊ ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (De-concentration)၊ ကိုယ်စားပြု လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း (Delegation)၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းအပ်နှံခြင်း (Devolution)၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (Political decentralization)၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (Fiscal decentralization)၊ အချိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း (Asymmetric decentralization)၊ အစိုးရ၏အဆင့်များ (Level of government)၊ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်များ (Level of administration)၊ သီးခြားအာဏာ (Exclusive powers)၊ ထပ်တူပြုပူးတွဲအာဏာများ (Concurrent powers)၊ ဖက်ဒရယ်စနစ် (Federal system)၊ တစ်ပြည်ထောင်စနစ် (Unitary system)၊ ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ (Integrated model)၊ ခွဲခြားထားသောထားသောပုံစံ/နှစ်ခုပေါင်းစပ်ထားသောပုံစံ (Integrated model/dual model)၊ အုပ်စုအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ် (Personal federalism)၊ နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း/ဒေသတွင်းနိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း (Internationalization/regionalization)

အခြားသော ရင်းမြစ်များ

- **Forum of Federations**

<<http://www.forumfed.org/>>

ကနေဒါ အစိုးရက ဘဏ္ဍာငွေ မတည်ပေးထားသည့် Forum of Federations သည် ဖက်ဒရယ်အယူအဆများကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အစိုးရများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပေးပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ လက်တွေ့ဆောင်ရွက်သူများအကြား အသိပညာဗဟုသုတများကို ဖြန့်ဖြူးပေးရာတွင် ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ရင်းမြစ်များနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးမှုများကို တင်ပြပေးထားပါသည်။

- **International Association of Centers for Federal Studies**

<<http://iacfs.org/>>

International Association of Centers for Federal Studies (IACFS) သည် လွတ်လပ်သော သုတေသနများကိုဆောင်ရွက်ပြီး ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အကြောင်းအရာများကို လည်း ထုတ်ဝေမှုများပြုလုပ်ပါသည်။ IACFS ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ကြသူများအတွက် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အစိုးရပုံစံတစ်ရပ်အဖြစ် မြှင့်တင်ပေးနိုင်ရန်စာတမ်းများ၊ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် လက်ရှိဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအပေါ် လေ့လာချက်များနှင့် လက်တွေ့

ဆောင်ရွက်ကြသူများအနေဖြင့် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အတွေ့အကြုံများကို မျှဝေဆွေးနွေးကြနိုင်မည့် နိုင်ငံတကာ ဆွေးနွေးပွဲစီမံကိန်းများစသည့် ရင်းမြစ်များ ရှိပါသည်။

- **Center for Policy Alternatives**

<<http://www.cpalanka.org>>

Center for Policy Alternatives သည် မူဝါဒဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ၊ ပဋိပက္ခများအား ဖြေရှင်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ဆိုင်ရာ စာတမ်းများဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် အကြံပြုပေးခြင်းအားဖြင့် အင်စတီကျူးရှင်းများ ခိုင်မာအားကောင်းစေရန်နှင့် စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ပေးရန် ကူညီပံ့ပိုးသည့် သိရှိလက်မှ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ကွဲပြားခြားနားသော တောင်အာဖရိကပြည်နယ်များ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာနည်းလမ်းများကိုအလေးပေးပြီး နိုင်ငံတော်မူဝါဒဆိုင်ရာနည်းလမ်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မှတ်တမ်းအထောက်အထားများကိုလည်း တင်ပြပေးထားပါသည်။

- **Swiss Agency for Development and Cooperation**

<<https://www.eda.admin.ch/deza/en/home/themes-sdc/state-economic-reforms/decentralization.html>>

Swiss Agency for Development and Cooperation (SDC) သည် နိုင်ငံရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးအာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးမှုမှတစ်ဆင့် ပြည်သူ့လိုအပ်ချက်များအား ပို၍ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်နိုင်သော အစိုးရတစ်ရပ်ဖန်တီးရာတွင် မြို့ပြလူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေး ဖြစ်ပေါ်စေရန် ဘဏ္ဍာငွေမတည်ခြင်း၊ ပညာရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ခြင်းများဖြင့် ပံ့ပိုးကူညီပါသည်။ ဤဝက်ဘ်ဆိုဒ်သည် နိုင်ငံတကာ၌ မြို့ပြလူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ကူညီရာတွင် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် SDC ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လင့်ခ်များပါဝင်ပါသည်။

- **Institute of Federalism**

<<https://www3.unifr.ch/federalism/en/>>

Institute of Federalism သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုအပေါ်တွင် အလေးထားသည့် သုတေသနနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုဌာနတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ ဝက်ဘ်ဆိုဒ်တွင် နိုင်ငံတကာယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံပါဝင်သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ငြိမ်းချမ်းစွာဖန်တီးရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သုတေသနနှင့် ဆွေးနွေးမှုစင်တာ ဖော်ပြပါရှိပါသည်။

- Barnett, Camille, Cates, Minis, Henry P. and VanSandt, Jerry, 'Democratic Decentralization', Research Triangle Institute (RTI International), December 1997, <http://www.rti.org/pubs/Democr_Decen.PDF> ၊ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုအခြေခံသည့် ပြုမူဆောင်ရွက်ချက်အကြားဆက်နွှယ်မှုကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အကြောင်းအရာ

- Horváth, Tamás M. (ed.), Decentralization: Experiments and Reforms (Budapest: Open Society Institute, Local Government and Public Service Reform Initiative, 2000), <<http://pdc.ceu.hu/archive/00006917/>> ၊ ဥရောပအရှေ့ပိုင်းရှိ ကွဲပြားခြားနားသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေရေး ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အကြောင်းအရာ
- Saunders, Cheryl, ‘Federalism, Decentralisation and Conflict Management in Multicultural Societies’, Forum of Federations (no date), <<http://www.forumfed.org/libdocs/IntConfFed02/StG-Saunders.pdf>> ၊ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ပေါင်းစုံရှိသော ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အခြေခံသောဖက်ဒရယ်အစိုးရများ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေး အား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်အကြောင်းအရာ
- Thalmann, Urs and Widrig, Catherine, ‘Contemporary Diversity versus Swiss Federalism’, New Trends in Federalism Working Paper 2 (Fribourg: Institute of Federalism, 2004), <http://www.federalism.ch/files/documents/New_trends_in_federalism_WP2.pdf> ၊ ‘မျက်မှောက်ကွဲပြားခြားနားမှုများနှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ် အစိုးရစနစ်အကြား အားပြိုင်မှု’

အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များ

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း (Administrative decentralization) အစိုးရ၏ အရေးကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဗဟိုအစိုးရနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့ခွဲများက ပိုင်ဆိုင်သည့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်မှု အတိုင်းအတာ။ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးသည့် ပုံစံများမှာ ဥပမာအားဖြင့် ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရအဆင့်သို့ တာဝန်ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (de-concentration)၊ ကိုယ်စားပြု လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးခြင်း (delegation) နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများလွှဲပြောင်းအပ်နှံခြင်း (devolution) တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အချိုးမညီသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု အာဏာ လျှော့ချခြင်း (Asymmetric decentralization) ဒေသအစိုးရအသီးသီးအား ညီတူညီမျှမဟုတ်ပဲ သို့မဟုတ် ကွဲပြားခြားနားစွာ အာဏာခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးသည့် စီမံ ဆောင်ရွက်ချက်။

ထပ်တူပြုအာဏာများ
(Concurrent powers)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ် အဆင့် အစိုးရများအကြား မျှဝေသတ်မှတ်ပေးထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ။ တူညီသောနယ်ပယ်တစ်ခုအတွင်း ဥပဒေများအငြင်း ပွားမှုများဖြစ်ပါက အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေက ပုံမှန်အားဖြင့်လွှမ်းမိုး ပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေ
ပေးခြင်း/ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု
အာဏာလျှော့ချခြင်း
(Decentralization)

လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အာဏာကို နိုင်ငံတော်၏ ဗဟိုအဆင့်မှ အစိုးရအဆင့် အသီးသီး သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အသီးသီးရှိ အခြားသော အင်စတီကျူးရှင်းများသို့ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးခြင်း (ဥပမာ- ဒေသန္တရ အဆင့်၊ ဒေသအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်များ)။ ထို့ကြောင့် အာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေပေးခြင်းကို နယ်နိမိတ်ဆိုင်ရာ သဘောထားတစ်ရပ် အနေဖြင့် နားလည်လက်ခံထားပါသည်။ အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း ၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းသုံးခုမှာ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေ ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအာဏာ လွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်းတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဗဟိုအဆင့်မှ ဒေသန္တရ
အဆင့်သို့ တာဝန်ခွဲဝေ
သတ်မှတ်ပေးခြင်း
(De-concentration)

ဗဟိုအစိုးရသည် မူဝါဒတစ်ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက် ရေးအတွက် ယင်း၏အဖွဲ့ခွဲများထံသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာမလွှဲပြောင်း ဘဲ တာဝန်ဝတ္တရားများကိုသာ လွှဲပြောင်းသောစနစ်။

ကိုယ်စားပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်
ပေးခြင်း (Delegation)

ဗဟိုအစိုးရသည် နိုင်ငံတော်၏လုပ်ငန်းတာဝန်ပေါင်းစုံကိုထမ်းဆောင် ရေးအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်များကို အခြားသောအစိုးရအဆင့်များသို့ အချိန်မရွေး ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းနိုင် သည့်စနစ်ဖြင့် လွှဲပြောင်းအပ်နှင်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်။ ကြီးကြပ်ရေး၏ အတိုင်းအတာသည် အမျိုးမျိုးကွာခြားနိုင်ပြီး ထိရောက်သော ဗဟို ၏ ကြီးကြပ်ရေးများလည်း ပါဝင်နိုင်သည့်အပြင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွေး မူဝါဒများကိုလည်း ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့များသို့ အပြည့်အဝ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။

အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေ
ခြင်း အတိုင်းအတာ
(Depth of
decentralization)

နိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ ဗဟိုအဆင့်မှ လက်အောက်ခံ ပြည်နယ် အစိုးရ အဆင့်များအားလွှဲပြောင်းပေးသည့် အမှန်တကယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ၏ အတိုင်းအတာ။

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ လွှဲပြောင်းအပ်နှံခြင်း (Devolution)	ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အစိုးရများထံသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ လွှဲပြောင်းပေးအပ်သည့် အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေခြင်း၏ အင်အား အကောင်းဆုံး ပုံစံ။
စာရင်းပြုစုပြဋ္ဌာန်းထား သော အာဏာများ (Enumerated powers)	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း အတိအလင်းချမှတ်ထားသည့် အာဏာ များ။ ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့တွင် ကြွင်းကျန်အာဏာရှိသဖြင့် ၎င်းအတွက် အာဏာကို သက်သက်ထပ်မံပြဋ္ဌာန်းပေးစရာမလိုအပ်ပါ။
ဖက်ဒရယ်စနစ် (Federal system)	ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်သော အာဏာများကိုရရှိသော်လည်း သတ်မှတ် ထားသော နယ်ပယ်များ၌မူ ဗဟိုအစိုးရထံ အာဏာများကို ပေးအပ်ရ သော အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထား သော အစိုးရစနစ်။ အစိုးရအဆင့်တစ်ဆင့်သည် အခြားသောအစိုးရ အဆင့်၌ရှိသော အာဏာလွှဲပြောင်းခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ သို့မဟုတ် သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို တစ်ဖက်သတ်ပြောင်း လဲခြင်း မပြုနိုင်ပါ။ အစိုးရအဆင့်များအကြား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြောင်းလဲခြင်း တစ်စုံတရာပြုလုပ်မည်ဆိုပါက အဆိုပါ ပြောင်းလဲ ခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံစားရမည့် အစိုးရအဆင့်အားလုံး ထံမှ သဘောတူညီမှုကို ရယူရပါမည်။
ဘဏ္ဍာရေးအာဏာ ဗဟို ချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း (Fiscal decentralization)	ဒေသန္တရ အစိုးရအဖွဲ့များအနေဖြင့် အခွန်ငွေများ ကောက်ခံပေးခြင်း၊ အသုံးစရိတ်စသည့် ဘဏ္ဍာရေးတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည့် အတိုင်းအတာ။
ပေါင်းစည်းထားသည့် ပုံစံ (Integrated model)	နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံးနှင့် အောက်ပိုင်းတရားရုံးများကို စနစ် တစ်ခုအတွင်း၌သာ စုပေါင်းထားသည်။ တရားရုံးများသည် ပြည်နယ် ဥပဒေနှင့် အမျိုးသားအဆင့်ဥပဒေနှစ်ခုစလုံးကိုအသုံးပြု၍ အမှုကိစ္စ များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အာဏာရှိပါသည်။ အမျိုး သားအဆင့်ဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဥပဒေဟူသည့် ဥပဒေနှစ် ရပ်ဖြင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန်တရားသူကြီးများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေး၍သတ် မှတ်ထားပါသည်။
နိုင်ငံတကာနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း (Internationalization)	နိုင်ငံတော်အဆင့်က ကုလသမဂ္ဂ၊ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုများဆိုင်ရာ တရားရုံးစသည့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများသို့ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ များကို လွှဲပြောင်းခွဲဝေသည့် ပုံစံ ။

အုပ်စုအခြေပြု
ဖက်ဒရယ်စနစ်
(Personal federalism)

အချို့သောအခွင့်အရေးများနှင့် အာဏာများကို သတ်မှတ်ထားသော နယ်မြေဒေသတစ်ခုကိုသာမက နယ်မြေဒေသအလိုက် ပေါင်းစည်း နေထိုင်ခြင်း မရှိကြသော်လည်း နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် ပျံ့နှံ့နေထိုင် လျက်ရှိကြသည့် ပြည်သူများ (လူ့အဖွဲ့အစည်းများ) သို့မဟုတ် လွှဲပြောင်း တာဝန်ပေးသည့် စနစ်။

နိုင်ငံရေးအာဏာဗဟို
ချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်း
(Political
decentralization)

ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းကဲ့သို့သော အုပ်ချုပ်ရေး၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများက ထမ်းဆောင်နိုင်မည့် အတိုင်းအတာ။

ဒေသတွင်းနိုင်ငံများနှင့်
ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း
(Regional integration)

နိုင်ငံတော်အဆင့်မှ နိုင်ငံတကာပါဝင်သော ဒေသကြီးများဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသို့ အာဏာအပ်နှင်းခြင်း (ဥပမာ- ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) သို့မဟုတ် အနောက်ပိုင်း အာဖရိကနိုင်ငံများဆိုင်ရာ စီးပွားရေး အဖွဲ့အစည်း (ECOWAS)) ။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း
(Self-rule)

ဒေသန္တရအစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများသည် အချို့သော ကိစ္စရပ်များ၌ ယင်းတို့ ကိုယ်တိုင်စည်းမျဉ်းချမှတ်ရန်/ သို့မဟုတ် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ရန် အာဏာကို ရရှိသည်။

သီးခြား/ နှစ်မျိုးခွဲထားသ
ည့်ပုံစံ (Separated/dual
model)

နိုင်ငံတော်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့်တို့တွင် ယင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင် တရားရုံးစနစ်များ ရှိပါသည် (ပုံမှန်အားဖြင့် ပြည်နယ် တရားရုံး၊ အယူခံ ကြားနာစစ်ဆေးရေးရုံးနှင့် ဗဟိုတရားရုံးချုပ်ဟူ၍ အဆင့်သုံးမျိုး ခွဲခြား ထားသည်)။ အောက်ပိုင်းအဆင့် တရားရုံးများသည် ယင်းတို့ သက်ဆိုင် ရာပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေများကိုသာ ကျင့်သုံးကြပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့် တရားရုံးများက အမျိုးသားအဆင့် ဥပဒေနှင့်အညီ စီရင်ဆုံးဖြတ်ပါ သည်။

အတူတကွပူးပေါင်း
အုပ်ချုပ်ခြင်း
(Shared rule)

ဒေသန္တရအစိုးရအဖွဲ့ခွဲများက နိုင်ငံတော်၏ဥပဒေချမှတ်ရေး လုပ်ငန်း စဉ်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း။

ခိုင်မာအားကောင်းသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချ ခြင်း (Substantive decentralization)	အစိုးရ၏ အဆင့်အသီးသီးတို့အား လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်အာဏာ အပ်နှင်း ခြင်း။ ခိုင်မာအားကောင်းသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းက သမား ရိုးကျပုံစံချမှတ်မှုတွင် အရေးပါသောအာဏာများဖြင့် မည်သို့ခွဲဝေ သတ်မှတ်ထားကြောင်းကိုတိုင်းတာပါသည် (ယင်းကိုလုပ်ငန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချခြင်းဟူ၍လည်း ညွှန်းဆိုပါသည်)။
တစ်ပြည်ထောင်စနစ် (Unitary System)	အစိုးရ၏ အဆင့်တစ်ဆင့်က ဒေသန္တရ အစိုးရအဆင့်သို့ သီးခြားအပ် နှင်းသည့် အာဏာအပါအဝင် လက်ရှိအာဏာခွဲဝေ သတ်မှတ်ထားမှု များကို တစ်ဖက်သတ် ပယ်ချနိုင်သောစနစ် ။

စာရေးသူအကြောင်း

Markus Böckenförde သည် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ဖက်ဒရယ် ဝန်ကြီးဌာန၏ မူဝါဒချမှတ်ရေး ဝန်ထမ်းများဆိုင်ရာ အကြံပေးအဖွဲ့အစည်း၏ ခေါင်းဆောင် တစ်ဦးဖြစ်သည့်အပြင် ဂျာမန်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အဖွဲ့အစည်း၏ အကြီးတန်း သုတေသနပညာရှင် လည်း ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၉ မှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အထိ စတော့ခ်ဟုမ်းရှိ International IDEA ၌ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး စီမံကိန်း၏ စီမံကိန်းအရာရှိဖြစ်ပြီး စီမံကိန်းမန်နေဂျာအနေဖြင့် လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ IDEA အဖွဲ့အစည်းသို့ ဝင်ရောက်ခြင်းမပြုမီ အာဖရိကစီမံကိန်း၏ ခေါင်းဆောင်နှင့် ဟိန်ဒယ်လ်ဘာ့ဂ်ရှိ နိုင်ငံတော်ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေ တို့အား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာရေး မက်စ်ပလန်ခ် (Max Planck) အဖွဲ့အစည်း(MPIL) ၏ အကြီးတန်း သုတေသနပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည် (၂၀၀၁-၂၀၀၈)။ ၂၀၀၆-၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ဆူဒန်နိုင်ငံရှိ ဆန်း စစ်ရေးနှင့် အကဲဖြတ်ရေးကော်မရှင် (ACE) ၏ ဂျာမန်နိုင်ငံခြားရေးဌာန၌ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်အဖြစ် ရွှေ့ပြောင်းထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ဆူဒန်၏ ပြီးပြည့်စုံသော ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရေးကို ပံ့ပိုးရန်နှင့် ကြီးကြပ်ရန် ACE ကို လုပ်ပိုင် ခွင့်ပေးထားပါသည်။ ၁၉၉၅ မှ ၁၉၉၇ ခုနှစ်အထိ ယင်းသည် ဗင်းနစ်စ်ကော်မရှင်၏ ဂျာမန်ကိုယ်စား လှယ်ဖြစ်သူ တရားရေးပါမောက္ခ ဟဲလ်မတ်ထ် စတိုင်ဘာဂျာ၏ လက်ထောက်သုတေသနမှူးအဖြစ် (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအပေါ် ဥရောပကောင်စီ၏ အကြံပေးအဖွဲ့) ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ဒေါက်တာ Böckenfördeသည် ဟိန်ဒယ်ဘတ်ဂ် တက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေဘွဲ့နှင့် ပါမောက္ခဘွဲ့ အပြင် မင်နီဆိုတာ တက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေဆိုင်ရာ မဟာဘွဲ့ကိုရရှိပြီး ယင်းသည် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံဘာသာ ရပ်၏ ဘွဲ့နှင့်ညီမျှပါသည် (ဖရီး ဘာ့ဂ် တက္ကသိုလ်)။ ဆူဒန်နှင့် ဆိုမာလီယာတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင်ပါဝင်ပြီး သက်ဆိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင် ရာလွှတ်တော်များနှင့် တွဲဖက်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့်အပြင် အာဖရိကနက္ခတ်နှင့် နီပေါတို့တွင်လည်း ပါဝင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး စသည့်နယ်ပယ်များ၌ စာအုပ်စာတမ်းထုတ်ဝေမှုများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး မက်စ်ပလန်ခ် စီမံကိန်းများအတွက် လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးပစ္စည်းများအဖြစ် အသုံးပြု သည့် မက်စ်ပလန်ခ်၏ လက်စွဲစာအုပ်များတွင်တွဲဖက်ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေးအစီအစဉ် (UNDP)၊ နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ဂျာမန်အဖွဲ့အစည်း၊ ဂျာမန်နိုင်ငံခြားရေးဌာန၊ Konrad Adenauer Foundationနှင့် Friedrich Ebert Foundation စသည်တို့၏အတိုင်ပင်ခံအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပါသည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေးနိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) သည် အစိုးရအများ ပါဝင်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝန်း ဒီမိုကရေစီ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်ရေးပံ့ပိုးမှုပေးပါသည်။ International IDEA ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်မှာ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာလျက် အသိပညာ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို အကူအညီ ပေးခြင်း၊ မူဝါဒများနှင့် နိုင်ငံရေးအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်ခြင်းတို့ဖြင့် ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မည့် ဒီမိုကရေစီအပြောင်းအလဲကို ပံ့ပိုးမှုပေးရန် ဖြစ်ပါသည်။

International IDEA သည် မည်သည့် လုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ပါသနည်း။

ရွေးကောက်ပွဲများဆိုင်ရာ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေး ပါတီများဆိုင်ရာ၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ကျား-မ အခန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ၊ အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေး ပိုင်း စွမ်းဆောင်နိုင်စေခြင်းဆိုင်ရာနှင့် ဒီမိုကရေစီ ကိုယ်တိုင်အကဲဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ နယ်ပယ် များတွင် လုပ်ငန်းများကို သုံးပိုင်းခွဲခြားလျက် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသည်။

- ၁။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမတူကွဲပြားသော ပကတိအခြေအနေအသီးသီးမှ ဒီမိုကရေစီတည်ထောင် သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဆိုင်ရာ လက်တွေ့အတွေ့အကြုံမှရရှိသည့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ ထားသော အသိပညာဗဟုသုတများ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း
- ၂။ ဒီမိုကရေစီ အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရာတွင် နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများကို အကူအညီပေးခြင်းနှင့် ဖိတ်ကြားလာပါက နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထိတွေ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း
- ၃။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားသည့် အသိပညာဗဟုသုတ အရင်းအမြစ်များကို ဖြည့်ဆည်း ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါဝင်ဆောင်ရွက်နေသူများကို အကူအညီပေးခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ရေး မူဝါဒများအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်ခြင်း

International IDEA သည် မည်သည့်နေရာဒေသများတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသနည်း။

International IDEA သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပါသည်။ စတော့ ဟုမ်းမြို့တွင် ရုံးစိုက်ပြီး အာဖရိက၊ အာရှ-ပစိဖိတ်၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကယ်ရစ်ဘီယန် ဒေသများတွင်ရုံးများ ဖွင့်လှစ်ထားရှိပါသည်။ International IDEA သည် ကုလသမဂ္ဂတွင် အမြဲတမ်း လေ့လာသူဖြစ်ပါသည်။

ဝက်ဘ်ဆိုက် - <<http://www.idea.int>>

ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသည် အာဏာကို ဗဟိုအဆင့်အစိုးရမှ အခြားသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် အစိုးရအဆင့်များသို့ ခွဲဝေပေးသောယန္တရားဖြစ်ပြီး အလွန်အမင်းအစိတ်စိတ်အမွှာ ကွဲနေသည့် ပဋိပက္ခအလွန်အခြေအနေများတွင် ပေါ်ပေါက်တက်သော ပြဿနာများအတွက် ၎င်းယန္တရားသည် ဖြေရှင်းချက်တစ်ခုဖြစ်လာပါသည်။ **ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်း လက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ် - အစိုးရ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းပုံစံများစာတမ်းတွင်** ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းဆိုင်ရာ အဓိကမေးခွန်းများကို ဆွေးနွေးထားပြီး ရရှိနိုင်သောကောင်းကျိုးများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကိုလည်း လေ့လာဆွေးနွေးထားပါသည်။ ယခုစာအုပ်သည် International IDEA က ထုတ်ဝေထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်းလက်တွေ့လမ်းညွှန်စာအုပ်တွင် အခန်း ၇ အနေဖြင့်ပါဝင်သည်။

လမ်းညွှန်စာအုပ်တစ်အုပ်လုံးကို အီလက်ထရွန်းနစ်စာအုပ်အသွင် PDF ဖိုင်အနေဖြင့် <https://www.idea.int/publications/catalogue/practical-guide-constitution-building?lang=my> တွင် ရရှိနိုင်ပြီး ယင်းတွင် မိတ်ဆက်နိဒါန်း(အခန်း ၁)၊ အခြေခံမူများနှင့် အပြန်အလှန်ချိတ်ဆက်နေသော အကြောင်းအရာများ (အခန်း ၂)၊ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းတည်ဆောက်ခြင်း (အခန်း ၃) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ခြင်းတွင် အုပ်ချုပ်ရေး၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် တရားစီရင်ရေးတို့၏ ဒီဇိုင်းပုံစံ (အခန်း ၄၊ ၅ နှင့် ၆) တို့ပါဝင်သည်။

International IDEA

စတွန်းစ်ဘောက်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

International IDEA Myanmar

မြန်မာနိုင်ငံအခြေစိုက်ရုံး

၆၈(ဘီ)၊ ဆရာစံလမ်း၊ ဗဟန်းမြို့နယ်၊

ရန်ကုန်၊ မြန်မာနိုင်ငံ။

ဖုန်းနံပါတ် - +၉၅ ၉ ၂၆၃ ၁၂၈၁၀၄

အီးမေးလ် - info-myanmar@idea.int

my.constitution@idea.int

ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

ISBN: 978-91-7671-360-0 (Print)

ISBN: 978-91-7671-361-7 (PDF)